gemeente tytsjerksteradiel

DUORSUM OPARBEIDZJE

DUURZAAM SAMENWERKEN

PROGRAMMABEGROTING 2022-2025

Tytsjerksteradiel - 2021

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave....2
1 BEGROTING....4
1.1 Ynlieding....4
1.2 Leeswijzer....6
1.3 2022 in vogelvlucht....7
1.3.1 Begroting in beeld....7
1.3.2 Ontwikkelingen beleid....10
2 Besluitvorming....26
3 BELEIDSBEGROTING....27
3.1 Programmaplan....28
0. Bestuur en ondersteuning....29
1. Veiligheid....36
2. Verkeer, vervoer en waterstaat....41
3. Economie....45
4. Onderwijs....47
5. Sport, cultuur en recreatie....50
6. Sociaal domein....55
7. Volksgezondheid en milieu....66
8. Volkshuisvesting, RO en stedelijke vern....71
Overhead....75
3.2 Paragrafen....82
3.2.1 Lokale heffingen....83
3.2.2 Weerstandsvermogen c.a.....92
3.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen....103
3.2.4 Financiering....107
3.2.5 Bedrijfsvoering....111
3.2.6 Verbonden partijen....113
3.2.7 Grondbeleid....127

4 FINANCIËLE BEGROTING 132
4.1 Overzicht baten en lasten 133
4.1.1 Meerjarenbegroting 134
4.1.2 Toelichting 135
4.1.3 Baten en lasten per taakveld 144
4.2 Uiteenzetting financiële positie en toelichting 148
4.2.1 EMU-saldo 148
4.2.2 Investeringen 149
4.2.3 Financiering 151
4.2.4 Reserves 152
4.2.5 Voorzieningen 153
4.3 Meerjarenbalans 154

1 BEGROTING

1.1 Ynlieding

Bestjoere op it driuwsân fan it Ryk

Foar jo leit de begrutting 2022-2025. De fjirde en lêste fan dizze riedsperioade foar de gemeenteriedsferkiezings fan takom jier. De ambysjes út it kolleezjeprogram fan dizze perioade binne op in rij set. Finansjeel kinne we wer oer de daam hinne sjen, om't fia arbitraazje ôftwongen is dat it Ryk yn 2022 jild foar de Jeugdsoarch beskikber stelt, mar fansels ek om't wy yn eigen hûs tal fan yngripende besluten naam ha om as gemeente hâldfêst op de útjeften te krijen. De behearsmaatregels yn it Sosjaal Domyn binne dêr bygelyks in foarbyld fan. Dit kolleezje lit nei in perioade mei grutte tekoarten en drege, pynlike besluten foar ús mienskip, in begrutting efter mei perspektyf foar de takomstige ried en kolleezje. Dêr binne wy wiis mei.

Wiis
Wy binne wiis mei de behelle resultaten fan de ôfrûne fjouwer jier. Der leit in ambisjeuze duorsumensaginda, we kinne los mei de plannen foar de wenningbou, de fyzje op maatskiplik fêstgoed is klear, der wurdt hurd wurke om de sosjale basis op 'e nij stâl te jaan. We binne drok dwaande om yn ANNO-ferbân foar de regio noardeast in ambysje op priemmen te setten foar de kommende jierren. De regiodeal kriget syn beslach yn alderhande plannen en projekten. Nij belied foar rekreaasje en toerisme is yn 2021 fêststeld. En we ha - minder seksy - de ynterne bedriuwsfiering op oarder brocht. Betûfte minsken op krusjale posysjes sadat we sels de leie wer yn hannen ha en op 'e tiid yngripe kinne op it wikselfallige ryksbelied. Mei oare wurden der leit in goed fûnemint dêr't in nije ried en in nij kolleezje mei foarút kinne.

Wif perspektyf
Tagelyk in flinke warskôging. It hinne- en werbelied fan it Ryk - dêr't wy as bestjoer fan dizze gemeente mei te krijen ha - stelt ús amper by steat om te stjoeren en foarút te sjen. Wy witte net oft de jilden dy't we hjoed ta ús beskikking ha, der moarn ek noch binne. Dat makket dat wy bestjoere op driuwsân.
Sa ha wy as gemeenten ekstra jild krigen foar de Jeugdsoarch, mar dat is allinne wis foar 2022. Net foar de jierren dêrnei. De ôfspraak is dy jilden foar 75% yn dizze mearjierrerûzing op te nimmen en dat ha wy ek dien. Mar seker binne se noch net. Dêrnjonken is it noch tige ûnwis hoe't de herijking fan it gemeentefûns foar ús gemeente no krekt útpakt. Wy ha twa modellen foarby kommen sjoen wêrby't de jierren 2017 en 2019 trochberekkene binne. Dat pakt folslein ferskillend út. Hoe wis binne dan de útkomsten mei in trochberekkening fan de sifers fan 2023?

Ek de septimbersirkulêre jout in totaal oar byld yn fergelyk mei de maaiesirkulêre. De algemiene útkearing giet omheech om 't it Ryk rekken hâldt mei in heger lean- en priisnivo. We ha de effekten fan de septimbersirkulêre meinaam yn de begrutting dy't no foarleit. It hat in posityf effekt op it saldo fan de begrutting. Dus it sjocht der op it earste gesicht goed út, mar we kinne net ynskatte wat it effekt fan in nije CAO foar ús perspektyf docht, of de oprinnende prizen fan enerzjy en gas en it effekt dêrfan op de priisûntwikkeling fan eksterne partijen. Giet it surplus dêr oan op?

Wy rekkenje ús mei dit wiffe belied en alle ûnwissichheden net ryk. Wy skriuwe swarte sifers, mar binne tige hoeden. Dochs fine wy it op syn plak in beweging te meitsjen nei ynwenners en ûndernimmers. Dêrom kieze wy der foar mear tiid te nimmen om ta kostendekkende tariven foar leezjes te kommen. Ek fiere wy de ekstra ferheging fan de OZB-tariven fan 2,5% dit jier net troch. Dêrnjonken kinne wy op basis fan dizze begrutting ús Algemiene Reserve wer op peil bringe. Dan krije wy wer wat spek op ‘e bonken om takomstige skommelingen yn it ryksbelied op te fangen.

Yn dizze programmabegrutting wurde yn de algemiene haadstikken it belied en de finansjele middels dy’t dêrby hearre foar de kommende jierren op haadlinen presintearre. De fierdere útwurking fynt plak yn de programma's. Elts programma kent syn eigen útdagings dy't wy allinnich mei-inoar oanpakke kinne. Graach wolle wy, mei de (nije) ried en de mienskip, de opjeften foar it kommende jier oppakke en duorsum oparbeidzje oan in gemeente dêr’t rûmte is foar elkenien.

It kolleezje tanket alle meiwurkers foar de ynset om dizze begrutting wer rûn te breidzjen en op te leverjen.

1.2 Leeswijzer

In hoofdlijnen is de programmabegroting als volgt opgebouwd:

BEGROTING IN ÉÉN OOGOPSLAG

Dit is het vrije en daardoor meest toegankelijke deel. U vindt hierin de inleiding, de kaders en een overzicht van de huidige begroting ten opzichte van de vorige begroting.

BESLUITVORMING

Hierin staat concreet waarover u als raad een besluit neemt.

BELEIDSBEGROTING

De indeling hiervan is wettelijk verplicht en bevat o.a.

- Programmaplan
  De programma's bestaan uit een aantal vaste onderdelen:
  - inhoudelijk, met daarin een korte beschrijving van het programma, de voorstellen uit de Kadernota en hoe die een plek hebben gekregen in deze begroting.
  - beleidsindicatoren die verplicht zijn op grond van de BBV.
  - financieel, de lasten en baten per programma inclusief een verklaring van de verschillen ten opzichte van de vorige begroting.
  - verbonden partijen.
- Paragrafen

De paragrafen zijn in feite een dwarsdoorsnede uit de programma's. Naast de programma's moeten gemeenten minimaal zeven programmaoverstijgende paragrafen in de begroting opnemen. In de paragrafen staat belangrijke informatie voor raadsleden om inzicht te bieden in de financiële positie van de gemeente, de beheersmatige kanten daarvan en de risico's.

FINANCIËLE BEGROTING

Dit is een financiële samenvatting van de baten en lasten vanuit de programma. Ook een prognose van de balans over de volgende vier jaren wordt hier gepresenteerd.

1.3 2022 in vogelvlucht

1.3.1 Begroting in beeld

OM TE BEGINNEN

Tytsjerksteradiel is een middelgrote gemeente met veel groen en water. Veel werk wordt gedaan vanuit het gemeentehuis in Burgum. Maar we gebruiken ook enkele locaties voor de buitendienst, zoals bijvoorbeeld de afvalinzameling en het beheer van het openbaar groen. We zijn een groene gemeente, met aandacht voor mens en milieu. Daar zetten we ons elke dag weer met hart en ziel voor in.

Uitgezonderd de taken van de afdeling Beheer worden de taken voor ons uitgevoerd door de Werkmaatschappij 8KTD. Dit is in feite de ambtelijke organisatie die besluiten van onze raad en ons college uitvoert. Om de opdracht uit te kunnen voeren verstrekt de Gemeenteraad een bijdrage aan de Werkmaatschappij. De Werkmaatschappij heeft een eigen begroting en legt zelfstandig verantwoording af.

In dit verslag geven we op hoofdlijnen aan wat we gedaan hebben en wat dat gekost heeft. Wij zijn ons ervan bewust dat we met gemeenschapsgeld werken en we willen daar ook transparant in zijn. En dus leggen we verantwoording af over wat de gemeente Tytsjerksteradiel in 2022 heeft gedaan en wat het heeft gekost.

PROGRAMMA'S EN TAAKVELDEN

De begroting van onze gemeente is verdeeld in programma's en daaronder liggende taakvelden. De indeling in programma's en taakvelden is verplicht gesteld in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

in de programma's vertellen we wat we willen bereiken en wat dat mag kosten.

We hebben de **uitgaven** verdeeld in drie aandachtsgebieden:

- Wonen en werken
- Samenleving
- Bestuur en dienstverlening

De **inkomsten** zijn verdeeld in

- wat we van het Rijk ontvangen
- alle overige inkomsten uit lokale heffingen en andere inkomstenbronnen

BEGROTING 2022 IN ÉÉN OOGOPSLAG

Deze begroting geeft u in één oogopslag informatie over de inkomsten en uitgaven in 2022 van de gemeente Tytsjerksteradiel (bedragen x € 1.000).

UITGAVEN	89.035	per inwoner
Bestuur en dienstverlening	14.924	466
Bestuur en ondersteuning	14.924	466
Samenleving	65.953	2.057
Onderwijs	4.583	143
Sociaal domein	41.932	1.308
Sport, cultuur en recreatie	7.670	239
Veiligheid	2.551	80
Volksgezondheid en milieu	9.217	288
Wonen en werken	8.158	254
Economie	778	24
Verkeer, vervoer en waterstaat	4.317	135
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	3.063	96
Per inwoner (in hele euro's) *		2.778

INKOMSTEN	90.392	per inwoner
Ontvangen wij van het rijk	58.270	1.818
Lokale heffingen en overige inkomstenbronnen	32.123	1.002
Per inwoner (in hele euro's) *		2.820

RESULTAAT	1.357	per inwoner
Per inwoner (in hele euro's) *		42
* inwoneraantal per 01.01.2021		32.055

BALANS

De balans is het overzicht van alle bezittingen en schulden op een bepaald moment. Deze momentopname laat zien hoe de organisatie er financieel voor staat. De balans bestaat uit twee delen.

De twee zijdes van de Balans

Op de linkerkant van de balans zijn de bezittingen te vinden. Aan de rechterkant van de balans staan de schulden. Het verschil tussen bezittingen en schulden is het eigen vermogen.

De balans is in evenwicht

De balans laat zien hoe de bezittingen (de linkerkant) worden gefinancierd (de rechterkant). Een belangrijk kenmerk van de balans is dus dat de twee zijdes van de balans altijd aan elkaar gelijk zijn, vandaar de naam.

Balans per 1 januari 2022 (x € 1.000)

BEZITTINGEN	
Bezittingen	70.493
Voorraden, geld en vorderingen	14.128
TOTAAL	**84.621**

SCHULDEN	
Eigen vermogen	23.805
Schulden	**60.816**
TOTAAL	**84.621**

1.3.2 Ontwikkelingen beleid

Algemene ontwikkelingen

Inleiding

De Kadernota 2022 - 2025 zoals die in op 2 juli jl. met uw raad is besproken, was richtinggevend voor de voorbereiding van deze programmabegroting. De tijd heeft echter niet stilgestaan tussen het bespreken van de Kadernota en het moment van samenstellen van deze begroting. De tussentijdse ontwikkelingen worden in deze paragraaf nader toegelicht.
Wij moeten een begroting vast te stellen waarvan de uitgaven en inkomsten *structureel en reëel* in evenwicht is. Met deze begroting kunnen we constateren dat we hier aan voldoen.

Uitgangspunten begroting 2022-2025

Bij de begrotingsopstelling van 2022-2025 wordt uitgegaan van het bestaand beleid zoals geformuleerd in de (meerjaren)begroting 2021-2024 en de Kadernota 2022-2025.
De nieuwe beleidswensen op basis van de Kadernota 2022-2025 zijn geïntegreerd in de ze begroting. Voor een toelichting verwijzen we u naar de programma's.
Daar waar nodig vinden bijstellingen plaats op grond van volumeaanpassingen in relatie tot de autonome ontwikkelingen van onze gemeente. Het kan dan gaan om aanpassingen aan zowel de uitgaven- als aan onze inkomstenkant. Ook vindt in de begroting een actualisatie plaats van het prijspeil. Dit alles mede gebaseerd op de eerder in dit jaar op de LIST geplaatste uitgangspunten voor de begroting 2022-2025 (Raad 22 januari 2021).

De (meerjaren)begroting 2022-2025 wordt uitgedrukt in verwachte prijzen van 2022. Dit betekent dat we voor de jaren 2023 en verder uitgaan van een constant loon- en prijsniveau voor zowel de uitgaven als inkomsten.

Bij de samenstelling van de meerjarenraming is uitgegaan van de begroting 2022. De ramingen zijn vervolgens doorgetrokken naar de jaren 2023, 2024 en 2025. De becijferingen kunnen voor een deel worden beschouwd als extrapolatie van de ramingen van het begrotingsjaar 2022, waarbij rekening is gehouden met:

- stijging van inkomsten, zoals uit belastingopbrengsten
- ontwikkelingen algemene uitkering gemeentefonds
- ontwikkeling van de boekwaarden van de investeringen.

Uitkomst begroting 2022-2025

Rekening houdende met bovengenoemde uitgangspunten is de uitkomst van de begroting en meerjarenraming als volgt:

Bedragen x. 1000	2022	2023	2024	2025
Saldo Begroting 2022-2025 na Kadernota	**-1.057**	**-200**	**286**	**189**
Ontwikkelingen na vaststelling Kadernota	2.414	2.003	2.513	2.847
Stand Begroting 2022-2025	**1.357**	**1.803**	**2.799**	**3.036**

Met de uitkomst van deze begroting voldoen wij aan de toetsingscriteria van de provincie voor de meerjarenbegroting, die structureel materieel in evenwicht dient te zijn.

Ontwikkeling van het begrotingssaldo

Om u inzicht te geven in de ontwikkelingen op hoofdlijnen tussen de begroting 2021 -2024 en de begroting 2022 - 2025 is onderstaande tabel opgenomen. Hierin is de ontwikkeling van de begroting tussen de beide jaren weergegeven inclusief de stand bij de kadernota 2022 - 2025. De diverse ontwikkelingen worden daarna toegelicht onder Ontwikkelingen na kadernota.

Bedragen x. 1000	2022	2023	2024	2025
Saldi jaren 2022-2025 uit Begroting 2021	**-683**	**80**	**932**	**400**
Kadernota 2022-2025				
Ontwikkelingen inkomsten gemeentefonds	132	318	73	501
Ontwikkelingen in bestaand beleid	-180	-241	-291	-287
Ontwikkeling nieuw beleid	-326	-357	-428	-425
Saldo Begroting 2022-2025 na Kadernota	**-1.057**	**-200**	**286**	**189**
Ontwikkelingen na vaststelling Kadernota				
Nagekomen ontwikkelingen				
Afspraken met rijk en IPO over stelpost Jeugd	2.484	1.632	1.510	1.358
Ontwikkelingen Sociaal Domein; jeugd	-972	-886	-839	-781
Ontwikkelingen septembercirculaire	1.026	1.126	1.124	1.240
MFA's Jistrum en Tytsjerk	-	-	-80	-80
Verkiezingsbudget 2022 Griffie	-	-	-	-
Actualisering subsidieafspraken St. Markant Friesland	-2	-2	-2	-2
Moties:				
Versimpelteam (M-3-9-13- Motie CU)	-	-	-	-
Ombuigingen				
Actualisering ombuigingen	-170	-168	-140	203
Overige ontwikkelingen				
Actualisering kapitaallasten	142	159	161	121
Actualisering reserves	-125	-160	-23	-
Actualisering sociaal domein; participatie	-129	-92	-57	-24
Herijken budgetten bijzondere bijstand	-80	-80	-80	-80
Kosten bediening brug Eastermar	-	45	45	45
Loon- en prijsontwikkelingen	106	194	610	610
Digitaal Systeem Omgevingswet; DSO	-	-	-66	-66
Ontwikkeling SPUK	52	52	52	52
Ontwikkelingen GR-en	21	21	21	14
Overige ontwikkelingen	61	162	277	237
Stand Begroting 2022-2025	**1.357**	**1.803**	**2.799**	**3.036**

Ontwikkelingen na de Kadernota

Afspraken tussen het Rijk, IPO en VNG over stelpost Jeugd

Op 2 juni 2021 zijn er afspraken gemaakt tussen het rijk en de VNG over een Hervormingsagenda voor het Jeugdstelsel. Deze afspraken volgen op de arbitrage-uitspraak van de Commissie van Wijzen. Als onderdeel van de afspraken komt er voor het jaar 2022 een bedrag van € 1.319 miljoen extra beschikbaar, bovenop de eerder toegezegd € 300 miljoen.
Omdat de structurele bekostiging vanaf 2023 is overgelaten aan een nieuw kabinet is vanuit de VNG aangedrongen dat gemeenten in hun meerjarenbegroting wel alvast rekening kunnen houden met de extra structurele middelen vooruitlopend op de definitieve besluitvorming door het kabinet.
In gezamenlijkheid met het rijk en IPO (Interprovinciaal Overleg) zijn hier nu afspraken voor gemaakt. Daarmee is ook invulling gegeven aan de motie Krimpenerwaard die op de Algemene Ledenvergadering van de VNG van 16 juni is aangenomen en die opriep nadere afspraken te maken op dit punt.

De stelpost zegt op geen enkele manier iets over de hoeveelheid middelen die gemeenten nodig hebben om taken goed te kunnen uitvoeren. Dat verklaart ook het uitgangspunt om, in het kader van behoedzaamheid, 75% van de bedragen te hanteren voor de omvang van de stelpost.
Echter met deze stelpost kunnen gemeenten de structurele lasten Jeugdzorg bekostigen. Hiermee zien de provinciaal toezichthouders de middelen geraamd op de stelpost dus ook als een structureel dekkingsmiddel. Opname van de stelpost zal bij de beoordeling van de komende begrotingen niet leiden tot een correctie op het begrotingssaldo door de provinciaal toezichthouder. Dit betekent dat bij een begroting 2022, die met inbegrip van de stelpost van 75%, een structureel en reëel evenwicht vertoont, preventief toezicht niet aan de orde zal zijn. Mocht er na verwerking van de stelpost onverhoopt toch een tekortbegroting ontstaan, dan blijft de Gemeentewet c.q. het Gemeenschappelijk Toezichtkader 2020 onverkort van kracht.
De afspraken dienen dus op dit moment enkel om het begrotingsproces van gemeenten voor 2022 e.v. te faciliteren. De afspraken maken het tevens mogelijk voor de provinciaal toezichthouders om met de op te nemen stelposten op een eenduidige wijze om te gaan.
Partijen erkennen ook de noodzaak om op de korte termijn bezuinigingen te voorkomen bij gemeenten die zuiver voortvloeien uit de onbekendheid met het nog nader te bepalen toekomstige bekostigingsniveau van de jeugdzorg.

Arbitrage-uitspraak blijft basis voor structurele bekostiging

De VNG blijft er onverkort vanuit gaan dat het kabinet de uitspraak van de Commissie van Wijzen integraal overneemt. Dat is ook voorwaardelijk gemaakt door de VNG in de afspraken van 2 juni over de Hervormingsagenda. In de aanvullende afspraken die nu zijn gemaakt over de stelpost is daarom ook nog een keer expliciet vastgelegd dat de afspraken die hierover zijn gemaakt op 2 juli onverminderd van kracht blijven.

Verwerking in Begroting 2022-2025

Bovenstaande afspraak is als volgt in onze begroting verwerkt.

bedragen x € 1 mln	2022	2023	2024	2025
basis landelijk	1.828	1.828	1.828	1.828
dossiers met overeenstemming	-214	-377	-463	-570
idem zonder	-	p.m	p.m	p.m
inkomensafhankelijk ouderbijdrage	-	p.m	p.m	p.m
verwerkt voorschot eigen begroting	-300	-300	-300	-300
totaal	**1.314**	**1.151**	**1.065**	**958**
Maximum scenario Tytsjerksteradiel	2.484.405	2.176.218	2.013.616	1.811.309
75% regeling: TD; vanaf 2023		1.632.163	1.510.212	1.358.482

Rijksbegroting 2022

Op 21 september jl. is op Prinsjesdag de Rijksbegroting 2022 gepubliceerd. Prinsjesdag 2021 laat zien dat het kabinet heeft geluisterd naar de zorgen van gemeenten. Ook in 2022 wordt de opschalingskorting bevroren en blijft dus € 300 miljoen (en loopt niet op naar € 570 miljoen). Een goede ontwikkeling, maar het stand punt van de VNG is dat de volledige opschalingskorting van tafel moet. Voor onze gemeente loopt deze korting in de jaren 2022 t/m 2025 op van ruim € 400.000 naar ruim € 1.000.000 minder aan Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds.
Voor de tekorten jeugdzorg gaat er € 1,6 miljard euro naar gemeenten in 2022, terwijl voor de jaren 2023 en verder afspraken zijn gemaakt over de stelpost tussen het Rijk, IPO en VNG Daarnaast krijgen gemeenten € 70 miljoen voor de energietransitie.
Belangrijk is dat er in de formatie nog goede afspraken worden gemaakt over een oplossing van de structurele financiële problemen van gemeenten.
De VNG wil graag dat er ook voor lokale partijen ondersteuning komt. Dat betekent dat, naast de € 25 miljoen die beschikbaar is gesteld voor landelijke politieke partijen, er € 10 miljoen beschikbaar gesteld zou moeten worden voor lokale politieke afdelingen en partijen. Met de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 op komst is dit hét moment om de financiering gelijk te trekken.
Verder wil de VNG graag een oplossing voor aanzuigende werking van het abonnementstarief. En ook voor de grote uitdagingen waar gemeenten voor staan, moeten nog goede financiële afspraken maken. Denk aan de uitvoering van het Klimaatakkoord, de woningtekorten en thema's zoals regionale economie en digitalisering.
Daarom is het wenselijk dat er snel een nieuw kabinet komt waarmee we afspraken kunnen maken.

Herijking gemeentefonds

Begin dit jaar zijn de eerste resultaten van een nieuw model gepresenteerd met een sterk negatief verdeeleffect voor de gemeente. Eind maart is de raad bijgepraat over de wijze waarop de lobby vorm heeft gekregen. Er is daarbij sprake van een bestuurlijke kerngroep waarin onze gemeente door de portefeuillehouder Financiën in vertegenwoordigd is. Vanuit de werkmaatschappij 8KTD vindt de ambtelijke ondersteuning plaats. Naar aanleiding van de kritiek van ons, VFG/VGG, ROB

en andere gemeenten op dit nieuwe model en de verdeling daarvan is er in juli een aangepast voorstel van het model gekomen. Die aanpassing had een verbeterd herverdeeleffect voor Tytsjerksteradiel. De doorrekening van dit aangepaste model van 2017 naar 2019 heeft tot een positieve herverdeling geleidt van € 14 per inwoner. Het totale Friese beeld is verbeterd. Voor partnergemeente Achtkarspelen en een aantal Groningse gemeenten zijn er nog wel stevig negatieve herverdeeleffecten. Dit lijkt lastig uitlegbaar en ook de grote fluctuaties tussen de verschillende modellen, die dit jaar zijn verschenen roepen veel vragen op over de toepasbaarheid en aansluiting op de werkelijkheid. Een stevige inzet op een goed model dat aansluit bij de kostenstructuur van de gemeente blijft daarom onverminderd van belang. De verwachting is dat begin oktober het nieuwe advies van de ROB komt en in oktober en november de VNG consultatie plaatsvindt.

Algemene Uitkering en septembercirculaire 2021

De begroting 2022-2025 is gebaseerd op de septembercirculaire 2021 en de afspraken tussen Rijk, IPO en VNG over de stelpost Jeugd. De uitkomsten van de meicirculaire 2021 waren in de Kadernota al meegenomen. Hierbij was tevens rekening gehouden met loon- en prijsontwikkelingen, taakmutaties en ontwikkelingen woonplaatsenbeginsel. De verwachte ontwikkelingen arbitrage Jeugd zijn nu in de begroting aangepast op basis van de gemaakt afspraken tussen Rijk, IPO en VNG. Dit betekent dat we zowel aan de lastenkant (Pr. 6) als aan de batenkant (Pr. 0) rekening gehouden hebben met deze ontwikkelingen.
De bijstelling in de septembercirculaire is vooral een gevolg van de hogere geraamde loon- en prijsontwikkeling in de Macro Economische Verkenning (MEV-raming) van het Centraal Planbureau en een positieve volume ontwikkeling. Dit heeft een positief effect op het saldo van de begroting, maar daar staat tegenover, dat we op dit moment moeilijk kunnen inschatten wat het daadwerkelijk effect van nieuwe CAO's, de fors gestegen energieprijzen, het effect van deze ontwikkelingen op de prijsontwikkeling van externe partijen voor ons.

MFA's Jistrum en Tytsjerk

De raad heeft in zijn vergadering van 17 september 2021 besloten om in te stemmen met de realisatie van een MFA in Jistrum en de realisatie van een MFC in Tytsjerk. We gaan ervan uit dat beide locaties in 2023 worden opgeleverd. De hieruit voortvloeiende lasten voor deze begroting zijn daarom meegenomen vanaf 2024. Het gaat hierbij om een uitzetting van kapitaallasten van € 80.000 structureel)

Verkiezingsbudget 2022 Griffie

Vanuit de griffie is een kostenraming opgesteld voor het verkiezingsbudget van volgend jaar. Ten opzichte van de bestaande budgetten voor gemeenteraadsverkiezingen brengt dit een eenmalige uitzetting voor 2022 met zich mee van € 20.000. De dekking hiervan vindt plaats ten laste van de Algemene Reserve.

Actualisering subsidieafspraken St. Markant Friesland

De bestaande subsidierelatie met Stichting Markant Friesland (MF) wordt aangepast. In een visiedocument hebben de vier gemeenten, die de stichting subsidiëren expliciet aangegeven wat zij van de stichting verwachten. De voortzetting van de subsidierelatie wordt in samenwerking met drie andere gemeenten gedaan. Stichting Markant is een organisatie die zich inzet voor de professionalisering van musea in de regio Noordoost Fryslân en ondersteunt de besturen. Met

het voortzetten van de subsidierelatie versterken we de museumcultuur van onze regio. De verdeelsleutel voor het bepalen van de bijdrage door de deelnemers wordt hiervoor ook aangepast. De bijdrage wordt nu bepaald door het aantal inwoners. Het gevolg hiervan is dat voor Tytsjerksteradiel de bijdrage uitkomt op € 7.000. Ten opzichte van de bestaande bijdrage van € 4.500 een verhoging van € 2.500.

Moties:

Versimpelteam (M-3-9-13- Motie CU)

Deze aangenomen motie betreft het oprichten van een versimpelteam, dat in samenwerking met andere relevante organisaties gaat werken aan een gezamenlijk aanpak om de communicatie en de beschrijving van procedures te versimpelen en hierbij ook aandacht heeft voor de toonzetting richting onze inwoners. Hiervoor wordt in 2022 eenmalig € 20.000 beschikbaar gesteld. Dekking vindt plaats ten laste van de Algemene Reserve. Vanaf 2023 proberen we dit te borgen binnen de bestaande budgetten. Als uit het werk van het versimpelteam blijkt dat er meer structurele inzet nodig is, om dit doel te bereiken, nemen we dit mee in de Kadernota 2023-2026.

Ombuigingen

Actualisering ombuigingen

In de begroting 2021-2024 zijn financiële taakstellingen opgenomen. Dit was nodig om op termijn een gezond financieel perspectief te bereiken. Deze taakstellingen maken uiteraard deel uit van de begroting 2022-2025.

Voor wat betreft de ombuigingen gaan we ervan uit dat deze conform planning in de diverse jaren worden gerealiseerd. Periodiek beoordelen we in hoeverre de begrote taakstelling tijdig en volledig gerealiseerd wordt. Daar waar zich ontwikkelingen voordoen, melden we u dit via ons P&C instrumentarium.

Zo hebben we bij de Kadernota 2022-2025 al aangegeven, dat twee taakstellingen niet, of deels niet gerealiseerd kunnen worden. De financiële effecten hiervan zijn op basis van de behandeling van de Kadernota meegenomen in de begroting 2022-2025. Het betreft het niet meer indexeren van de gevraagde bijdrage vanuit de Gemeenschappelijke regelingen (ombuiging 5.6) en de verwachting van een lagere realisatie van de bezuiniging op de recreatieve haven in Earnewâld.
Voor wat betreft het onderwerp Beurtschip, lasopleiding en Spitkeet (ombuiging 1.18) is bij de Kadernota aangegeven dat dit niet kon worden ondergebracht in de regionale samenwerking rondom de Versnellingsagenda. Op basis van het aangenomen amendement tijdens de begrotingsbehandeling 2021 is besloten om bij het niet toekennen van middelen voor deze projecten vanuit de regio-deal niet volledig te stoppen. Via de Kadernota is voorgesteld om voor het project Beurtschip nog twee jaar door te gaan. Dit is eveneens financieel verwerkt in deze begroting.

De verdere afspraken omtrent de ombuigingen uit de begroting 2021-2024 zijn geactualiseerd. Per saldo leveren de diverse onderstaande ontwikkelingen het volgende effect voor de begroting 2022-2025 op:
2022: € 170.000 N
2023: € 168.000 N
2024: € 140.000 N
2025: € 203.000 V

De verschillende posten worden hieronder nader toegelicht.

OZB opbrengst (ombuigingslijn 4.1)
We stellen u voor om de extra verhoging van 2,5% voor 2022 niet door te voeren, maar door te schuiven naar 2023. Dit betekent voor de jaren 2022 t/m 2024 een nadeel van € 195.000 per jaar.

Onderzoek naar mate van kostendekkendheid (Ombuigingslijn 4.9)
Voor onderzoek naar de kostendekkendheid van leges en tarieven was in eerste instantie bij de begroting 2021 alleen geld vanuit onze gemeente beschikbaar gesteld. Ook Achtkarspelen heeft besloten hieraan mee te doen. Voor onze gemeente levert dit een kleine besparing op van € 1.250.

Ombuigingslijn 5.1 - procesoptimalisatie - formatiereductie
De verwachte formatiereductie voor procesoptimalisatie uit de begroting 2021-2024 is nu doorgetrokken in de begroting 2022-2025 voor het begrotingsjaar 2025. Dit levert een voordeel op van € 122.500.

Bezuinigingen Veiligheid
De bezuinigingstaakstelling voor veiligheid stond gepland vanaf het jaar 2023. Voor het jaar 2022 blijkt dat het mogelijk is om een deel van de bezuinigingstaakstelling eerder te realiseren. Voor de begroting een eenmalig voordeel van € 12.500.

Aanpassing diverse legestarieven
Uit onderzoek naar de kostendekkendheid van de leges blijkt dat de bestede tijd aan het opmaken van drank en horeca vergunningen, evenementen vergunningen, het opmaken van principe verzoeken ruimtelijke ordening en het opstellen en wijzigen van bestemmingsplannen niet volledig in rekening wordt gebracht. Het voorstel is om op termijn 100% kostendekkende tarieven in te stellen op basis van de voorstellen tot ombuigingen uit de begroting 2021-2024. In de begroting 2022-2025 werken we hier via een trapsgewijze tariefsverhoging naar toe.
Voor drank & horeca en evenementenvergunningen verwachten we vanaf 2024 een voordeel van € 17.000 en vanaf 2025 een structureel voordeel van € 33.000. Omdat het beleid voor het opmaken van de vergunningen niet verandert, is de eerder voorgenomen formatieve besparing op het team Vergunningen niet mogelijk. De taakstelling kan toch worden gerealiseerd omdat de meeropbrengst vanuit de leges de taakstelling op formatie overtreft.
De meeropbrengst voor de tarieven van principe verzoeken ruimtelijke ordening en het opstellen en wijzigen van bestemmingsplannen bedraagt vanaf 2022 € 10.000 extra oplopend tot een bedrag van € 47.000 vanaf 2025 ten opzichte van de vorig jaar opgenomen taakstelling van € 98.000.

Overige ontwikkelingen
Actualisering bijdragen WM
Onder meer op basis van de Kadernota 2022-2025 zijn er ontwikkelingen, die een effect hebben op de bijdrage van de WM8KTD. Onder het kopje "Effecten bijdrage aan WM8KTD" en de daar vermelde uitsplitsing van de diverse wijzigingen vindt u een nadere toelichting.

Actualisering kapitaallasten
Jaarlijks vindt een actualisatie van de kapitaallasten plaats. Het effect van deze actualisatie brengt voor een bedrag van € 58.000 aan meerkosten met zich mee. Daarnaast is de toegepaste rekenrente voor investeringen in 2022 ten opzichte van 2021 gedaald van 1,5% naar 1,25%. Op basis van het geactualiseerde investeringsniveau levert dit een voordeel op van € 200.000 voor 2022. Per saldo een voordeel van € 142.000.

Actualisering reserves
De reserves zijn geactualiseerd op basis van de door de raad genomen en bij deze begroting nog te nemen besluiten. Voor een overzicht van de Algemene reserve verwijzen we u naar pagina 94 en voor een overzicht van de bestemmingsreserves naar pagina 152.

Actualisering sociaal domein; participatie
De uitkomst voor de raming voor het taakveld 6.4 "begeleide participatie" wordt voor het grootste deel bepaald door aantal cliënten x tarief. De begroting 2022-2025 is nu voor beide weer geactualiseerd. In het meerjarenperspectief wordt bij de raming van de kosten voor de dienstverleningsovereenkomsten afgesloten met Caparis N.V. rekening gehouden met een dalend verloop in het aantal cliënten tegen een constante prijs. Voor de begrot9ng 2022 een nadeel van € 129.000.

Herijken budgetten bijzondere bijstand
Op basis van de verwachte ontwikkelingen omtrent de verwachte vragen om bijzondere bijstand is de begroting geactualiseerd. Uit de prognose, die gebaseerd is op de gegevens van het eerste half jaar 2021, blijkt dat het budget voor de bijzondere bijstand niet toereikend is. De begroting is bijgesteld met een bedrag van € 80.000.

Kosten bediening brug Eastermar
De brug in Eastermar wordt op afstand bediend door Rijkswaterstaat. Het contract daarvoor loopt tot 1 januari 2023 en zal worden overgenomen door Provinsje Fryslan. In de kadernota 2020-2023 was de aanname dat we de bediening zelf moesten gaan invullen. Daarvoor was een extra bedrag van € 45.000 in de begroting opgenomen. Door deze laatste ontwikkelingen kan het hiervoor gereserveerde bedrag vanaf 2023 vrijvallen. De reguliere bedieningskosten van het huidige contract blijven staan in de begroting.

Loon- en prijsontwikkelingen
De begroting is geactualiseerd op basis van de verwachte loon en prijsontwikkelingen.

Ontwikkeling SPUK
In 2019 is een wijziging van de btw-regeling rond sport ingevoerd. De btw was niet langer verrekenbaar. Om dit nadeel voor gemeenten te compenseren is een Specifieke Uitkering (SPUK) in het leven geroepen. Omdat over het exacte financiële effect van de SPUK nog te weinig bekend was, is in eerste instantie hiervoor een aanname in de begroting opgenomen.
Nu is aan de hand van de werkwijze van de aanvraag voor 2021 een geactualiseerde berekening gemaakt voor 2022. Dat leidt (naar verwachting) tot een hogere uitkering van € 52.000.

Ontwikkelingen GR-en
De bijdragen aan de Veiligheidsregio Fryslân, Marrekrite en FUMO begroting 2022 zijn bijgesteld op basis van de begroting 2022-2025 van deze gemeenschappelijke regelingen.

Overige ontwikkelingen
In het kader van het reguliere begrotingsproces worden de budgetten beoordeeld op basis van de ontwikkelingen, die voor een deel voortvloeien uit begrotingswijzigingen van het lopende jaar en de reguliere actuele ontwikkelingen van de budgetten. We noemen hier een aantal voorbeelden, waaronder de vervallen bijdrage aan de Stadsregio (€ 30.000 V); voordelige ontwikkeling op diverse budgetten buitendienst (€ 35.000 V); vervallen huuropbrengst 't Torentje (€ 38.000 N); bijstelling raming voorzieningen 18+ (€ 170.000 V); actualisatie leges burgerzaken (€ 43.000 N) en actualisering kwijtscheldingsbeleid (€ 42.000 N).

Incidentele baten en lasten
Om vast te kunnen stellen dat er sprake is van een structureel begrotingsevenwicht is het van belang dat inzicht bestaat in welke geraamde baten en lasten incidenteel zijn en welke structureel. Op grond van artikel 19 BBV moeten de incidentele baten en lasten limitatief per programma en meerjarig inzichtelijk worden gemaakt. Zie hiervoor het verplichte overzicht op bladzijde 137 t/m 142 in deze begroting. Een samenvatting daarvan treft u hieronder.

Bedragen x € 1.000	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Saldo baten en lasten	**1.357**	**1.803**	**2.799**	**3.036**
Saldo toevoegingen en ontrekkingen aan reserves	-2.840	-1.952	-1.655	-773
Begrotingssaldo	-1.483	-149	1.144	2.263
Waarvan incidentele baten en lasten saldo	2.840	1.952	1.655	773
Structureel begrotingssaldo	**1.357**	**1.803**	**2.799**	**3.036**

Risicomanagement
Verschuiven rechtmatigheidsverantwoording naar 2022
Als gevolg van landelijke politieke keuzes is de voortaan door het college af te geven rechtmatigheidsverantwoording verschoven van 2021 naar 2022. De basis voor de (vooreerst financiële) rechtmatigheidsverantwoording wordt gevormd door uit te voeren Verbijzonderde Interne Controles (VIC) o.b.v. het normenkader en het Controleprotocol 2021-2024. Vanuit een gefaseerde aanpak moet dit uiteindelijk leiden tot een bredere 'In Control Statement' gericht op verantwoording vanuit de totale bedrijfsvoering.

Aandacht voor frauderisicofactoren en cybersecurity
Vanaf het verslagjaar 2022 zal ook vanuit de accountantscontrole specifieke aandacht zijn voor fraude en integriteit en de beheersing van daarvan afgeleide risico's. Hierbij te denken aan beleid t.a.v. misbruik en oneigenlijk gebruik, integriteitsrichtlijnen, screeningsvereisten medewerkers en partijen en cybersecurity.

Algemene Reserve

Onderstaande tabel toont van de Algemene Reserve de geraamde saldi in de periode 2021-2025. Ten opzichte van de Kadernota 2022-2025 is er sprake van een gunstige ontwikkeling van de Algemene reserve.

Verwachte ontwikkeling algemene reserve (bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
(bedragen x € 1.000)					
Stand begin van het jaar	**18.771**	**17.274**	**12.800**	**13.205**	**14.353**
Mutaties gedurende het jaar	-1.497	-4.474	405	1.148	2.799
Stand einde van het jaar	**17.274**	**12.800**	**13.205**	**14.353**	**17.152**

Voor een nadere specificatie van de ontwikkeling van de Algemene Reserve verwijzen we u naar pagina 94 van deze begroting.

Lastenontwikkeling burgers

Voor de begroting 2022 worden de tarieven voor OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing aangepast op de uitgangspunten die gehanteerd zijn voor het opstellen van de begroting 2022 en de ombuigingslijnen, die noodzakelijk zijn om hiermee de voorzieningen maximaal in stand te kunnen houden.

Onroerendezaakbelasting

Het OZB tarief wordt in 2022 alleen verhoogd met een inflatiecorrectie van 1,4% voor de totale omzet ten opzichte van 2021 op basis van de vastgestelde kaderbrief. Ons voorstel is om de extra verhoging van 2,5% op basis van ombuigingslijn 4.1 voor 2022 niet door te voeren.

Afvalstoffenheffing

De Afvalstoffenheffing daalt voor de meerpersoonshuishouden en eenpersoonshuishoudens met respectievelijk 0,41% en 0,58%. Per saldo leiden al deze ontwikkelingen tot een beperkte daling van de afvalstoffenheffing van € 1,20 per huishouden.

Rioolheffing

Voor de rioolheffing stellen wij voor om de tarieven conform de uitgangspunten van het vastgestelde vGRP vast te stellen zodat een kostendekkend tarief gehanteerd wordt. In de paragraaf Lokale heffingen vindt u hierover een nadere toelichting

Effecten bijdrage aan WM8KTD

De begroting 2022 van de WM8KTD is reeds voor de behandeling van de Kadernota 2022-2025 vastgesteld zonder uiteraard de daarin opgenomen voorstellen die betrekking hebben op de WM8KTD. Daarnaast zijn er nog een paar ontwikkelingen, die van invloed zijn op de bijdrage aan de WM8KTD. Voor de WM8KTD is hiervoor nog een begrotingswijziging nodig om de begroting 2022 van de WM8KTD op het gewenste peil te krijgen.

In totaal gaat de bijdrage van onze gemeente aan de WM8KTD met € 1.154.000 omhoog. Hiervan heeft € 928.000 betrekking op voorstellen, die in de Kadernota 2022-2025 zijn vermeld. Voor wat betreft de ontwikkelingen na de Kadernota 2022-2025 gaat de bijdrage van onze gemeente aan de WM8KTD nog omhoog met een bedrag van € 292.000.

Omdat de processen van de WM8KTD en de gemeente ten aanzien van de begroting niet synchroon lopen, hebben we er bewust voor gekozen om op deze plek een toelichting te geven op de ontwikkeling van de bijdrage aan de WM8KTD vanuit de begroting 2021 naar de begroting 2022 toe. U vindt daarom in de programma's geen afzonderlijke toelichting op het verschil in de bijdrage aan de WM8KTD.
In de onderstaande tabel hebben we samengevat hoe de bijdrage zich via de verschillende besluitmomenten heeft ontwikkeld. Vervolgens is een overzicht opgenomen van alle afzonderlijke wijzigingen met een effect op de bijdrage vanaf de primitieve begroting 2022-2025 van de WM8KTD.

Het effect van deze begrotingswijzigingen is al meegenomen in onze begroting 2022. U ontvangt voor deze wijzigingen dus geen afzonderlijk raadsvoorstel meer. In de besluitvorming onder punt 2 is dit formeel op de juiste wijze vertaald.

Ontwikkeling begroting WM8KTD	2022		
(bedragen x € 1.000)	Bijdrage 8K	Bijdrage TD	Totaal
Primitieve begroting 2021-2024; jaarschijf 2022	**17.658**	**18.292**	**35.950**
Kadernota 2021 en overige actualiseringen; decemberwijzing 2020	243	245	488
Ontwikkelingen in primitieve begroting WM8KTD	181	237	418
Primitieve begroting 2022-2025; jaarschijf 2022	**18.082**	**18.774**	**36.856**
Ontwikkelingen na Kadernota 2022-2025 met effect op de bijdrage	293	292	585
Wijzigingen n.a.v. Kadernota 2022-2025	928	928	1856
Bijdragen begroting na wijziging	**19.302**	**19.995**	**39.297**

Bijdragen van 8K en TD aan de WM8KTD	2022			2023			2024			2025		
(bedragen x € 1.000)	8K	TD	Totaal	8K	TD	Totaal	8K	TD	Totaal	8K	TD	Totaal
Primitieve begroting	**18.082**	**18.774**	**36.856**	**17.794**	**18.392**	**36.186**	**17.102**	**17.698**	**34.800**	**17.094**	**17.690**	**34.785**
Voorgestelde wijzigingen	**1.220**	**1.221**	**2.441**	**747**	**760**	**1.507**	**379**	**353**	**732**	**391**	**365**	**756**
Ontwikkelingen na Kadernota met effect op bijdrage	293	292	585	219	219	438	168	168	336	180	180	360
Wijzigingen n.a.v. Kadernota 2022-2025	928	928	1.856	528	541	1.069	212	185	396	212	185	396
Saldo 2022 - 2025	**19.302**	**19.995**	**39.297**	**18.541**	**18.952**	**37.493**	**17.481**	**18.050**	**35.532**	**17.363**	**17.933**	**35.296**

Dit saldo bestaat uit de volgende wijzigingen.

Effecten op de bijdrage aan WM8KTD	2022		
(bedragen x € 1.000)	Bijdrage 8K	Bijdrage TD	Totaal
Vastgestelde primitieve begroting	**18.082**	**18.774**	**36.856**
Voorgestelde wijzigingen	**1.220**	**1.221**	**2.441**
WM: KN 2022-2025; Basiskaart Geluid Emissies; 02.01	25	25	50
WM: KN 2022-2025; Bestuurssecretaris 8K (0,5 fte, 18 u/w); 00.16	45	-	45
WM: KN 2022-2025; Continuering FTE HRM voor 2022; 00.04	45	45	90
WM: KN 2022-2025; Formatie gemeentelijk beleid op het vlak van Milieu; 7.10	18	18	35
WM: KN 2022-2025; Formatie stikstof; 07.09	-	40	40
WM: KN 2022-2025; Formatie-uitbreiding i.v.m. subsidie in relatie tot staatssteuntoets; 00.09	20	20	40
WM: KN 2022-2025; ICT: Informatieveiligheid; 00.04.01	25	25	50
WM: KN 2022-2025; ICT: Meerkosten aanbesteding Microsoft-licenties; 21.11	15	15	30
WM: KN 2022-2025; ICT: Ontwikkelingen BAG-WOZ- koppeling berichtenverkeer en licenties; 00.04.05	7	7	14

WM: KN 2022-2025; MTO 2022; 00.05	13	-	13
WM: KN 2022-2025; P&C-coördinator/ gemeenteadviseur; 00.11	47	47	94
WM: KN 2022-2025; Participatiewebsite; 08.09c	32	50	81
WM: KN 2022-2025; Privaatrechtelijk optreden; 01.02	23	23	46
WM: KN 2022-2025; Spraakverkeer i.c.m. KCC-functionaliteit voor telefonie; 00.04.07	20	20	40
WM: KN 2022-2025; Tijdelijke uitbreiding inzet personeel Communicatie; 00.02	57	57	114
WM: KN 2022-2025; Uitbreiding formatie Communicatie Sociaal Domein; 06.11	35	35	70
WM: KN 2022-2025; Uitbreiding formatie gebiedsteams; 06.12	250	250	500
WM: KN 2022-2025; Uitbreiding ondersteuning gaswinningsdossier; 07.08	33	33	65
WM: KN 2022-2025; Uitbreiding zorgadministratie; 06.10	20	20	39
WM: KN 2022-2025; Uitvoering woningbouwprogrammering; 8.05	200	200	400
WM: Raad 04-11-2021; Actualisatie personele budgetten	166	166	332
WM: Raad 04-11-2021; Actualisering kapitaallasten 2022-2026	36	36	71
WM: Raad 04-11-2021; Dienstverlening "Samen Verder"	4	4	8
WM: Raad 04-11-2021; Diverse ontwikkelingen	- 62	- 62	- 124
WM: Raad 04-11-2021; Functioneel verwerken taakstelling	-	-	-
WM: Raad 04-11-2021; Functioneel verwerken taakstelling 1.32	-	-	-
WM: Raad 04-11-2021; Ombuigingslijn 5.1 - Procesoptimalisatie; invulling budget frictiekosten	42	42	84
WM: Raad 04-11-2021; Realisatie bezuiniging besluit VTH	42	42	83
WM: Raad 04-11-2021; Reorganisatie cluster Bedrijfsvoering - DIV	-	-	-
WM: Raad 04-11-2021; Structurele invulling en aanvulling budget functioneel beheer DSO	66	66	132
WM: Raad 04-11-2021; Verrekening bezuiniging team Vergunningen Bijzondere wetten ivm extra legesopbrengsten	-	-	-
Bijdragen begroting na wijziging	**19.302**	**19.995**	**39.297**

WONEN EN WERKEN

Omgevingswet

Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking. De regels voor de omgeving waar we wonen, werken en recreëren worden in deze wet samengevoegd en vereenvoudigd. Het biedt meer ruimte voor maatwerk en initiatief en leidt tot betere en snellere besluitvorming. In dit jaar werken we verder aan de implementatie van de Omgevingswet in onze organisatie.

Specifiek ten aanzien van de ICT-component, die de invoering van de nieuwe wet met zich meebrengt speelt dat deze kosten op basis van het raadsbesluit uit 2020 tot en met 2023 zijn opgenomen in de begroting. Het gaat dan om de kosten van het softwarepakket - in relatie tot het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) - en het beheer daarvan. De kosten bedragen in totaal € 132.000 voor beide gemeenten, waarvan € 82.000 voor de personele component in de vorm van een functioneel beheerder en € 50.000 voor de software. Deze kosten zijn structureel en niet afhankelijk van ambitie en/of andere keuzes die gedurende het implementatietraject worden gemaakt. Concreet betekent dit voor onze begroting een financiële uitzetting van € 66.000 vanaf het jaar 2024.

Duurzaamheid

In 2022 geven wij verder vorm aan de uitvoering van het recent vastgesteld beleid omtrent Duurzaamheid en de Warmte-transitievisie.

Economie

Eind 2021 stellen we het Economisch Beleidsplan vast. In 2022 verwachten we voortvarend aan de slag te gaan met de uitvoering hiervan. Daarbij hebben en houden we oog voor onze ondernemers die door Corona in voorkomende gevallen in zwaar weer zijn beland. In 2022 geven we vorm aan het nieuwe Bedrijvenconvenant.

Recreatie en toerisme

Het nieuwe beleid is vastgesteld. Van belang is nu de uitvoering met lef te implementeren in het werkveld zodat creativiteit en borging dicht bij de uitvoering door de ondernemers en betrokken organisaties komt.

2e fase gebiedsontwikkeling Centrale As

De Gebiedsontwikkeling zorgt ervoor dat De Centrale As goed wordt ingepast in het landschap en moet daarnaast zorgen voor een “plus” aan het gebied. Deze “gebiedsplus” is als een soort van compensatie toegezegd aan de streek. De eerste fase is nog niet afgerond en van de tweede fase weten we dat er, ondanks eerdere verwachting dat dit door vrijval van middelen uit fase 1 niet nodig zou zijn, toch cofinanciering vanuit de gemeente nodig is. Het is nog onvoldoende helder hoe fase 1 financieel wordt afgerond en wat dit betekent voor fase 2. Dat geldt ook voor de bijdrage vanuit de Provincie. Zodra wij concreter zicht krijgen op wat dit van ons als bijdrage vraagt, leggen wij dit aan u voor.

SAMENLEVING

Sociaal Domein

Wij blijven werken aan een sterk Sociaal Domein waarin wij de transformatie naar een meer zelfredzame samenleving zichtbaar doorvoeren in ons dagelijks handelen. De transformatie heeft mede als doel dat meer ondersteuningsvragen binnen de samenleving worden opgelost.

In 2022 werken wij aan de implementatie van vastgestelde beleidsstukken van eind 2021. Dit betreffen o.a. de visie op de sociale basis en het beleidsplan Participatiewet. In deze documenten staan het versterken en gebruikmaken van de sociale basis in dorpen opgenomen. Ook wordt de regiefunctie van de gemeente omschreven en het gewenste partnerschap van de gemeente richting werkgevers, onderwijs en maatschappelijke organisaties. Samen werken wij aan doelen in het Sociaal Domein. Dit vraagt ook om een verdere vertaling van deze visie naar het handelen door onze medewerkers, als partner in het krachtenveld van de netwerken in onze dorpen. Hoewel de aanbesteding voor specialistische jeugdhulp is uitgesteld naar januari 2023, zullen wij in 2022 alvast starten met de voorbereiding daarop. Provinciaal zal er vanaf 2023 minder ondersteuning als zijnde "specialistische jeugdhulp" worden ingekocht. Bepaalde lichtere hulpvragen zullen vanaf dan door de gemeente zelf moeten worden opgepakt, binnen de sociale basis of de gebiedsteams.

Wij werken richting 2022 ook aan een doorvertaling van onze visie naar onze lokale inkoop van voorzieningen op grond van de Participatiewet en Wet maatschappelijke ondersteuning. Begin 2022 wordt een visie hierop aan de gemeenteraad voorgelegd, doorwerkend naar een andere inkoop per 2023.

De kaders voor de veranderingen komen uit het Beleidskader Sociaal Domein, dat in april 2019 is vastgesteld door de gemeenteraden van Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel. Dit beleidskader bestond mede uit een aantal financiële maatregelen. In samenhang werken wij aan deze veranderingen om de komende jaren de goede zorg en ondersteuning aan onze inwoners te kunnen geven en budgetoverschrijdingen te voorkomen. Ook met het extra geld voor de jeugdzorg blijft het een uitdaging om de uitgaven in het Sociaal Domein te beheersen en binnen de vastgestelde budgetten te blijven.

Onderwijs

In 2020 en 2021 heeft de maatschappij en ook het onderwijs het zwaar te verduren gehad onder de Corona crisis. Onderwijsachterstanden en extra zorg rond vooral de kwetsbare jongeren zijn daarvan een gevolg. Samen met de onderwijspartners wordt in 2022 extra geïnvesteerd in herstel en een vernieuwd perspectief.

Gemeenten ontvangen op grond van het Nationaal Plan Onderwijs in totaal € 300 miljoen voor de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023. Deze middelen worden uitgekeerd via een specifieke doeluitkering die op dit moment nog verder door het Rijk wordt uitgewerkt. De gemeente Tytsjerksteradiel zal over de totale periode in totaal ruim € 490.000 ontvangen. We zoeken voor de besteding van deze middelen aansluiting bij de behoefte van het onderwijs.

BESTUUR EN DIENSTVERLENING

Ontwikkelingen Bestuur en Dienstverlening

Organisatieontwikkeling
We geven een vervolg aan het programma Organisatieontwikkeling om de visie en missie in praktijk te brengen. We werken samen aan een moderne, transparante, innovatieve en professionele organisatie die inspeelt op de behoefte van de mienskip en elkaar. We richten ons hierbij op goed werkgeverschap, resultaatgericht werken en optimale dienstverlening. Daarnaast verwachten we een vervolg op de door Berenschot uitgevoerde evaluatie van de samenwerking.

Informatisering & Automatisering.
We voeren de Informatiestrategie 2020 uit en streven er de komende jaren naar om informatie op ieder moment en elke locatie eenvoudig beschikbaar te krijgen. In 2022 implementeren we (onderdelen van) de nieuwe Wet Open Overheid (WOO) en voeren we (technische) aanpassingen door i.v.m. wijzigingen in wet- en regelgeving. Verder willen wij onze digitale weerbaarheid verhogen en ons ICT-netwerk veiliger maken. We hebben hierbij continu aandacht voor privacy, gegevensbescherming en informatiebeveiliging, onder andere door het bewustzijn op dit terrein onder medewerkers te verhogen.

Procesbeheersing
Het verder verbeteren van onze bedrijfsvoering en procesbeheersing is een continu proces. De monitoring van het rechtmatig inhuren van personeel, het rechtmatig inkopen en aanbesteden van werken, goederen en diensten en de personeelskosten blijft onverminderd doorgaan.

In control blijven.
Het verder verbeteren van onze bedrijfsvoering en de beheersing van onze processen en risico's is een continu proces. De door de accountant geconstateerde opgaande lijn willen we vasthouden en verder uitbouwen. Onderdeel hiervan is het zelf uitvoeren van de (verbijzonderde) interne controle binnen de organisatie om de colleges over het boekjaar 2022 in staat te stellen een rechtmatigheidsverklaring te kunnen afgeven. Daarnaast zal onze aandacht gericht zijn op frauderisicofactoren en cybersecurity.

Het Nieuwe Werken
De Coronapandemie heeft een grote impact op de samenleving. Ook op onze organisatie en medewerkers en daarmee op onze manier van werken. Daarom is in 2021 onderzoek gedaan naar het werken op de middellange termijn (post-corona). Uit het onderzoek blijkt dat we een combinatie van thuiswerken en op kantoor/locatie werken als toekomstbeeld zien, waarbij de ontmoeting een steeds belangrijker karakter krijgt. Bij de toekomstige manier van werken ('je werkt waar dat nodig is') zal de focus daarom komen te liggen op een 'hybride' vorm van werken: deels thuis en deels op kantoor of locatie. De verdere uitwerking en implementatie hiervan is voorzien in 2022.

2 Besluitvorming

Wij stellen u voor:

1. Akkoord te gaan met het vaststellen van de begroting voor het jaar 2022, inclusief de per programma voorgestelde onttrekkingen aan en stortingen in reserves.

2. Kennis te nemen van het effect op de bijdrage aan de WM8KTD voor de wijzigingen waarop dit van toepassing zoals vermeld in paragraaf 1.3.2 en te besluiten geen zienswijze in te dienen voor de wijzigingen van de begroting 2022-2025 van de WM8KTD.

3. Kennis te nemen van de meerjarenraming 2023 - 2025.

4. Akkoord te gaan met de uiteenzetting van de financiële positie van de gemeente en de daarbij behorende bijlagen, zoals verwoord en opgenomen in de programmabegroting.

5. Akkoord te gaan met de lastenontwikkeling voor de burger, zoals opgenomen in paragraaf Lokale heffingen.

6. Akkoord te gaan met de overige uitgangspunten voor het tarievenbeleid zoals voorgesteld in paragraaf Lokale heffingen.

7. Akkoord te gaan met het grondprijzenbeleid voor het jaar 2022 zoals voorgesteld in paragraaf Grondbeleid.

8. Kennis te nemen van de in paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing beschreven risico's.

Vastgesteld in de openbare vergadering van de gemeenteraad van 4 november 2021.

De voorzitter,

De griffier,

3 BELEIDSBEGROTING

3.1 Programmaplan

0. Bestuur en ondersteuning

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

In dit programma gaat het over de dienstverlening ter ondersteuning van onze eigen bestuursorganen, maar ook aan onze burgers, bedrijven en organisaties.

Als bestuur willen we transparant, efficiënt en integer zijn en voor onze samenleving dienstbaar, laagdrempelig, herkenbaar en aanspreekbaar.

Speerpunten in dit programma zijn een efficiënte en klantgerichte dienstverlening. Hierbij heeft de samenwerking met Achtkarspelen een belangrijke meerwaarde. Ten behoeve van deze (ambtelijke) samenwerking is het van belang dat de gemeentebesturen van beide gemeenten in
hun zelfstandige rol regelmatig met elkaar in contact treden.

Project Procesoptimalisatie

Naast de invoering/uitvoering van nieuwe wet- en regelgeving en de reguliere bedrijfsvoeringstaken, ligt de nadruk het komende jaar op het realiseren van de ombuigingen. Een belangrijk onderdeel hiervan is het project Procesoptimalisatie dat in 2021 is gestart. Procesoptimalisatie gaat over het verbeteren van onze werkprocessen waarbij wordt ingezet op het harmoniseren van werkwijzen, het inzetten van technologie voor het verminderen van repeterende handmatige handelingen en het verminderen van complexiteit door beperking of afschaffen van regels. Dit moet leiden tot kortere doorlooptijden, lagere kosten, hogere kwaliteit en misschien nog wel het belangrijkste: tevreden klanten en medewerkers.

Organisatieontwikkeling

We geven een vervolg aan het programma Organisatieontwikkeling om de visie en missie in praktijk te brengen. We werken samen aan een moderne, transparante, innovatieve en professionele organisatie die inspeelt op de behoefte van de mienskip en elkaar. We richten ons hierbij op goed werkgeverschap, resultaatgericht werken en optimale dienstverlening. Dit geven we onder andere vorm door het ingezette leiderschapstraject, het resultaatgericht werken, het hanteren van de A3-methodiek en het uitvoeren van een medewerkers tevredenheidsonderzoek (MTO). Daarnaast geven we uitvoering aan het Strategisch Personeelsplan en het Beleidskader Duurzame Inzetbaarheid (opleidingen, vitaliteit, ARBO en beoordelen). Tot slot verwachten we een vervolg op de door Berenschot uitgevoerde evaluatie van de samenwerking.

Informatisering & Automatisering

We geven uitvoering aan de Informatiestrategie zoals die in 2020 is opgesteld, waarbij het onze wens is om een ‘informatievoorziening zonder belemmering’ te realiseren. Onze ambitie is dat informatie op ieder moment en elke locatie eenvoudig beschikbaar is. Per 1-1-2022 treedt de nieuwe Wet Open Overheid (WOO) in werking. We voeren de belangrijkste onderdelen

van deze wet uit, te weten het actief openbaar maken van bepaalde categorieën documenten en het op orde brengen van de informatiehuishouding. Voor de uitvoering en verdere implementatie worden hiertoe organisatorische en technische aanpassingen gerealiseerd. Ook voor andere wijzigingen in wet- en regelgeving (zoals BAG/WOZ, Sociaal Domein en Omgevingswet) zijn (technische) aanpassingen nodig. Om op grond van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) een veilige informatievoorziening te kunnen leveren, zetten wij in op het verhogen van onze digitale weerbaarheid en het veiliger maken van ons ICT-netwerk. We hebben hierbij continu aandacht voor privacy, gegevens- bescherming en informatiebeveiliging, onder andere door het bewustzijn op dit terrein onder medewerkers te verhogen.

In control blijven

Het verder verbeteren van onze bedrijfsvoering en de beheersing van onze processen is een continu proces. Uit de resultaten van het afgelopen jaar (waaronder goedkeurende accountantsverklaringen voor beide gemeenten en de Werkmaatschappij) blijkt een opgaande lijn die we willen vasthouden en verder uitbouwen. Onderdeel hiervan is het zelf uitvoeren van de (verbijzonderde) interne controle (VIC) binnen de organisatie en het verder ontwikkelen en implementeren van risicomanagement waaronder meer aandacht voor het beheersen van fraude- en integriteitsrisico's en cybersecurity. De gemeente heeft voorbereidingen getroffen op het kunnen afgeven van een rechtmatigheidsverklaring door het college. In tegenstelling tot de verwachting dat het college hiervoor verantwoordelijk zou worden vanaf 2021 is dit als gevolg van landelijke ontwikkelingen verschoven naar 2022.

Het nieuwe werken

De Coronapandemie heeft een grote impact op de samenleving. Ook op onze organisatie en medewerkers en daarmee op onze manier van werken. Daarom is in 2021 onderzoek gedaan naar het werken op de middellange termijn (post-corona). Uit het onderzoek blijkt dat we een combinatie van thuiswerken en op kantoor/locatie werken als toekomstbeeld zien, waarbij de ontmoeting een steeds belangrijker karakter krijgt. Bij de toekomstige manier van werken ('je werkt waar dat nodig is') zal de focus daarom komen te liggen op een 'hybride' vorm van werken: deels thuis en deels op kantoor of locatie. De verdere uitwerking en implementatie hiervan is voorzien in 2022.

Uitwerking Kadernota 2022-2025

In de Kadernota 2022-2025 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 8 juli 2021 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

MedewerkerTevredenheidsOnderzoek (MTO) 2022

We achten het belangrijk om periodiek (om de twee jaar) een MTO (medewerkerstevredenheidsonderzoek) te houden. We peilen dan de algemene tevredenheid van de medewerkers. Dit levert waardevolle informatie op voor het managementteam

waarmee de bedrijfsvoering eventueel bijgesteld kan worden. Het is tevens een vast onderdeel van het 'Goed Werkgeverschap'.

In 2019 hebben we voor het laatst een dergelijk onderzoek uitgevoerd. We stellen voor om in 2022 opnieuw een MTO te houden.
[Kadernota nr. 00.05]

Participatiewebsite
De dynamiek van de samenleving verandert. Gemeente en inwoners gaan steeds vaker gezamenlijk op zoek naar wat hun woonomgeving mooier, beter en leefbaarder kan maken. Deze betrokkenheid van inwoners bij het beleid van de gemeente is, evenals de betrokkenheid van de gemeente bij haar inwoners, een vorm van participatie. De participatie website is dienstbaar om burgerinitiatieven vorm te geven, de omgevingsvisie vorm te geven en om beleidsdoeleinden internatief met de inwoners te delen.
Per jaar wordt uitgegaan van 4 burgerinitiatieven. Daarnaast wordt uitgegaan van 4 projecten met een looptijd van 1 jaar. Van deze projecten zijn er 2 gemeenschappelijk met 8K vorm gegeven. Daarnaast worden er 6 projecten met een looptijd van 3 tot 6 maanden geraamd, waarvan er 4 gemeenschappelijk met 8K vorm worden gegeven. Totale kosten € 50.000 waarvan aan dit programma een gedeelte van € 8.000 wordt doorbelast en het overige verdeeld is over twee andere programma's.
[Kadernota nr. 08.09c]

Ontwikkelingen in bestaand beleid

Afvoeren ombuigingslijn 5.6; niet meer indexeren GR- en
In de begroting 2021-2024 zijn financiële taakstellingen opgenomen. Dit was nodig om op termijn een gezond financieel perspectief te bereiken. Periodiek beoordelen we in hoeverre de begrote taakstelling ook werkelijk gerealiseerd wordt. Uit de inventarisatie van de stand van zaken van de ombuigingen kwam naar voren dat twee taakstellingen niet, of deels niet gerealiseerd kunnen worden. Een hiervan betreft het niet meer indexeren van de gevraagde bijdrage vanuit de Gemeenschappelijke regelingen (ombuiging 5.6).

Een bezuinigingstaakstelling op het niet meer indexeren van de gevraagde bijdrage is geen goede systematiek en kan niet eenzijdig vanuit onze gemeente worden opgelegd. Wel blijven we scherp op de uitzetting van de bedrijfsvoering van de gemeenschappelijke regelingen en zullen daar indien nodig aandacht op vestigen via zienswijzen. Ook de eventuele reserve positie van de gemeenschappelijke regelingen blijven we kritisch volgen.
[Kadernota nr. 21.09]

Overige ontwikkelingen

Algemene Uitkering
De begroting 2022-2025 is gebaseerd op de septembercirculaire 2021 en de afspraken tussen Rijk, IPO en VNG over de stelpost Jeugd. De uitkomsten van de meicirculaire 2021 waren in de Kadernota al meegenomen. Hierbij was tevens rekening gehouden met loon- en prijsontwikkelingen, taakmutaties en ontwikkelingen woonplaatsenbeginsel. De verwachte ontwikkelingen arbitrage Jeugd zijn nu in de begroting aangepast op basis van de gemaakt

afspraken tussen Rijk, IPO en VNG. Dit betekent dat we zowel aan de lastenkant (Pr. 6) als aan de batenkant (Pr. 0) rekening gehouden hebben met deze ontwikkelingen. Ten opzichte van de (primitieve) begroting 2021 levert de ontwikkeling van de Algemene uitkering een voordeel op van € 4.266.000, waarvan € 2.485.000 betrekking heeft op de afspraken omtrent de stelpost Jeugd en de overige € 1.781.000 op loon- en prijsontwikkelingen, taakmutaties en ontwikkelingen in de maatstaven van zowel de mei- als septembercirculaire.

Vervallen bijdrage aan Stadsregio
Eind 2019 is de samenwerking in Stadsregio verband beëindigd. De besluitvorming en financiële afrekening van de Stadsregio t/m het jaar 2019 heeft in verband met corona in 2021 in de Stuurgroep van de Stadsregio plaatsgevonden. De structurele raming in de begroting van de bijdrage van € 30.000 komt daarom te vervallen.

Afschaffing precariobelasting
Zowel de Tweede als de Eerste Kamer hebben ingestemd met het afschaffen van de precariobelasting op nutsleidingen per 1 juli 2017. Gemeenten die op 10 februari 2016 een verordening met tarief hebben vastgesteld voor het heffen van precariobelasting voor nutsnetwerken, waaronder Tytsjerksteradiel, kunnen nog tot uiterlijk 1 januari 2022 precariobelasting heffen. Dit betekent dat er vanaf 1 januari 2022 geen precariobelasting op nutsleidingen kan worden geheven. Het effect hiervan bedraagt een verschil in de begroting van € 2.026.000 tussen 2021 en 2022.

Ontvangen pachten gronden (niet in exploitatie)
De huren en pachten zijn op basis van de daadwerkelijke gefactureerde contractuele huurprijzen 2020 inclusief indexatie aangepast. Een aanpassing hiervan betreft het wegvallen van de pachten vanuit het COA voor de sportcomplexen in Burgum.

Verhoging OZB
De verhoging heeft voor € 118.000 betrekking op een standaard indexatie van 1,4%. Het college stelt in deze begroting voor om de 2,5% verhoging, zoals overeengekomen bij de kadernota 2021-2024, voor 2022 niet door te voeren als gevolg van de financieel positieve ontwikkeling. Dit ter lastenverlichting voor de inwoners.

Aanpassing bijdragen Werkmaatschappij
Voor 2022 zijn de bijdragen van de beide gemeenten aan de Werkmaatschappij geactualiseerd op basis van doorbelastingen van geactualiseerde kosten binnen de Werkmaatschappij. In het publieksdeel hebben we hier een algemene toelichting op gegeven.

Dividend Afvalsturing Friesland / Omrin
Wij verwachten over 2022 een toename van de dividenduitkering van € 46.000 ten opzichte van 2021.

Herrubricering van/naar overige taakvelden

Een aantal budgetten die voorheen onder taakveld Overhead waren begroot, zijn vanuit oogpunt van "administratieve hygiëne", verplaatst naar programma 0. Per saldo levert dit bij dit programma een nadeel op van € 25.000 en een voordeel van dit bedrag onder Overhead.

Overige baten en lasten

Actualisering van de overig baten en lasten levert een voordelig verschil van € 166.000 ten opzichte van 2021.

Financieel

Lasten en baten vóór stortingen in of onttrekkingen aan de reserves							
	rekening	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2020	2021	2022	verschil	2023	2024	2025
Lasten	4.649	4.872	5.545	673	4.492	3.889	3.777
Baten	64.719	65.108	67.310	2.202	66.264	66.053	66.062
Saldo	60.070	60.236	61.765	1.528	61.772	62.164	62.285
Stortingen in of onttrekkingen aan de reserves (alle programma's)							
Saldo	- 2.058	- 361	2.997	3.358	2.110	1.814	932
TOTAAL	58.011	59.875	64.762	4.886	63.883	63.978	63.217
per inw.	*1.825*	*1.868*	*2.020*	*152*	*1.993*	*1.996*	*1.972*

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2021 en 2022 betreffen:

	(x € 1.000)
Kadernota 2022-2025	
08.09c Participatiewebsite	-29 N
Overige beleidsrelevante ontwikkelingen	
Vervallen bijdrage aan Stadsregio	30 V
Afschaffing Precariobelasting	-2.026 N
Ontvangen pachten gronden (niet in exploitatie)	-32 N
Verhoging OZB (indexatie)	131 V
Ontwikkeling Algemene Uitkering	4.266 V
Ombuigingen	
Taakstellende bezuiniging	5 V
Overige ontwikkelingen	
Dividend uitkering Omrin	46 V
Actualisatie baten leges Burgerzaken	- 43 N
Actualisatie kapitaallasten	- 667 N
Actualisatie rentebetalingen en - ontvangsten langlopende leningen	67 V
Actualisatie bijdrage aan WM	481 V
Herrubricering van / naar overige taakvelden en programma's	-25 N
Overige baten en lasten	166 V
Diversen (incl. 1,4% indexering)	-21 N
Mutaties in reserves en voorzieningen	2.572 V
Overige verschillen per saldo	-35 N
Totaal	**4.886 V**

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator		Meting	Eenheid	Refertejaar
Apparaatskosten		803,0	euro	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting	▲			
Prognose o.b.v. de historie	▲			
Bezetting		2,5	fte	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting	▲			
Prognose o.b.v. de historie	▲			
Externe inhuur		4,8	euro	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting	▲			
Prognose o.b.v. de historie	▬			
Formatie		2,7	fte	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting	▬			
Prognose o.b.v. de historie	▬			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Gemeenschappelijke regeling

Werkmaatschappij Achtkarspelen-Tytsjerksteradiel

Vennootschap / Coöperatie

BNG Bank NV

Vitens

1. Veiligheid

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Veiligheid is het aanwezig zijn van orde en rust in het publieke domein en van bescherming van leven, gezondheid en goederen tegen acute en dreigende aantastingen. Onveiligheid is te omschrijven als alles wat inbreuk op veiligheid maakt. Die inbreuken kunnen zowel feitelijke aantastingen zijn, maar ook gevoelens van onveiligheid.

Het programma Veiligheid omvat alle gemeentelijke activiteiten op het gebied van handhaving van de openbare orde, bevordering van de veiligheid en activiteiten rondom de bijzondere wetten. Hieraan wordt op verschillende manieren vormgegeven door het stellen van regels, het maken van beleid, uitvoering geven aan handhaving, organisatie van de crisisbeheersing, de brandweer en de samenwerking met de politie.

Het programma Veiligheid is onderverdeeld in twee aandachtsgebieden:

Crisisbeheersing en brandweer
Hieronder valt onder andere de Veiligheidsregio Fryslân en gemeentelijke ontwikkelingen en taken op het gebied van crisisbeheersing en brandweerzorg.

Openbare orde en veiligheid
Hieronder vallen diverse gemeentelijke ontwikkelingen en taken op het gebied van openbare orde en veiligheid. Ook ontwikkelingen met betrekking tot ketenpartners als politie, Veiligheidshuis en het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) vallen hieronder.

Uitwerking Kadernota 2022-2025

In de Kadernota 2022-2025 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 8 juli 2021 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Privaatrechtelijk optreden

Privaatrechtelijk optreden komt voor als bijvoorbeeld gemeentegrond illegaal door een burger of onderneming wordt gebruikt. Ook wordt privaatrechtelijk opgetreden als voorwaarden in een koopcontract (zoals waterhuishouding of inrichting bij de ver-/aankoop van een bouwkavel) niet worden nagekomen. Kortom bij privaatrechtelijk optreden is de gemeente partij in een geschil.

Deze (groeiende) taak is in geen enkel team belegd. Niet optreden is vaak geen optie. Zo kan bijvoorbeeld de waterhuishouding in een hele uitbreidingswijk verstoord raken, als (delen van) afwateringssloten bij tuinen worden getrokken. In gebruik genomen groen van de gemeente kan verjaren, waardoor de betrokkene eigenaar wordt van de grond. In het

verleden heeft dit er al eens toe geleid dat de gemeente minder bouwgrond uit kon geven (uitbreidingsplan Sumar).

Toezicht en handhaving op overeenkomsten die de gemeente aangaat met anderen is een serieuze taak. We nemen immers geen voorwaarden op als die niet belangrijk zijn. Het is, gelet op de toenemende mate waarin we geconfronteerd worden met het niet naleven van contractafspraken/overtredingen, goed deze taak te beleggen bij eenheid Toezicht en handhaving.

Voorheen werden zaken die voorkwamen adhoc opgepakt en alleen als die heel dringend waren. Door vermindering in de (juridische) capaciteit is hier niet of nauwelijks nog tijd voor. Dit terwijl het aantal meldingen en constateringen wel toenemen.

Om de taak goed uit te kunnen voeren zal de structurele formatie moeten worden uitgebreid. Deze taak komt ten laste van de eenheid Toezicht en Handhaving. Als niet actief om “overtredingen” wordt gezocht, maar alleen op meldingen wordt gereageerd (laag ambitieniveau), zal de benodigde formatie per gemeente 0,25 fte bedragen. Totale kosten € 23.000 waarvan aan dit programma een gedeelte van € 4.000 wordt doorbelast en het overige verdeeld is over drie andere programma's.
[Kadernota nr. 01.02]

Overige ontwikkelingen

Hogere bijdrage Veiligheidsregio Fryslân

Jaarlijks wordt de begroting van de Veiligheidsregio Fryslân aangeboden. In deze begroting zijn een aantal beleids- en autonome ontwikkelingen op het gebied van brandweer en crisisbeheersing vertaald die leiden tot een hogere bijdrage aan de Veiligheidsregio Fryslân van € 60.000.

Ombuiging stoppen met niet-wettelijke taken Veiligheid 1.14

De gemeente voert een aantal niet-wettelijke taken uit in het kader van Veiligheid.
Bij de begroting 2021 is op het taakveld Veiligheid een bezuiniging vastgesteld van € 25.000 met ingang van 2023. Bij het invullen van deze taakstelling is gebleken dat een deel van deze ombuiging met ingang van 2022 gerealiseerd kan worden op de werkbudgetten van veiligheid en crisisbeheersing. Met ingang van 2023 wordt het resterende deel van de ombuiging gerealiseerd.

Anti-discriminatievoorzieningen

In de meicirculaire 2021 is een extra bijdrage toegekend aan gemeenten voor de aanpak van discriminatie waaronder de versterking van de anti-discriminatievoorziening (in Fryslân betreft dit Tûmba). De anti-discriminatievoorzieningen zijn opgenomen in programma Veiligheid.

In 2009 is de Wet gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen (Wga) in werking getreden. Het doel van deze wet is een landelijk dekkend stelsel van meldpunten voor onafhankelijke bijstand aan slachtoffers van discriminatie en de registratie van klachten over discriminatie.

Alle gemeenten zijn verplicht te voorzien in een anti-discriminatievoorziening (ADV). Voor de uitvoering van de Wga is in 2009 een bedrag toegevoegd aan de algemene uitkering. Uit onderzoeken blijkt dat deze huidige financiering voor de uitvoering van de Wga-taken al enige jaren tot knelpunten leidt. De meeste ADV's zijn op dit moment zeer krap bemeten en bij het grotere publiek relatief onbekend. Om die reden wordt er vanaf 2021 structureel ruim € 6,9 miljoen extra aan de algemene uitkering toegevoegd, zodat de ADV's ruimere budgetten kunnen krijgen om meer activiteiten te kunnen ontplooien, om zodoende een betere beschikbaarheid en bereikbaarheid voor melders mogelijk te maken.
De gemeente Tytsjerksteradiel ontvangt hiervoor € 13.000 extra. Er wordt nog onderzocht hoe deze extra gelden besteed zullen worden.

Aanpassing legestarieven drank & horeca en evenementenvergunningen en kostendekkendheid leges vanaf 2023

Uit onderzoek naar de kostendekkendheid van de leges blijkt dat de bestede tijd aan het opmaken van drank en horeca vergunningen en evenementen vergunningen niet geheel in rekening worden gebracht. Het voorstel is om 100% kostendekkende tarieven in te stellen conform de opdracht vanuit de taakstellingsvoorstellen 2020. Uit nader onderzoek blijkt dat een verdere deregulering van evenementenvergunningen niet mogelijk is. De taakstelling (ongeveer € 17.000 m.i.v. 2023) kan echter ruimschoots worden bereikt door de tarieven in de jaren 2023 t/m 2025 stapsgewijs te verhogen naar 100% kostendekkend. Dit effect is nu opgevoerd in de meerjarenbegroting.

Ondermijning

Voor de projecten gesubsidieerd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is extern een projectleider aangetrokken. Eind 2021 zijn de projecten "Binnenspiegel" voor Tytsjerksteradiel en "Ongewenste inmenging in dorpen en wijken" voor Achtkarspelen afgerond. Dit in nauwe samenwerking met externe partners. In de loop van 2021 zullen aanbevelingen worden gedaan inzake beide projecten. Er is onder andere al een eerste start gemaakt voor de inrichting van een lokale ondermijningstafel. Op termijn zijn mogelijk extra tijd en middelen noodzakelijk. Dit zal dan worden voorgelegd aan de raad.

Financieel

	rekening	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2020	2021	2022	verschil	2023	2024	2025
Lasten	2.163	2.368	2.551	183	2.589	2.646	2.714
Baten	18	32	32	-	58	74	89
Saldo	- 2.145	- 2.336	- 2.519	- 183	- 2.531	- 2.572	- 2.625
per inw.	*-67*	*-73*	*-79*	*-6*	*-79*	*-80*	*-82*

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2021 en 2022 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
Kadernota 2022-2025	
Privaatrechtelijk optreden (01.02)	-4 N
Overige beleidsrelevante ontwikkelingen	
Bijdrage aan de Veiligheidsregio Fryslân	-60 N
Extra bijdrage anti-discriminatievoorziening	-13 N
Ombuigingen	
Veiligheid (begroting 2021 - 1.14)	13 V
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie bijdrage WM8KTD	-119 N
Totaal	**-183 N**

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Misdrijven - Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	1,1	aantal	(2018)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Misdrijven - Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	2,3	aantal	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Misdrijven - Vernieling en beschadigingen (in de openbare ruimte)	3,1	aantal	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Misdrijven - Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	0,6	aantal	(2018)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Verwijzingen Halt	4,0	aantal	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Gemeenschappelijke regeling

Veiligheidsregio Fryslân

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Het programma Verkeer, vervoer en waterstaat omvat de aanleg, het beheer en onderhoud van (water-) wegen en straten c.a., openbare verlichting en verkeersveiligheid. Het programma is gericht op het mogelijk maken van een veilige deelname aan het verkeer en een sober en doelmatig beheer van de openbare ruimte met inachtneming van en respect voor de aanwezige (unieke) kwaliteiten.
We zetten in op blijvende bereikbaarheid op het platteland (goede wegeninfrastructuur) en duurzaam vervoer. Daarnaast willen we een adequaat beheerssysteem voor de openbare ruimte realiseren.

Uitwerking Kadernota 2022-2025

In de Kadernota 2022-2025 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 8 juli 2021 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Aanpassing bediening brug Aldtsjerk

We gaan de installatie van de zelfbedieningsbrug Aldtsjerk aanpassen om de bediening te vereenvoudigen en het aantal storingen te verminderen. De bediening maken we duidelijker en intuïtiever, niet alleen voor de Nederlandse toerist, maar ook voor buitenlandse toeristen. Door de bediening te verbeteren wordt de vaarroute nog aantrekkelijker. Voor het wegverkeer, fietsers en voetgangers betekent een verbeterde bediening dat er minder wachttijd is en minder overlast is van storingen.
[Kadernota nr. 02.02]

Aanpassingen brug Eastermar

De brug Eastermar wordt bediend vanuit de bedienpost Schuilenburg. Deze bedienpost van Rijkswaterstaat wordt op termijn gesloten. De gemeenteraad heeft eerder dit jaar besloten de beweegbare brug in stand te houden, maar wel grondig te renoveren. We gaan de brugbediening op afstand verplaatsen naar, dan wel geschikt maken voor, aansluiting op de provinciale bedienpost It Swettehûs in Leeuwarden. Bovendien moet groot onderhoud uitgevoerd worden aan de brug. Het groot onderhoud is enerzijds nodig op basis van de onderhoudstoestand, anderzijds moeten er in combinatie met de aanpassing van de brugbediening op afstand aanpassingen gedaan worden om te blijven voldoen aan wet- en regelgeving.
[Kadernota nr. 02.04]

Aanpassingen Raadhuisweg Burgum

De busroute van Burgum (Raadhuisweg, Oppedijk Van Veenweg, etc.) heeft al sinds jaar en dag het huidige profiel. Dat betekent een zeer brede rijbaan van circa 8 meter waar zowel autoverkeer als fietsverkeer gebruik van maakt, waarop geparkeerd mag worden en waar een maximumsnelheid geldt van 50 km/uur. De combinatie van de toegestane snelheid,

hoge verkeersdruk en de menging van (vracht)auto's en fietsers op de rijbaan is ongewenst en zorgt voor een verhoogd risicoprofiel. Met een vrijliggend fietspad wordt de fietser veiligheid geboden en de oversteekbaarheid ter hoogte van de Lageweg/Burgumerdaam zal worden verbeterd. De bespreking van de voorstellen in de gemeenteraad staat gepland in november 2021 (opiniërend) en besluitvormend in januari 2022.
[Kadernota nr. 02.05]

Borging bijhouden beheerdata

Het is onze taak om de openbare ruimten adequaat en volgens de afgesproken kwaliteitsnormen te onderhouden. Daarvoor is actueel inzicht noodzakelijk in het te beheren areaal. Daarnaast hebben wij wettelijke verplichtingen op onderdelen qua beschikbaarheid van data voor derden. De taak - het bijhouden van de data - is zowel toegenomen in omvang, noodzaak als in complexiteit wat structureel meer inzet vraagt van de beheerorganisatie.

[Kadernota nr. 00.13]

Reconstructie Quatrebras ca.

De provincie gaat binnenkort kruispunt Quatrebras in de N355 (de oost-westverbinding) flink aanpakken. De aansluitende Oude Commissieweg en Woudweg zijn gemeentelijke wegen. De provincie heeft in nauw overleg met de gemeente een ontwerp gemaakt voor buurtschap Quatrebras. Dit ontwerp hebben we gezamenlijk met de provincie afgestemd met de omgeving.
In aansluiting op de werkzaamheden van de provincie gaan we de Woudweg en de Oude Commissieweg in buurtschap Quatrebras opnieuw inrichten. Daarnaast gaan we ook kruispunt Zomerweg-Oude Commissieweg aanpassen om de oversteekbaarheid en veiligheid te verbeteren.
[Kadernota nr. 02.06]

Ontwikkelingen in bestaand beleid

Actualisatie areaalaccres - Wegen

Het afgelopen jaar is het te onderhouden areaal verhardingen toegenomen, dit leidt tot meer onderhoudskosten. Deze uitzetting wordt verwerkt in de onderhoudsbudgetten. Voor areaal, loon- en prijsontwikkelingen zijn financiële middelen opgenomen in de Algemene Uitkering. Dit onderwerp kan hiermee worden verrekend. In de ontwikkeling van de Algemene Uitkering voor deze Kadernota is daarmee rekening gehouden.
[Kadernota nr. 21.06]

Lagere bezuiniging recreatieve haven Earnewâld

In de begroting 2021-2024 zijn financiële taakstellingen opgenomen. Dit was nodig om op termijn een gezond financieel perspectief te bereiken. Periodiek beoordelen we in hoeverre de begrote taakstelling ook werkelijk gerealiseerd wordt. Uit de inventarisatie van de stand van zaken van de ombuigingen kwam naar voren dat de realisatie van de bezuiniging op de recreatieve haven in Earnewâld niet gerealiseerd gaat worden.

Deze verwachte lagere realisatie van de bezuiniging op de recreatieve haven in Earnewâld is gebaseerd op de eerste verkenningen.
[Kadernota nr. 21.10]

Overige ontwikkelingen

Aanpassing planning BGT-GBI en Data optimalisatie
Voor de uitvoering van Data optimalisatie, de BGT en het GBI-beheersysteem is de planning geactualiseerd en heeft een andere verdeling over de jaren 2021, 2022 en 2023 plaatsgevonden. Ten opzichte van de primitieve begroting 2021 zorgt dit voor lagere kosten in 2022 van € 11.000.

Actualisatie tractie, gebouwenbeheer en gebouwen buitendienst
Als gevolg van de conversie van het financieel systeem waren de kosten van tractie, gebouwenbeheer en gebouwen buitendienst verantwoord op taakveld 0.4 Overhead. In de begrotingswijziging van juli 2021 is dit voor 2021 overgeheveld naar taakveld 2.1 Verkeer en Vervoer. Vanaf de begroting 2022 is deze aanpassing structureel doorgevoerd waardoor de afwijking ten opzichte van de primaire begroting 2021 ontstaat. Het gevolg hiervan is dat de kosten op taakveld 0.4 Overhead zijn afgenomen, maar de kosten op taakveld 2.1 Verkeer en Vervoer zijn gestegen, het effect bedraagt € 87.000. Daarnaast zijn voertuigen verkocht en niet vervangen waardoor kosten worden bespaard en het effect per saldo € 61.000 bedraagt.

Overige verschillen, waaronder indexatie en overige prijsontwikkelingen
Waar nodig zijn de kosten in 2022 geïndexeerd met 1,4%. Dit zorgt voor € 39.000 hogere kosten in 2022 ten opzichte van de primitieve begroting 2021. Naast de indexatie heeft een actualisatie van het budget plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot € 35.000 lagere kosten op het gebied van lagere onderhoudskosten beschoeiingen en lagere kosten voor straatreiniging. Daarnaast zijn er een aantal kleinere afwijkingen in de begroting 2022 die zorgen voor lagere kosten van € 8.000 ten opzichte van 2021.

Financieel

	rekening	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2020	2021	2022	verschil	2023	2024	2025
Lasten	5.690	4.152	4.317	165	4.413	4.669	4.430
Baten	1.480	320	507	187	507	507	507
Saldo	- 4.210	- 3.831	- 3.809	22	- 3.906	- 4.162	- 3.923
per inw.	*-132*	*-120*	*-119*	*1*	*-122*	*-130*	*-122*

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2021 en 2022 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
Kadernota 2022-2025	
Aanpassing bediening brug Aldtsjerk; KN 02.02	-25 N
Aanpassingen brug Eastermar; KN 02.04	-8 N
Actualisatie areaalaccres - Wegen; KN 21.06	-9 N
Lagere bezuiniging haven Earnewâld; KN 21.10	-51 N
Overige beleidsrelevante ontwikkelingen	
Inspecties en constructieve veiligheid bruggen (budget in 2021)	40 V
Aanpassing planning BGT en Data optimalisatie	11 V
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie personeelslasten	-78 N
Actualisatie kapitaallasten	175 V
Actualisatie tractie, gebouwenbeheer en gebouwen buitendienst	-61 N
Aanpassing bijdragen WM	44 V
Aanpassen dotaties onderhoudsvoorziening gebouwen buitendienst	-20 N
Overige verschillen per saldo	4 V
Totaal	**22 V**

3. Economie

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Wij willen de lokale economie vitaal houden en toekomstbestendig maken. Daarbij werken wij zoveel mogelijk samen met ondernemers(verenigingen), het onderwijs en andere overheden in de regio en provincie. Het economisch beleid (2021) van onze gemeente is gericht op:

- Het versterken van het ondernemersklimaat, om daarmee de werkgelegenheid te behouden en te vergroten;
- Samen met onze ondernemers willen wij in spelen op veranderingen, waarbij het zwaartepunt ligt bij verduurzaming en circulariteit;
- Via de regionale samenwerking pakken wij via de Versnellingsagenda en ANNO uitdagingen aan op de thema's zoals onderwijs-arbeidsmarkt en innovatie-ondernemerschap.

Uitwerking Kadernota 2022-2025

In de Kadernota 2022-2025 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 8 juli 2021 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Aanjagen toerisme

Met het Beleidsplan Recreatie en Toerisme is een kwalitatief sterk uitgangspunt gemaakt voor de periode tot 2030 dat past bij onze gemeente. Van belang is nu de uitvoering te implementeren in het werkveld.

Wij zoeken die ondernemers die in staat zijn tot nieuwe initiatieven om de parels in onze gemeente goed te benutten en andere ondernemers in producten en activiteiten betrekken. Deze ondernemers verdienen faciliteiten van de gemeente om het nieuwe beleid met bijbehorende uitvoeringsagenda om te zetten in daden. Deze faciliteiten kunnen zeer divers zijn. Door juist de ondernemers hierin het voortouw te geven kan een vliegwieleffect ontstaan, dat zichzelf gaat versterken.

Daarom is financiële ondersteuning vanuit de gemeente vooral in de beginfase van belang. Het gewenste effect is een aanzienlijke toename van toeristen en verbreding van het recreatieve aanbod die ook de inwoners ten goede komt.

We stellen voor om hiervoor een incidenteel budget ter hoogte van jaarlijks € 45.000 gedurende drie jaren beschikbaar te stellen en ten laste te brengen van de algemene reserve. De verwachting is gerechtvaardigd dat als gevolg van de uitvoering de bijdragen toeristenbelasting zullen toenemen.

[Kadernota nr. 03.05]

Overige ontwikkelingen

–

Financieel

	rekening	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2020	2021	2022	verschil	2023	2024	2025
Lasten	1.031	588	778	190	778	778	471
Baten	801	445	445	–	445	445	445
Saldo	– 230	– 142	– 333	– 190	– 333	– 333	– 25
per inw.	*-7*	*-4*	*-10*	*-6*	*-10*	*-10*	*-1*

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2021 en 2022 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
Kadernota 2022-2025	
Aanjagen toerisme (03.05)	-45 N
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie bijdrage WM8KTD	-142 N
Overige verschillen per saldo	-3 N
Totaal	**-190 N**

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator		Meting	Eenheid	Refertejaar
Banen		528,6	aantal	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting	▼			
Prognose o.b.v. de historie	▬			
Functiemenging		42,1	%	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting	▬			
Prognose o.b.v. de historie	▬			
Vestigingen		139,1	aantal	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting	▲			
Prognose o.b.v. de historie	▬			

4. Onderwijs

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Onderwijs is de sleutel voor de ontwikkeling van een kind én van een samenleving. Een kind dat goed onderwijs krijgt, krijgt kansen voor de toekomst. Daarom heeft ieder kind recht op goed onderwijs.

Binnen het programma onderwijs worden de wettelijke verplichtingen zoals de onderwijshuisvesting, leerplicht en leerlingenvervoer uitgevoerd. Extra ambitie in de gemeente is gericht op het bieden van 'gelijke kansen', op talentontwikkeling en op het voorkomen en bestrijden van achterstanden (Kansenbeleid). Goede samenwerking met de betrokken partners is een vereiste.

Hoofdlijnen van beleid;

- Aanpakken van (digitale) laaggeletterdheid
- Voor- en Vroegschoolse Educatie, als basisvoorziening voor ieder kind
- Verrijkende initiatieven voor brede vorming en talentontwikkeling
- Versterken praktische verbindingen Onderwijs en Arbeidsmarkt

Ontwikkelingen in bestaand beleid

Ontwikkelingen onderwijshuisvesting

We actualiseren de voorziene investering in de onderwijshuisvesting naar prijspeil 2021/2022. De verhogingen zijn nodig door autonome kostenontwikkeling en door veranderende normen en eisen die aan de onderwijshuisvesting worden gesteld.

Voor zowel het project in Tytsjerk als ook in Jistrum wordt een prijsstijging berekend van € 400.000. De kapitaallast zal daardoor met € 32.000 worden verhoogd (4%).
[Kadernota nr. 21.00]

Overige ontwikkelingen

Nationaal Programma Onderwijs

Gemeenten ontvangen op grond van het Nationaal Plan Onderwijs in totaal € 300 miljoen voor de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023. Deze middelen worden uitgekeerd via een specifieke doeluitkering die op dit moment nog verder door het Rijk wordt uitgewerkt. De gemeente Tytsjerksteradiel zal over de totale periode in totaal ruim € 490.000 ontvangen. We zoeken voor de besteding van deze middelen aansluiting bij de behoefte van het onderwijs.

Financieel

	rekening	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2020	2021	2022	verschil	2023	2024	2025
Lasten	5.392	4.572	4.583	11	4.565	4.502	4.439
Baten	1.865	1.130	1.196	66	1.196	1.196	1.196
Saldo	- 3.527	- 3.442	- 3.387	55	- 3.370	- 3.307	- 3.244
per inw.	*-111*	*-107*	*-106*	*2*	*-105*	*-103*	*-101*

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2021 en 2022 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
Kadernota 2022-2025	
Ontwikkelingen onderwijshuisvesting	-32 N
Ontwikkelingen JoBinder (leerlingenvervoer)	-27 N
Ombuigingen	
Verlaging kosten onderwijshuisvesting ivm leegstand (Kadernota 2020-2023 0.0b)	25 V
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie kapitaallasten	176 V
Actualisatie overige onderwijsbudgetten	-28 N
Actualisatie personeelslasten (bijdrage WM8KTD)	-30 N
Actualisatie huuropbrengsten (i.v.m. afstoten) 't Torentje Burgum	-38 N
Overige verschillen per saldo	9 V
Totaal	**55 V**

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator		Meting	Eenheid	Refertejaar
% Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)		1,4	%	(2019)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting	▬			
Prognose o.b.v. de historie	▬			
Absoluut verzuim		0,0	aantal	(2019)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting	▬			
Prognose o.b.v. de historie	▬			
Relatief verzuim		26,0	aantal	(2019)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting	▬			
Prognose o.b.v. de historie	▬			

5. Sport, cultuur en recreatie

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Wij streven naar vitale inwoners en willen een aantrekkelijke woonomgeving bieden. Sport, cultuur en recreatie zijn daarbij belangrijke pijlers. Deze zorgen voor persoonlijke ontplooiing en ontwikkeling van onze inwoners. Daarnaast vergroten ze de sociale samenhang en deelname aan de samenleving, wat bijdraagt aan een goed leef- en woonklimaat.

Sport

Het voorzieningenniveau en de samenwerking met sportclubs bevindt zich in vergelijking met andere Friese gemeenten op een hoog niveau. Sport is nadrukkelijk een factor in gezondheid, opvoeding en gemeenschapsvorming. Wat de accommodaties betreft richten wij ons bij ontwikkelingen vooral op mogelijkheden tot concentratie van voorzieningen.

Recreatie en toerisme

Recreatie en toerisme leveren een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid en vitaliteit van de gemeente. Recreatie en toerisme wordt verder ontwikkeld, waarbij het landschap van de Noardlike Fryske Wâlden een belangrijke trekker is.

Openbaar groen

Openbaar groen is belangrijk voor het welzijn van mensen. Een goede groenomgeving draagt bij aan de gezondheid (zowel fysiek als mentaal) van onze burgers. Onze gemeente kent een grote verscheidenheid qua inrichting van de woonomgeving, waarin rekening gehouden wordt met gebiedseigen kenmerken.

Het programma heeft veel relaties met activiteiten in andere programma's zoals Sociaal Domein, Onderwijs, Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening (planontwikkeling).

Uitwerking Kadernota 2022-2025

In de Kadernota 2022-2025 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 8 juli 2021 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Bestrijding eikenprocessierups

De bestrijding van de eikenprocessierups blijven wij in 2022 uitvoeren. We zetten hierbij in op zowel preventieve maatregelen (zoals de ontwikkeling van een breed scala aan natuurlijke vijanden voor alle ontwikkelingsstadia van de eikenprocessierups) als curatieve maatregelen (zoals het machinaal verwijderen van de nesten van de eikenprocessierups).
Tot slot blijven wij de ontwikkeling van de populatie eikenprocessierups volgen door monitoring middels feromoonvallen. De kosten voor het bestrijden en monitoren bedragen structureel € 15.000 per jaar. Voor het sneller ontwikkelen van de populatie natuurlijke vijanden is de komende drie jaar € 3.000 extra per jaar nodig.
[Kadernota nr. 05.05]

Bestrijding invasieve exoten

Op verzoek van de raad voeren wij extra maatregelen uit ten behoeve van de bestrijding van de Japanse duizendknoop. Dit doen wij door deze soort ter plekke te bestrijden middels heet water en elektrocutie en het apart verzamelen van plantendelen van Japanse duizendknoop en deze af te voeren naar een gecertificeerde verwerker van invasieve exoten. Dit brengt structureel een uitzetting van € 15.000 in de begroting met zich mee.
[Kadernota nr. 05.03]

Bijdrage stichting Behoud Monumenten

In 2010 is het gemeentelijk eigendom van negen Rijksmonumenten (acht kerktorens en een molen) overgedragen aan de Stichting Behoud Monumenten in de gemeente Tytsjerksteradiel. De stichting heeft als doel meegekregen, het bevorderen en verzekeren van de instandhouding van deze monumenten. Dit doel wordt onder andere bereikt door het restaureren en onderhouden van deze Rijksmonumenten en het verwerven van geldmiddelen. Om dit doel te bekostigen wordt er jaarlijks naast een rijkssubsidie, vermeerderd met een eventuele bijdrage van de Provincie en derden, een gemeentelijke bijdrage verstrekt.
Wil de Stichting de komende jaren de acht torens en molen kunnen beheren en onderhouden dan is voor de komende jaren een extra gemeentelijke bijdrage benodigd. Voor het jaar 2021 is deze verhoging al toegekend door middel van een begrotingswijziging. Voor de komende jaren vanaf 2022 nemen we de verhoging van de gemeentelijke bijdrage van € 42.000 per jaar nu mee in de begroting.
[Kadernota nr. 05.14 (08.03)]

Facilitering ambities biodiversiteit

Wij hebben in ons coalitieakkoord 2018-2022 aangegeven dat wij de biodiversiteit willen vergroten. In de Duurzaamheidsagenda is hiervoor jaarlijks € 15.000 beschikbaar gesteld voor het bevorderen van initiatieven op het gebied van biodiversiteit en Operatie Steenbreek.
Invulling geven aan onze ambities vraagt om meer inspanning dan het benutten van werk-met-werksituaties bij aanleg en beheer van het openbaar groen. Het vraagt om een stap naar voren en naar buiten te zetten om zo invloed uit te oefenen op het gebied van biodiversiteit. Concreet betekent dit ondersteuning en advisering van externe partijen en bewoners, deelname aan gemeente-overstijgende projecten en het leveren van extra inspanning aan Operatie Steenbreek. Om dit te realiseren is voor de komende drie jaar formatieve uitbreiding nodig van 1 fte, dit zorgt de komende drie jaar voor € 75.000 aan hogere kosten.
[Kadernota nr. 05.04]

Lokale omroep RTV NOF

We ondersteunen onze lokale omroep RTV NOF. Jaarlijks adviseert de VNG een richtbedrag per huishouden als financiële ondersteuning voor lokale omroepen. Op dit moment bedraagt het VNG-richtbedrag €1,39 per huishouden. Samen met onze buurgemeenten hebben we besloten om de basisbekostiging te verhogen naar het geadviseerde richtbedrag, en dit jaarlijks bij te stellen conform VNG advies.
[Kadernota nr. 05.01]

Ontwikkelingen in bestaand beleid

Actualisatie areaalaccres - Groen

Als gevolg van nieuwe aanleg is het areaal openbaar groen toegenomen. Voor dit toegenomen areaal is geen onderhoudsbudget beschikbaar. Wij stellen voor om de benodigde middelen om het aangelegde groen te onderhouden toe te voegen aan de onderhoudsbudgetten voor het openbaar groen.
[Kadernota nr. 21.05]

Overige ontwikkelingen

Herinrichting Alde Feanen

Dit is een gebiedsproces, waarbij meerdere partijen een rol spelen, waaronder de gebiedscommissie Alde Feanen. De regie van het project ligt bij de Provincie Fryslân. In de begroting 2019 is over de jaren 2020 tot en met 2023 een totaalbedrag van € 240.000 beschikbaar gesteld voor de afronding van de vaarroute en de eindinrichting van de Panhuyspoel. In 2020 en 2021 is jaarlijks € 50.000 beschikbaar gesteld en voor de jaren 2022 en 2023 is € 70.000 beschikbaar. Het hogere bedrag dat in 2022 beschikbaar is zorgt voor het verschil van € 20.000 met de primitieve begroting 2021.

Aanpassing huurtarieven sportaccommodaties

Bij de meerjarenbegroting 2021-2025 is besloten tot een verhoging van de huurtarieven voor sportaccommodaties met 25%. Deze wordt stapsgewijs verdeeld over vier jaar. De eerste verhoging van € 7.000 is ingegaan per 1 juli 2021. In deze begroting is rekening gehouden met een stijging van € 28.000 per 1 januari, dit leidt tot een verschil ten opzichte van de primitieve begroting 2021 van € 21.000.

Verwachte SPUK-bijdrage

Voor deze begroting is, aan de hand van de werkwijze van de aanvraag voor de SPUK-bijdrage 2021 (Regeling specifieke uitkering sport), de SPUK-berekening gemaakt voor 2022. Naar verwachting leidt dit tot een hogere uitkering van € 54.000.

Actualisatie en overige prijsontwikkelingen

De actualisatie en overige prijsontwikkelingen zorgen per saldo voor een stijging van de kosten van € 68.000. Deze ontwikkeling wordt onder meer veroorzaakt door de indexatie van de bijdragen aan cultuurbeleid, muziekonderwijs en bibliotheekwerk.

Financieel

	rekening	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2020	2021	2022	verschil	2023	2024	2025
Lasten	6.610	7.399	7.670	271	7.672	7.625	7.604
Baten	1.181	1.251	1.327	76	1.321	1.335	1.335
Saldo	- 5.429	- 6.148	- 6.343	- 195	- 6.351	- 6.291	- 6.269
per inw.	*-171*	*-192*	*-198*	*-6*	*-198*	*-196*	*-196*

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2021 en 2022 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
Kadernota 2022-2025	
Bijdrage Stichting behoud Monumenten; KN 08.03	-42 N
Bestrijding eikenprocessierups; KN 05.05	-18 N
Actualisatie areaalaccres - Groen; KN 21.05	-44 N
Bestrijding invasieve exoten; KN 05.03	-15 N
Facilitering ambities biodiversiteit; KN 05.04	-75 N
Privaatrechtelijk optreden; KN 01.02	-2 N
Lokale omroep RTV NOF; KN 05.01	-3 N
Overige beleidsrelevante ontwikkelingen	
Herinrichting Âlde Feanen KN2019	-20 N
Ombuigingen	
Aanpassing huurtarieven; stapsgewijze stijging van 25% in 4 jaar	21 V
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie personeelslasten	10 V
Actualisatie kapitaallasten	19 V
Aanpassing verwachte SPUK-bijdrage	54 V
Actualisering kosten sportaccommodaties	-12 N
Overige verschillen per saldo	-68 N
Totaal	**-195 N**

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ▼ ongunstig
- ▬ neutraal
- ▲ gunstig
- ▬ (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator		Meting	Eenheid	Refertejaar
% Niet-sporters		55,7	%	(2016)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting	▬			
Prognose o.b.v. de historie	▬			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Gemeenschappelijke regeling

Recreatieschap Marrekrite

6. Sociaal domein

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Dit programma is gericht op het uitvoeren van de wettelijke verantwoordelijkheid die de gemeente heeft op het terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie. In de praktijk betekent dit dat het Sociaal Domein een veelheid aan thema's en onderwerpen beslaat waar onze inwoners dagelijks mee te maken hebben. Ook is er nauwe verwevenheid met onderwerpen uit andere programma's, zoals onderwijs, sport, cultuur en gezondheid. Daarnaast is er overlap met het fysieke domein, bijvoorbeeld op het gebied van wonen, leefbaarheid en voorzieningen.

Regie

Wij willen dat inwoners zelf de regie hebben bij hun zorgvraag. Wij zetten ons ervoor in dat mensen zorg en ondersteuning ontvangen die past bij hun behoefte en mogelijkheden. Wij stellen daarbij de mens centraal en werken integraal en vanuit het principe één gezin -één plan -één contactpersoon.

Tekorten in afgelopen jaren

In de afgelopen jaren werd duidelijk dat er meerjarig grote tekorten waren binnen het sociaal domein. Er zijn analyses uitgevoerd naar de achtergrond van de tekorten en de mogelijkheden tot bijsturing voor onze gemeente. De huidige financiële situatie in het sociaal domein is verbeterd t.o.v. voorgaande jaren. De uitdaging om de uitgaven beheersbaar te houden blijft echter onveranderd groot.

Beleidskader

In april 2019 hebben de gemeenteraden van Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel het beleidskader Sociaal Domein vastgesteld. Hierin zijn de strategische doelstellingen en uitgangspunten voor de periode 2019-2022 benoemd. Daarnaast zijn er diverse financiële maatregelen benoemd om een sluitende begroting voor het Sociaal Domein te realiseren. De maatregelen zijn nog altijd actueel. Belangrijke pijlers hierin zijn het versterken van de sociale basis, het aanscherpen (kostenbewust, methodisch en uniform werken) van de werkwijze van onze medewerkers en het herinrichten van de inkoop van zorg en ondersteuning in het Sociaal Domein. Het jaar 2022 is vooral gericht op het nader implementeren van de eerdere beleidskeuzes.

Uitwerking Kadernota 2022-2025

In de Kadernota 2022-2025 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 8 juli 2021 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Nieuwe wet inburgering

Per 1 januari 2022 treedt de nieuwe Wet Inburgering inwerking. Vanaf deze datum voeren wij de regie op inburgering. Daarnaast hebben we een actieve rol in de begeleiding van statushouders naar integratie, participatie en werk. Het uitgangspunt is dat de budgetten die wij van het Rijk ontvangen leidend zijn voor het uitvoeren van de nieuwe wet. Wij ontvangen van het Rijk twee budgetten:

1. *Structureel Integratiebudget (uitvoeringskosten)*
   Dit budget ontvangen we via de algemene uitkering
2. *Structurele Specifieke Uitkering (kosten inburgeringsvoorzieningen)*
   Dit budget ontvangen we vanaf 2022 via een aparte beschikking. De uitkering wordt jaarlijks voorlopig toegekend. De definitieve vaststelling volgt het jaar daarop. De definitieve vaststelling is afhankelijk van het aantal asielmigranten dat wij jaarlijks huisvesten. Wij moeten verantwoording afleggen aan het Rijk over de besteding van dit budget.

Werk- en activeringstrajecten moeten wij bekostigen uit het bestaande Participatiebudget.
[Kadernota nr. 06.01]

Project Beurtschip

De subsidieaanvragen in het kader van de Regiodeal zijn voor de projecten Beurtschip en Spitkeet afgewezen.
Op basis van de resultaten van het project Beurtschip in de afgelopen jaren, kon de raad bij de behandeling van de Kadernota zich erin vinden om de financiering voor dit project voor 2022 en 2023 op te nemen in de begroting. Daarnaast wordt in deze jaren onderzocht hoe we het project per 2024 op een andere en mogelijk goedkopere wijze kunnen financieren.
[Kadernota nr. 06.13]

Uitbreiding formatie Communicatie Sociaal Domein

Wij gaan een communicatiestrategie ontwikkelen richting inwoners en partners om de transformatie verder te brengen. Veranderingen in 2022 en 2023 in de sociale basis, de inkoop van zorg en de activiteiten van onze gebiedsteams maken een kwalitatief goede communicatie naar al onze inwoners en partners noodzakelijk. Ook de communicatie over ons beleid op gebied van armoede en schulden vraagt extra aandacht. Deze middelen en daarmee de impuls aan communicatie in het Sociaal Domein dragen daaraan bij.
[Kadernota nr. 06.11]

Uitbreiding formatie Gebiedsteams

We verhogen de kwaliteit van de inzet van de gebiedsteams en de doorontwikkeling transformatie in het Sociaal Domein. Om invulling te kunnen geven aan de veranderopgave en deze effectiever te maken is er tijdelijk meer sturing ingezet. Wij gaan onderscheid maken in onze werkwijze op basis van de complexiteit van de vraag van de inwoner. Immers, 90% van de inwonersvragen zijn eenvoudig van aard; 10% behoort tot de complexe vraagstukken waarbij een regiefunctie vereist is. Preventief wordt zorg verstrekt daar waar wachtlijsten zouden kunnen leiden tot verzwaring van de complexiteit en/of

kostenverhoging. Er wordt een apart crisisteam ingericht met betrekking tot acute hulpvragen waarbij de reguliere weg geen soelaas biedt.
[Kadernota nr. 06.12]

Uitbreiding formatie zorgadministratie

In verband met de oplopende aanvragen, groeiende vraag om administratieve ondersteuning, extra taken bij beëindiging van zorgtrajecten breiden we de formatie voor Sociaal Domein voor de jaren 2022 en 2023 uit met 24 uur op de functie administrateur. Dit om het huidige dienstverlenende niveau vast te houden en de komende jaren mee te kunnen in alle ontwikkelingen binnen het sociaal domein.
[Kadernota nr. 06.10]

Wet Aanpak Meervoudige Problematiek Sociaal Domein

Vanaf 2022 wordt naar verwachting de Wet Aanpak Meervoudige problematiek Sociaal Domein (Wams) van kracht. Dit is nog niet definitief. Deze wet zorgt ervoor dat gemeenten hun regisseursrol beter kunnen oppakken doordat zij de mogelijkheid krijgen om gegevens uit te wisselen tussen verschillende wetten en/of domeinen. Om dit te kunnen doen moet er voor de cliënt of het gezin een werkplan opgesteld worden.
Tevens verplicht de wet gemeenten om, in het kader van de OGGZ-taak, een meldpunt in te richten waar burgers of professionals hun zorgen over een medeburger of client kunnen neerleggen.

Een meldpunt voor niet-acute zorg is al provincie breed ingericht en belegd bij GGD Fryslân. Het meldpunt wordt nu vanuit een pilot betaald. Om aan de verplichtingen uit de wet te kunnen voldoen is het noodzakelijk om structureel geld beschikbaar te stellen voor de inrichting van het meldpunt.
[Kadernota nr. 06.05]

Ontwikkelingen in bestaand beleid

Ontwikkelingen Jobinder (basis begroting 2022)

Jobinder voert namens de gemeente het collectief vervoer uit. Voor de begroting 2022 zal er uitgegaan moeten worden van een autonome groei op basis van een (CBS-)indexering van 3% op de regiekosten van de Mobiliteitscentrale, vervoerskosten en de kosten van het Mobiliteitsbureau t.o.v. de begroting 2021. Voor de gemeente Tytsjerksteradiel betekent dit een uitzetting van € 46.000.

[Kadernota nr. 21.02]

Overige ontwikkelingen

Moties

- *Ondersteunen activiteiten COC Friesland (M-3-9-3 - Motie CDA en GL)*

Het COC Friesland verkeert op dit moment in financiële problemen. Een van de reden hiervan is de wijze waarop het COC is georganiseerd. Het COC Friesland heeft als een van de weinige COC's in Nederland een betaalde directeur. De meeste COC's in Nederland zijn georganiseerd als vereniging met een bestuur. Om het COC in stand te houden, is er financiële ondersteuning nodig. Hoeveel geld er nodig is om het COC overeind te houden is op dit moment niet bekend. Maar er moet ook gekeken worden of het COC anders georganiseerd moet worden. Aangezien het COC provincie breed opereert, is het reëel dat alle gemeenten in Friesland helpen om het COC overeind te houden, zodat zij haar taken in het belang van de LHBTIQ+ gemeenschap kan voortzetten. In overleg met de gemeente Leeuwarden zal dit onderwerp geagendeerd worden op de vergadering van de Vereniging Friese Gemeenten (VFG). Door dit provincie breed aan te pakken, kan de gemeente Tytsjerksteradiel kijken welk bedrag verhoudingsgewijs nodig is om het COC overeind te houden. In de motie wordt gevraagd om vóór de begroting te komen met een voorstel. Omdat de gezamenlijke gesprekken nu pas opgestart worden, lukt het niet om voor de begroting met een voorstel te komen. Zodra er ontwikkelingen zijn, wordt u hiervan op de hoogte gebracht.

- *Kindvluchtelingen (M-3-9-12 - Motie GL, CU, PvdA en CDA)*

Het college ondertekent de brief van de gemeente Houten met betrekking tot alleen reizende kindvluchtelingen en maakt dit onderwerp bekend bij de formateur in een aparte brief. Daarnaast wordt deze oproep gedeeld met alle Friese gemeenten. De raad wordt op de hoogte gebracht van verdere ontwikkelingen.

- *Bibliotheekvoorziening Hurdegaryp (M-3-9-15 - Motie CDA, PvdA, GL, D66)*

De bibliotheek wordt meegenomen binnen het proces van het versterken van de sociale basis. Binnen dit traject wordt ook gekeken of het voorbeeld van Hurdegaryp in andere dorpen overgenomen kan worden.

Dorpsbelang Hurdegaryp en de Stichting Bibliotheken Midden Fryslân (SBMF) komen samen niet tot overeenstemming over het betalen van huur voor en de inrichting van het afhaalpunt in it Maskelyn. Als gemeente kunnen we SBMF hier niet toe dwingen. Dit zou

vervolgens betekenen dat de gemeente deze kosten voor haar rekening zou moeten nemen en die situatie is niet wenselijk. Dit deel van de motie is daarmee onuitvoerbaar.

- *Hulpvragers en helpers in verbinding brengen (M-3-9-18 - Motie D66)*

Het eventueel opzetten van een netwerk van hulpvragers en -helpers wordt meegenomen in het traject van de sociale basis.

Beleidsrelevante ontwikkelingen

Wmo

In de afgelopen jaren nam het beroep op de Wmo maatwerkvoorzieningen, in het bijzonder de huishoudelijke hulp en begeleiding, substantieel toe. Corona en bijbehorende maatregelen hebben voor een deel van de maatwerkvoorzieningen wel voor een trendbreuk gezorgd. Wij verwachten dat deze trendbreuk incidenteel is. Als gevolg van de jarenlange stijging is het budget verhoogd, maar hebben we ook actief een aantal beheersmaatregelen genomen waar we ook in 2022 verder op in zullen zetten (zie ook ombuigingen).

Zo zijn langdurende indicaties voor individuele begeleiding opnieuw onderzocht in overleg met inwoner en aanbieder. Dit heeft geleid tot verhoogde doorstroom naar de Wet langdurige zorg en waar mogelijk afschalen van zorg of incidenteel ophoging van zorg. Uitgangspunt was een meer passende vorm van ondersteuning voor de inwoner, bij recht op Wlz is dat het meest passend. Een verhoogd kostenbewustzijn bij het indiceren van begeleiding en tussentijds evalueren (na afloop of gedurende een indicatie) heeft effect op de kostenbeheersing. We zien dat de beheersmaatregelen effect hebben en kunnen dan ook de begroting op de Wmo maatwerkvoorzieningen, naast de te realiseren ombuigingen, positief bijstellen met een bedrag van €420.000.

Daarnaast blijven er binnen de Wmo maatwerkvoorzieningen nog voldoende uitdagingen om de kosten beheersbaar te houden. Voornamelijk de kosten voor huishoudelijke hulp stijgen (mede als gevolg van het ingevoerde abonnementstarief) naar verwachting jaarlijks nog substantieel.

Jeugdzorg

De vraag naar en het beroep op Jeugdzorg blijft onverminderd groot. Hoewel de aantallen jeugdzorg cliënten redelijk stabiel blijven zien we wel een toenemende vraag naar specialistische zorg. Hierin speelt mee dat er in Tytsjerksteradiel een aantal aanbieders gevestigd zijn die kostenintensieve zorg en verblijf combineren, een deel van deze kinderen komt uit andere delen van het land. Aanbieders van specialistische zorg hebben ook aangegeven dat de aard en ernst van de specialistische zorg is toegenomen. Gevolg hiervan is dat de gemiddelde prijs per cliënt is toegenomen. De verwachting is dat dit voor 2022 leidt tot een negatieve bijstelling van de huidige begroting van €700.000,-.

Daarnaast zetten wij ons binnen de Jeugdzorg lokaal, maar ook vooral regionaal in op maatregelen om de Jeugdzorg beheersbaar en betaalbaar te houden. Dit mede op basis van de landelijke afspraken die er op dit gebied tussen de VNG en het Rijk worden gemaakt na aanleiding van de eerder door het demissionair kabinet toegezegde 1,3 miljard extra voor de Jeugdzorg in 2022. Voor de gemeente Tytsjerksteradiel in 2022 een bedrag van 2,4 miljoen.

Een definitief besluit over structureel extra geld voor de Jeugdzorg is aan een nieuw kabinet, maar onderdeel van de huidige afspraken is wel dat de 1,3 miljard extra in de komende jaren wordt afgebouwd naar 500 miljoen structureel in 2028. Dit op basis van afspraken tussen VNG en Rijk over de beheersbaarheid van de Jeugdzorg waarvan de effecten in de komende jaren zullen worden gemonitord en waar nodig (financieel) worden bijgesteld.

In onze begroting laten we deze maatregelen ook aan de lastenkant tot uitdrukking komen. We voeren de huidige bijstelling van € 700.000 niet structureel door, maar laten deze (in dezelfde verhouding als de daling van de extra inkomsten), op basis van de verwachte resultaten van de landelijke maatregelen, aflopen naar € 615.000 in 2023, €565.000 in 2024, €510.000 in 2025 naar uiteindelijk €270.000 in 2028.

Woonplaatsbeginsel
Met de invoering van het nieuwe woonplaatsbeginsel in 2022 verschuift de verantwoordelijkheid voor de zorg van naar inschatting zo'n 20.000 kinderen landelijk naar andere gemeenten. Voor onze gemeente betekent dit dat, als gevolg van de verschuiving van de verantwoordelijkheid van de zorg, wij op met ingang van 2022 worden gekort met een bedrag van € 609.000 op onze rijksbijdrage voor de Jeugd in het gemeentefonds. We gaan ervan uit dat we aan de lastenkant op basis van dit principe ook navenant minder zorgkosten zullen krijgen. Hoewel de eerste uitwerkingen van de effecten van het woonplaatsbeginsel voor onze gemeente per saldo positief lijken uit te pakken, gaan we op dit moment nog uit van een budgettair neutraal effect, aangezien de exacte cijfers en de uitwerking daarvan nog niet bekend zijn.

Nieuw beleid Participatiewet
Op dit moment ontwikkelen we nieuw participatiebeleid. Ons uitgangspunt bij het uitvoeren van dit beleid is dat de bestaande budgettaire kaders leidend zijn voor 2022 en verder.

De aangenomen motie vreemd om onze dienstverlening aan de klassieke doelgroep van de Participatiewet te intensiveren beschouwen wij als een experiment. De uitvoering van deze motie evalueren we begin 2022. Op basis van deze evaluatie kan de raad bij de kadernota 2023-2026 een nieuwe afweging maken wat de budgetten betreft.

Stand van zaken ombuigingen (Beleidskader 2019 en Begroting 2021)
In 2019 (beleidskader sociaal domein) en 2020 (begroting 2021) heeft de gemeenteraad verschillende taakstellingen en ombuigingen vastgesteld op diverse taakvelden van het sociaal domein. Onderstaand schetsen wij per vastgestelde financiële taakstelling wat de stand van zaken is en geven aan wat al gerealiseerd is.

Gerealiseerde taakstellingen uit het beleidskader sociaal domein
Wij benoemen eerst de maatregelen uit het beleidskader sociaal domein die al gerealiseerd zijn en zijn verwerkt in de meerjarenbegroting. Dit zijn de volgende maatregelen:

- Maatregelen personeel en organisatieplan per 2019
- Maatregelen voorliggend veld per 2020

- Maatregelen activerend armoedebeleid per 2020
- Herfinancieren kwijtschelding gemeentelijke belastingen per 2020
- Maatregelen re-integratie en participatie per 2020

Deze maatregelen zijn gerealiseerd conform de omschrijving in het beleidskader. Het personeel en organisatieplan heeft u ter kennisneming ontvangen, de taakstelling is daarin verwerkt. De realisatie van de maatregelen op het voorliggend veld heeft plaatsgevonden door het schrappen van vrij besteedbare budgetten, het verlagen en het niet meer indexeren van diverse subsidies. De maatregelen op gebied van armoedebeleid, kwijtschelding en re-integratie en participatie zijn conform het beleidskader gerealiseerd, hierover heeft deels nadere besluitvorming plaatsgevonden in 2020.

Ombuigingen begroting 2021: Versterken Sociale Basis (per 2023)
Bij de begroting 2021 is vastgesteld dat wij de sociale basis gaan versterken door het budget op basis van een nieuwe visie te gaan verdelen in plaats van op grond van historisch gegroeide subsidies. Hierbij is een taakstelling ingeboekt op het nieuw te verdelen bedrag.
De nieuwe visie is in oktober aan de gemeenteraad voorgelegd. De nieuwe subsidieregeling stelt het college voorlopig vast in het vierde kwartaal van 2021. Op basis van de besluitvorming van de gemeenteraad op 14 oktober over de visie, zetten we nu een volgende stap in het concretiseren van de visie 'versterken sociale basis'. In oktober en november organiseren we werksessies voor onze uitvoeringspartners. We vragen hen hoe zij willen/kunnen bijdragen aan het realiseren van de visie. Aan het begin van 2022 kunnen wij concluderen in hoeverre de taakstelling gerealiseerd kan worden per 2023.

Ombuigingen begroting 2021: Maatregelen Participatie (per 2021/2023)
De subsidies vanuit de versnellingsagenda voor de projecten Beurtschip en Spitkeet zijn niet toegekend, waardoor deze ombuiging niet is gerealiseerd. Het project Beurtschip wordt nu opgevoerd in de begroting 2022 en 2023. Per 1 januari 2022 stoppen we wel met het project Spitkeet, waardoor een deel van de taakstelling wordt gerealiseerd. Wel wordt het huidige bouwproject afgemaakt. Naar verwachting zijn de werkzaamheden afgerond in juni 2022. In dit verband leggen wij in de loop van 2022 een begrotingswijziging voor aan de raad.

Ombuigingen begroting 2021: Reduceren Personeel Gebiedsteams (per 2024)
Bij de begroting 2021 is besloten om per 2024 de formatie in de gebiedsteams te reduceren. Dit in lijn met de transformatie die clusterbreed omarmd is: als resultaat van de transformatie willen wij een meer faciliterende en terugtredende overheid. In deze lijn willen wij de formatiereductie realiseren.
Omdat de bestaande visies en beleidskaders aansluiten op de opdracht is het mogelijk om de aandacht te richten op de uitvoerende taken. Er is gekozen om de benodigde ontwikkelingen in kaart te brengen waarna deze worden geordend (2021), geprioriteerd (2021/2022) en vervolgens vertaald in resultaatgerichte processen (2022/2023). Tevens wordt in 2022 gestart met optimalisatie van een aantal eenvoudige processen en in 2022 gestart met het ontwikkelen en implementeren van een aantal producten welke via de toegang geautomatiseerd afgehandeld kunnen worden. Begin 2023 is het moment waarop we kunnen

concluderen, of wij de taakstelling per 2024 gaan realiseren. Daarna volgt in 2023 en 2024 aandacht voor verdergaande professionalisering en transformatie.

Ombuigingen (begroting 2021) en taakstellingen (beleidskader sociaal domein) op Maatwerkvoorzieningen Wmo en Jeugd (2021/2022)
Een drietal bezuinigingen zijn op de budgetten voor maatwerkvoorzieningen ingeboekt, we beschrijven ze hier gezamenlijk. Het is complex om het effect van deze maatregelen separaat te meten, in totaliteit zien wij een positieve ontwikkeling in de ontwikkelingen van de Wmo-kosten, corona speelt daarin ook mee.

- Kostenbewustzijn Gebiedsteams per 2020 (Beleidskader 2019)

Het kostenbewust handelen is op verschillende manieren tot uitvoering gebracht. Op gebied van Jeugdzorg zijn heronderhandelingen gevoerd over trajectprijzen. Op casusniveau is gestuurd op de juiste hoogte van intensiteiten door het toepassen van lokaal contractmanagement. Met onze sociaal werkers met de expertise Wmo onderzoeken wij bij elke verstrekking/toekenning van een voorziening welke kwalitatief goed is en qua kosten de goedkoopste. Daarnaast zijn er kleinschalige initiatieven van sociaal werkers, zoals het realiseren van tilliften bij kleinschalige woon-zorgvoorzieningen voor uniform gebruik, die meehelpen in het beheersen van de kostenstijging.

- Gedifferentieerde Inkoop Wmo per 2022 (Beleidskader 2019)

In 2020 hebben wij onze inkoop van Wmo-maatwerkdienstverlening geëvalueerd. De uitkomsten hiervan nemen wij mee richting nieuwe inkoop. In 2021 starten we met het proces om te komen tot een nieuwe inkoopstrategie voor de Wmo, waarbij wij de inkoop van voorzieningen in het kader van de Participatiewet betrekken. De gemeenteraad wordt hierin betrokken en de planning is om begin 2022 de contouren van de nieuwe inkoopstrategie vast te stellen. Hiermee kan in 2022 opnieuw aanbesteed worden, geëffectueerd per 1-1-2023 in een nieuwe inkoop van de Wmo-maatwerkdienstverlening. Dit betreft de huishoudelijke hulp, individuele begeleiding, dagbesteding en kortdurend verblijf.
Er is bewust gekozen voor de ingangsdatum 1-1-2023 zodat de diensten i.h.k.v. de Participatiewet kunnen worden betrokken en dwarsverbanden kunnen worden gelegd.

- Heronderzoeken Wmo per 2022 (Begroting 2021)

Eind van 2020 zijn een aantal cliënten met langlopende en kostenintensieve ondersteuning opnieuw gesproken samen met hun zorgaanbieders. Het doel was om opnieuw te kijken of de indicatie passend is en of, bij een deel van de heronderzoeken, er een mogelijkheid bestond tot toelating tot de Wlz. De heronderzoeken zijn uitgevoerd en indicaties zijn afgeschaald, in een enkel geval opgeschaald en voor een aantal cliënten bood de verruimde openstelling van de Wet langdurige zorg per 2021 mogelijkheden. Het project is afgesloten en heeft onder aan de streep veel geld bespaard, grotendeels door toeleiding richting Wlz.

Actualisatie Kwijtschelding afval- en rioolheffing
Geconstateerd is dat het begrote bedrag aan kwijtscheldingen niet in lijn ligt met de (verwachte) realisatie. Dit vraagt een bijstelling van het begrote bedrag van € 42.000 voor 2022 en verder.

Financieel

	rekening	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2020	2021	2022	verschil	2023	2024	2025
Lasten	41.917	41.017	41.932	916	41.441	40.695	40.510
Baten	12.557	9.225	9.785	560	9.846	9.862	9.862
Saldo	- 29.360	- 31.791	- 32.148	- 356	- 31.595	- 30.833	- 30.648
per inw.	*-924*	*-992*	*-1.003*	*-11*	*-986*	*-962*	*-956*

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2021 en 2022 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
Kadernota 2022-2025	
Project Beurtschip (2022 en 2023)	-144 N
Nieuwe wet inburgering	-70 N
Uitbreiding formatie Zorgadministratie (2022 en 2023)	-20 N
Ontwikkelingen JoBinder (Wmo-vervoer)	-19 N
Uitbreiding formatie Communicatie Sociaal Domein (2022)	-35 N
Uitbreiding formatie Gebiedsteams (2022)	-250 N
Wet Aanpak Meervoudige Problematiek (Wams)	-6 N
Invoering woonplaatsbeginsel Jeugd	609 V
Overige beleidsrelevante ontwikkelingen	
Actualisatie budgetten maatwerkvoorzieningen Wmo	420 V
Actualisatie budgetten maatwerkvoorzieningen Jeugd	-704 N
Ombuigingen	
Kostenbewustzijn Gebiedsteams (Beleidskader Sociaal Domein 2019)	200 V
Gedifferentieerde Inkoop Wmo (Beleidskader Sociaal Domein 2019)	200 V
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie Zelfstandigenregelingen	28 V
Actualisatie budgetten Welzijn & Gebiedsteams	64 V
Actualisatie Bijzondere Bijstand (aantal x prijs)	-80 N
Actualisatie Kwijtschelding afval- en rioolheffing	-42 N
Actualisatie Beschut werkplekken (taakstelling x prijs)	-98 N
Actualisatie DVO Caparis (aantal x prijs)	70 V
Indexering (3%) budgetten Wmo Maatwerkvoorzieningen	-230 N
Indexering (3%) budgetten Jeugd Maatwerkvoorzieningen	-238 N
Indexatie overige budgetten	-16 N
Actualisatie kapitaallasten	77 V
Actualisatie onderhoudskosten welzijnsgebouwen	-108 N
Actualisatie personeelslasten (Bijdrage WM8KTD)	34 V
Overige verschillen per saldo	2 V
Totaal	**356 N**

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	4,0	%	(2019)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	2,0	%	(2019)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Bijstandsuitkeringen	382,6	aantal	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Jongeren met delict voor rechter	0,0	%	(2019)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Jongeren met jeugdbescherming	1,6	%	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Jongeren met jeugdhulp	10,3	%	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Jongeren met jeugdreclassering	0,2	%	(2018)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Lopende re-integratievoorzieningen	512,0	aantal	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Netto arbeidsparticipatie	68,5	%	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	620,0	aantal	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Centrumregeling

Sociaal Domein Fryslân

Gemeenschappelijke regeling (licht)

Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân

7. Volksgezondheid en milieu

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Volksgezondheid en milieu zijn belangrijke onderwerpen voor onze gemeente.

Duurzaamheid

In 2021 zijn zowel de Duurzaamheidsagenda als de Transitie Visie Warmte vastgesteld. De komende jaren zal de uitvoering hiervan een groot beroep doen op de gemeente, haar inwoners en de bedrijven en instellingen.

Stikstof

De ontwikkelingen in het stikstofdossier zullen naar verwachting ook in 2022 nog niet zijn uitgekristalliseerd. Weliswaar heeft de regering met de inwerkingtreding van de nieuwe stikstofwet per 1 juli 2021 al een eerste stap gezet om ontwikkelingen in de bouw van het slot te krijgen en om zogenaamde PAS-melders te legaliseren, maar naar verwachting zijn nog aanvullende maatregelen nodig.

Volksgezondheid

Wij vinden de gezondheid van onze inwoners erg belangrijk. Er is een nieuwe nota gemeentelijk gezondheidsbeleid in voorbereiding voor de komende vijf jaar. Hierin wordt beschreven op welke manier wij de gezondheid van inwoners willen stimuleren. Dit gebeurt uiteraard samen met inwoners en organisaties. Begin 2022 wordt de nota voorgelegd aan de gemeenteraad.

Klimaat en milieu

Het programma Volksgezondheid en milieu omvat verder de zorg voor milieu, reiniging, compostering, riolering en de sanering van milieuhinderlijke bedrijven. Het is daarmee gericht op het bevorderen van een schone en hygiënische leefomgeving voor de burgers en het verminderen van de belasting voor het milieu. Met de komst van de Omgevingswet gaat er voor de milieutaken veel veranderen. Er komt ruimte om binnen een bepaalde bandbreedte af te wijken van de huidige milieuregels en er wordt ingezet op nieuwe instrumenten. Een grote uitdaging, waarbij extra inspanning moet worden geleverd, ligt daarbij op de onderwerpen externe veiligheid en geluid. Voor externe veiligheid gaan we van risicocontouren naar aandachtsgebieden, en voor geluid worden de Basisgeluidsemissie (BGE) geïntroduceerd.

Preventie en hergebruik van afvalstoffen en hergebruik van secundaire grondstoffen en regenwater zijn verder belangrijke uitgangspunten. In het Grondstoffenbeleidsplan 2020-2025 is de lijn beschreven die we aanhouden met als doel de VANG-doelstellingen te realiseren.

Klimaatverandering brengt met zich mee dat er naast de aandacht voor de afvoer van afvalwater (volksgezondheid) steeds meer aandacht uitgaat naar een adequate reactie op het

frequent voorkomen van zeer intensieve regenbuien en hoe om te gaan met lange periodes van droogte.

Uitwerking Kadernota 2022-2025

In de Kadernota 2022-2025 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 8 juli 2021 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Basiskaart Geluid Emissies

In het kader van de Omgevingswet zijn we verplicht voor een groot deel van onze wegen Basis Geluid Emissiekaarten (BGE) vast te stellen. We willen aan deze wettelijke verplichting voldoen. De BGE zijn noodzakelijk om te komen tot de beoordeling van een goede ruimtelijke ordening in het kader van onze omgevingsplannen en voor het beoordelen van aanvragen om omgevingsvergunningen. Voor de doorgaande wegen in onze gemeenten hebben wij voor het wegverkeerslawaai geluidzones vastgesteld. Op basis van de Omgevingswet moeten ook voor overige wegen geluidszones worden vastgelegd. Met behulp van software wordt op basis van deze data de geluidaandachtsgebieden bepaald waarmee rekening dient te worden gehouden voor nieuwe ontwikkelingen. Om voor de belangrijkste wegen een Basis Geluid Emissiekaart vast te stellen is formatieve uitbreiding van 0,6 fte (0,3 per gemeente zijnde € 25.000) en een werkbudget van € 35.000 per gemeente opgenomen in de begroting.
[Kadernota nr. 02.01]

Formatie gemeentelijk beleid op het vlak van Milieu

Door aanscherping van wettelijke voorschriften op het gebied van externe veiligheid, luchtkwaliteit, licht, geur en geluid moeten er extra maatregelen worden genomen. Deze vergen 0,4 fte en vooralsnog voor 3 jaren om aan het einde te evalueren over voortzetting. Jaarlijks vraagt dit € 17.500 budget.
[Kadernota nr. 07.10]

Formatie stikstof

Om te voldoen aan de eisen omtrent stikstof geven we uitvoering aan het implementatieplan stikstof. Deze werkzaamheden vergen een 0,5 fte extra inzet. Gelet op de onzekerheden voor de langere termijn wordt voorgesteld dit eerst voor een periode van 3 jaren aan te houden. Deze tijdelijke formatie kost jaarlijks € 40.000 voor de komende 3 jaren.
[Kadernota nr. 07.09]

Uitbreiding ondersteuning gaswinningsdossier

De problematiek van de gaswinning vraagt extra inspanningen ook al is het gemeentebestuur geen bevoegd gezag. We luisteren naar maatschappelijke onrust en proberen de beïnvloeding zoveel mogelijk te benutten.
Dit vraagt extra inspanningen (1 fte), waarvan de kosten voor onze gemeente € 32.500 per jaar bedragen. Vooralsnog gaan wij uit van een periode van 3 jaren.
[Kadernota nr. 07.08]

Ontwikkelingen in bestaand beleid

Werkbudget Global Goals Fairtrade

De activiteiten voor Global Goals en Fairtrade zijn in het plan van aanpak 2022-2026 door de raad vastgelegd. Deze voortzetting vraagt gedurende deze jaren een budget van € 3.000 per jaar.
[Kadernota nr. 21.08]

Overige ontwikkelingen

Wettermemo (M-3-9-9 - Moasje FNP)

It kolleezje hat de moasje mei faasje oppakt en de portefuljehâlder hat dit yn it PBOW (Provinciaal Bestuurlijk Overleg Water) ynbrocht. De oare oerheden (Fryske gemeentes, provinsje en Wetterskip) hawwe dit posityf ûntfongen. Yn 'e mande mei dizze oerheden sille wy besykje jierliks in mei in Fryslân brede wettermemo/nijsbrief te kommen mei ynformaasjke oer wat der dien is ((weromsjen) en wat der noch dien wurde sil (foarútsjen) op it mêd fan wetter (kwaliteit, kwantiteit, swimwetter, grûnwetter esfh). Doel fan dizze 'wettermemo' is de ferskate bestjoeren te ynformearjen te kinne oer Fryske wettersaken. Dizze wettermemo kin dan foar de ried oanfolle wurde mei gemeente spesifike wettersaken .

Hartveiligheid (M-3-9-17 - Motie D66)

Het college gaat starten met een inventarisatie van de huidige stand van zaken c.q. dekking van het aantal burgerhulpverleners en beschikbare AED's in Tytsjerksteradiel. De uitkomst hiervan zal opgenomen worden in een notitie en aangeboden worden aan de raad. Verwacht wordt dat de kosten van de inventarisatie binnen het huidige gezondheidsbudget kunnen worden opgevangen.

Afvalstoffenheffing en Rioolheffing

Voor een nadere toelichting op de afvalstoffenheffing en rioolheffing verwijzen wij naar de paragraaf Lokale Heffingen.

Financieel

	rekening	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2020	2021	2022	verschil	2023	2024	2025
Lasten	8.371	9.338	9.217	- 122	9.278	9.255	9.107
Baten	6.913	6.227	6.271	44	6.341	6.400	6.467
Saldo	- 1.458	- 3.111	- 2.945	166	- 2.937	- 2.855	- 2.640
per inw.	*-46*	*-97*	*-92*	*5*	*-92*	*-89*	*-82*

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2021 en 2022 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
Kadernota 2022-2025	
Privaatrechtelijk optreden (01.02)	-7 N
Uitbreiding ondersteuning gaswinningsdossier (07.08)	-33 N
Formatie gemeentelijk beleid op het vlak van milieu (07.10)	-17 N
Formatie stikstof (07.09)	-40 N
Basiskaart Geluid Emissies (02.01)	-60 N
Werkbudget Global Goals Fairtrade (21.08)	-3 N
Overige beleidsrelevante ontwikkelingen	
Bijdrage aan Veiligheidsregio Fryslân - onderdeel gezondheidszorg	-23 N
Bijdrage aan uitvoeringsdienst FUMO	12 V
Onderzoek duurzame bedrijventerreinen (incidenteel in 2021)	23 V
Actualisatie bodemdossiers (incidenteel in 2021)	10 V
Formatie stikstofbeleid (incidenteel in 2021)	91 V
Aanpassing rioolheffing (obv tariefsberekening)	-46 N
Aanpassing afvalstoffenheffing (obv tariefsberekening)	8 V
Lagere verwerkingskosten grijs huisvuil	113 V
Toename verwerkingskosten GFT	-63 N
Lagere kosten maatregelen Grondstoffen Beleids Plan	56 V
Hogere opbrengsten ingezameld kunststof drankenkartons	77 V
Toename verwerkingskosten kunststof/drankenkartons	-59 V
Lagere verwerkingskosten papier door herstel papierprijs	75 V
Toename verwerkingskosten afvalstromen milieustraat	-131 N
Ombuigingen	
Afschaffen aanvullend pakket GGD (begroting 2021 - 1.28)	34 V
Daling taakstelling besparing inzet ondergrondse containers (tov 2021)	-30 N
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie bijdrage WM8KTD	96 V
Actualisatie personeelslasten	19 V
Actualisatie kapitaallasten	78 V
Toename kostenafvalkalender/afval app	-11 N
Daling verkoopopbrengst compostering	-16 N
Onttrekking voorziening riolering (obv tariefsberekening)	23 V
Overige verschillen per saldo	-10 N
Totaal	**166 V**

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator		Meting	Eenheid	Refertejaar
Hernieuwbare elektriciteit		10,2	%	(2019)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting	▲			
Prognose o.b.v. de historie	▲			
Omvang huishoudelijk restafval		166,0	kg	(2019)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting	▬			
Prognose o.b.v. de historie	▬			

Verbonden partijen

De Verbonden Partijen binnen dit programma zijn:

Gemeenschappelijke regeling

FUMO (Fryske Utfieringsorganisaasje Miljeu en Omjouwing)

Vennootschap / Coöperatie

Afvalsturing Friesland N.V. (handelsnaam Omrin)

8. Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

Het programma Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening richt zich op een goede ruimtelijke kwaliteit van het gemeentelijk grondgebied, een plezierig, veilig woon- en werkklimaat en een evenwichtige woningmarkt. De woningbouwafspraken met provincie en regio zijn uitgewerkt in een woningbouwprogramma voor Tytsjerksteradiel. Het komend jaar zal voor verschillende dorpen wordt gestart met het realiseren van woningbouwplannen met de intentie om ook de vraag van onze eigen inwoners te kunnen bedienen. De vastgestelde visie Maatschappelijk Vastgoed wordt uitgewerkt in een concreet Uitvoeringsplan.

Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking. De regels voor de omgeving waar we wonen, werken en recreëren worden in deze wet samengevoegd en vereenvoudigd. Het biedt meer ruimte voor maatwerk en initiatief en leidt tot betere en snellere besluitvorming. In dit jaar werken we verder aan de implementatie van de Omgevingswet in onze organisatie.

Uitwerking Kadernota 2022-2025

In de Kadernota 2022-2025 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 8 juli 2021 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Omgevingswet

Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking. De regels voor de omgeving waar we wonen, werken en onze vrije tijd doorbrengen worden daarin samengevoegd en vereenvoudigd. Binnen de wet is meer ruimte voor maatwerk en ideeën uit de samenleving. Om de Omgevingswet in de praktijk uit te voeren zijn er nieuwe instrumenten die gemeenten kunnen gebruiken voor de inrichting van de leefomgeving, zoals een omgevingsvisie, programma's, omgevingsplan en omgevingsvergunning. Bij de inwerkingtreding worden de bestaande bestemmingsplannen van rechtswege tijdelijke omgevingsplannen. Daarmee voldoen deze plannen nog niet automatisch aan de intentie van de Omgevingswet. Door ervaring in de praktijk leren we de komende jaren hoe we de nieuwe instrumenten het beste volgens de doelen van de Omgevingswet en de wensen voor onze gemeente ingericht kunnen worden. De doorvertaling van de nieuwe wet vraagt daarom ook de komende jaren om extra middelen en inzet. Hiervoor wordt nu voorgesteld de eerdere voorgestelde middelen van € 15.000 in 2022 en ruim € 80.000 in 2023 beschikbaar te stellen.
[Kadernota nr. 08.09b]

Uitvoering woningbouwprogrammering

Door de regionale woningbouwprogrammering wordt met instemming van de provincie ruimte geboden voor meer lokale invulling van de woningbehoefte. Deze uitvoering biedt meer ruimte voor woningbouwplannen en vragen dus meer capaciteit. Om de realisatie van de woningbouwprogrammering mogelijk te maken is voor Tytsjerksteradiel een extra personele schil op ruimtelijke ordening noodzakelijk. Voor het jaar 2022 wordt hiervoor € 200.000 ingeschat.
[Kadernota nr. 08.05]

Overige ontwikkelingen

Prestatieafspraken sociale huurwoningen (M-3-9-11 - Motie CDA en CU)

De raad heeft opgeroepen om bij de te maken prestatieafspraken met woningbouwcorporaties specifiek aandacht te vragen voor sociale huurwoningen om met een beter aanbod iets te doen aan de lange wachtlijsten.
De gemeenteraad heeft tijdens het Iepen Podium van 9 september 2021 aangegeven meer informatie te willen ten aanzien van verhuurbeleid, duurzaamheid, woningaanbod en onderhoud van WoonFriesland. WoonFriesland zal op korte termijn een presentatie geven aan de raad waarbij deze thema's aan bod komen.

Ombuiging verhogen leges RO

Uit onderzoek naar de kostendekkendheid van de leges blijkt dat de bestede tijd aan het opmaken van principe verzoeken ruimtelijke ordening en het opstellen en wijzigen van bestemmingsplannen (lang) niet in rekening worden gebracht. Het voorstel is om op termijn 100% kostendekkende tarieven in te stellen. Dit is de opdracht van de taakstellingsvoorstellen uit de begroting 2021 waarvoor een taakstelling van € 98.000 is opgenomen. Op basis van de voorgestelde tarieven en verwachte aantallen is de taakstelling realiseerbaar en wordt er een meeropbrengst verwacht.

Financieel

	rekening	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2020	2021	2022	verschil	2023	2024	2025
Lasten	3.773	2.759	3.063	304	2.667	2.549	2.549
Baten	921	365	474	108	487	500	510
Saldo	- 2.853	- 2.394	- 2.589	- 195	- 2.180	- 2.050	- 2.039
per inw.	*-90*	*-75*	*-81*	*-6*	*-68*	*-64*	*-64*

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2021 en 2022 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
Kadernota 2022-2025	
Privaatrechtelijk optreden (01.02)	-9 N
Participatiewebsite (08.09c)	-8 N
Uitvoering Woningbouwprogrammering (08.05)	-200 N
Omgevingswet (8.09b)	-15 N
Overige beleidsrelevante ontwikkelingen	
Budget implementatie Omgevingswet	-80 N
Ombuigingen	
Verhogen leges RO (begroting 2021 - 4.1, oorspronkelijke ombuiging € 98.000)	108 V
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie bijdrage WM8KTD	-103 N
Actualisatie personeelslasten	-17 N
Actualisatie kapitaallasten	48 V
Budget inventarisatie historische panden (2021 incidenteel € 35.000, vanaf 2022 structureel € 5.000)	30 V
Actualisatie budget omgevingsvergunningen	10 V
Overige verschillen per saldo	41 V
Totaal	**-195 N**

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator	Meting	Eenheid	Refertejaar
Demografische druk	86,6	%	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	771,0	euro	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	875,0	euro	(2021)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Gemiddelde WOZ-waarde	213,0	euro	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			
Nieuw gebouwde woningen	3,5	aantal	(2020)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting			
Prognose o.b.v. de historie			

Overhead

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen

We willen een zo efficiënt en effectief mogelijke bedrijfsvoering, die past bij tegenwoordige ontwikkelingen. Met een focus gericht op de (middel)lange termijn, waardoor de programma's kunnen worden uitgevoerd en de maatschappelijke doelstellingen daarbinnen kunnen worden gerealiseerd. En een, binnen de beschikbaar gestelde middelen, zo optimaal mogelijke dienstverlening aan de burgers en een zo efficiënt mogelijke ondersteuning van het bestuur.

Uitwerking Kadernota 2022-2025

In de Kadernota 2022-2025 zijn door het college de grote lijnen van de nieuwe begroting aangegeven. Hieronder vindt u, voor zover van toepassing, de uitwerking van de Kadernota zoals die op 8 juli 2021 door uw raad opiniërend is besproken.

Nieuw of gewijzigd beleid

Continuering FTE HRM voor 2022

Naast de reguliere dienstverlening levert team HRM de noodzakelijke ondersteuning aan en advisering op diverse doorontwikkelingen binnen de organisatie. Daarnaast is het team verantwoordelijk voor het opstellen en actualiseren van het HRM-beleid. Voor het totale takenpakket had het team tijdelijk 1,12 fte extra beschikbaar. Het beoogde opstellen en actualiseren van dit beleid is in de afgelopen jaren (2020/2021) slechts gedeeltelijk gelukt doordat inzet voor de Coronacrisis prioriteit heeft gekregen.

In 2022 willen we de huidige dienstverlening continueren en de achterstand in het opstellen en actualiseren van beleid wegwerken. Hiervoor is de tijdelijk extra capaciteit (1,12 fte, bestaande uit 0,45 fte HRM-ondersteuning en 0,67 fte HRM-advies) nog een jaar langer nodig.

Kiezen we niet voor extra inzet, dan wordt de benodigde extra advisering voor diverse organisatieonderdelen, waar doorontwikkeling noodzakelijk geacht wordt, gestopt of afgebouwd. Een deel van de afdelingsondersteuning valt weg. Diverse beleidsonderdelen worden niet verder ontwikkeld en vastgesteld voor de organisatie.

We stellen voor om benodigde tijdelijke capaciteit voor 2022 beschikbaar te stellen.
[Kadernota nr. 00.04]

Coördinatie energiebeheertaken

De ontwikkelingen op de energiemarkt gaan snel. Ook de wet- en regelgeving op gebied van energie, energiemanagement en duurzaamheid veranderen voortdurend. Om hier richting aan de geven en om er beleid op te maken is het meer dan wenselijk om binnen de gemeente een energiecoördinator aan te stellen.
Er is een wettelijke plicht om het energieverbruik van de gemeentelijke gebouwen te monitoren. De gemeente heeft inmiddels een energiemonitoringssysteem. Het is de bedoeling dat aan de hand van dit monitoringssysteem er energiebesparingsdoelstellingen worden opgesteld en dat de voortgang hiervan bewaakt wordt en dat de vorderingen gerapporteerd worden. De coördinator moet ook kennis hebben van subsidieregelingen, fiscale regelingen e.d. De verwachting is dat hij of zij op die manier zijn kosten weer terug kan verdienen.
Het gaat in eerste instantie om een halve fte voor Tytsjerksteradiel. Deze halve baan kan eventueel met een halve fte voor Achtkarspelen gecombineerd worden tot een volledige functie.
[Kadernota nr. 00.12]

Formatie-uitbreiding i.v.m. subsidie in relatie tot staatssteuntoets

Door toenemende druk vanuit wet- en regelgeving op de rechtmatigheid van diverse processen, wordt systematisch geanalyseerd waar we als organisatie risico’s lopen. Daaruit is gebleken dat wij niet voldoen aan Europese Wetgeving op het gebied van subsidies. Om dat nu wel te bereiken moeten wij voldoen aan de toets op staatssteun bij subsidies. Alle subsidies (bestaande en nieuwe) moeten getoetst worden. De gemeente loopt mogelijk aanzienlijke financiële risico's, niet alleen zelf maar ook samen met partners of subsidieontvangers. Toegekende subsidies moeten mogelijk teruggevorderd worden wanneer deze niet voldoen aan de staatssteuntoets. Naast de financiële risico's is er ook kans op imagoschade voor de gemeente in haar rol als betrouwbare partner voor inwoners, ondernemers en partners.

Voorgesteld wordt om structureel budget beschikbaar te stellen voor het aannemen van een specialist en hiermee het specialisme in huis halen om de toets uit te kunnen voeren en nieuwe trajecten van actueel advies te kunnen voorzien.

[Kadernota nr. 00.09]

Herindeling Team Communicatie / tijdelijke uitbreiding inzet personeel

De sterk veranderende organisatie vraagt steeds meer van team Communicatie en ook de opdrachten worden complexer met meer tijdsdruk. De vraag vanuit bestuur en organisatie (huidig takenpakket) ligt veel hoger dan met de huidige formatie bediend kan worden. Het team komt voor het jaar 2022 met de huidige opdrachtenlijst 1,5 formatieplek te kort. Om tot een structurele aanpak te komen is 'meer van hetzelfde' niet de juiste oplossing. Team Communicatie heeft een verandertraject ingezet. Hierbij dient (her)prioritering binnen de organisatie ertoe te leiden dat er in 2023 op basis van duidelijke afspraken gewerkt gaat worden. Inzet voor het team is om in 2023 met de originele bezetting van uren de organisatie effectief te ondersteunen.

Naast de invulling van de huidige opdrachten moet het team ook aan de slag met het verandertraject. De extra inzet wordt gebruikt om een deel van de opdrachten voor 2022 uit te kunnen voeren.

Zonder deze extra inzet zal de ondersteuning van diverse opdrachten en werkzaamheden niet uitgevoerd kunnen worden. Naast het risico dat er decentraal oplossingen gezocht worden, met hogere kosten als gevolg, zullen ook onze inwoners het gaan merken.

[Kadernota nr. 00.02]

ICT: Informatieveiligheid

Met de toenemende digitalisering neemt het belang van informatieveiligheid ook toe. We merken dat de digitale kwetsbaarheden en dreigingen fors toenemen. Ook de complexiteit en de impact van security-incidenten nemen toe op zowel bestuurlijk als uitvoerend niveau. Betrouwbare (en veilige) informatievoorziening is een absolute randvoorwaarde voor een gemeente.

Er worden daartoe diverse maatregelen ondernomen, zoals het implementeren van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), die geldt als basisnormenkader binnen alle overheidslagen (Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen) voor informatiebeveiliging. Deze is leidend voor onze organisatie.

Als gemeente nemen wij deel aan GGI-Veilig (GGI staat voor Gemeentelijke Gemeenschappelijke Infrastructuur). We kunnen daarmee onze digitale weerbaarheid verhogen en onze ICT-infrastructuur nog veiliger maken. Om de volgende stappen te kunnen zetten stellen we voor onder meer Security Information & Event Management (SIEM) en Security Operations Center (SOC) in te zetten. Deze helpen ons deze dreigingen zichtbaar te maken. Monitoring is verplicht gesteld vanuit de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO).

Binnen de huidige ICT-begroting zijn onvoldoende middelen beschikbaar om de noodzakelijke volgende stappen structureel op te vangen. We vragen voor nu een structurele verhoging van het budget van in totaal € 25.000 per jaar.
[Kadernota nr. 00.04.01]

ICT: Ontwikkelingen BAG-WOZ: koppeling berichtenverkeer en licenties

Gegevens in het belastingenpakket worden bijgewerkt door deze uit het taxatiepakket te importeren. Vanuit het ministerie is bepaald dat dit moet worden vervangen door berichtenverkeer. Hierdoor worden mutaties direct verwerkt, wat de kwaliteit ten goede komt. Verder zijn er meer licenties nodig om de WOZ-werkzaamheden goed uit te kunnen voeren. De totale kosten bedragen € 7.000 per jaar.

[Kadernota nr. 00.04.05]

Spraakverkeer i.c.m. KCC-functionaliteit voor telefonie

De dienstverlening van de gemeente moet aansluiten op de hedendaagse uitdagingen: moderne bereikbaarheid met verschillende contactvormen die burgers en bedrijven nu al gebruiken en nieuwe manieren van samenwerking, onafhankelijk van locatie en tijd.
We gebruiken op dit moment onder meer een communicatieplatform voor spraak en Klantcontactcenter-functionaliteit uit 2005.

Om door te kunnen ontwikkelen, moeten we investeren in vernieuwende spraak, UC en KCC-functionaliteit, waarbij we de al bij de organisatie in gebruik zijnde applicaties maximaal willen kunnen aansluiten. Omdat we in afwachting waren van een collectieve inkoop van telefonie, via GT Connect, hebben we de huidige software nog niet vervangen en is een echte vernieuwing uitgesteld. De overeenkomst GT Connect is inmiddels ontbonden, waardoor we alsnog zelf een nieuw platform moeten selecteren en implementeren. Een noodzakelijke upgrade kost jaarlijks € 20.000. Naast de aanschaf (structurele kosten), verwachten we eenmalige implementatiekosten. De hoogte hiervan is onbekend, omdat dit afhankelijk is van te maken keuzes. Deze kosten zijn daarom ook (nog) niet begroot.
[Kadernota nr. 00.04.07]

Ontwikkelingen in bestaand beleid

Aanbesteding van Microsoft-licenties

Wij hebben we een Europese aanbesteding uitgevoerd voor Microsoft 365 licenties. Het resultaat van deze aanbesteding is dat de goedkoopste inschrijving duurder uitvalt dan het huidige contract. De oorzaak ervan zit hem vooral in het feit dat de functionaliteit van de voor ons benodigde licenties is uitgebreid en dat deze licenties duurder zijn geworden. Ook voorwaarden die vanuit de VNG zijn gesteld aan deze licenties en die ons onder meer betere juridische voorwaarden voor opslag van gegevens in de Cloud geven spelen, daarbij een rol. De extra kosten bedragen structureel € 15.000 per jaar.
[Kadernota nr. 21.11]

Ventilatie-/brandveiligheidsproblematiek gemeentehuis

Juli dit jaar is bij begrotingswijziging geld beschikbaar gesteld voor noodzakelijke aanpassingen op het gebied van brandveiligheid en nooduitgangen.

Daarnaast is nog een ander gebrek geconstateerd en dat betreft het ventilatiesysteem. Dit systeem veroorzaakt al een aantal jaren (gezondheids)klachten. In verband met de recente COVID-19 uitbraak is het systeem nogmaals uitgebreid geïnspecteerd en onderzocht. Het is hoognodig dat het systeem een grondige renovatiebeurt/vervanging ondergaat. Daarbij past de kanttekening dat er een directe relatie ligt met onderliggende structurele gebreken aan de schil van het gebouw door met name de toegepaste vliesgevel die vooralsnog niet opgelost worden omdat dat een meer structurele (huisvestings)afweging vraagt. Omdat er nog een engineeringsvraagstuk speelt is de kostenraming nu nog indicatief.
[Kadernota nr. 21.07]

Overige ontwikkelingen

Bij de behandeling van de Kadernota 2022 - 2025 door de Raad zijn de volgende moties ingediend en aangenomen:

Versimpelteam (M-3-9-13 - Motie CU)
Het is de bedoeling dat het op te richten "versimpelteam" in samenwerking met andere relevante organisaties gaat werken aan een gezamenlijke aanpak om de communicatie, de beschrijving van procedures te versimpelen met daarbij aandacht voor de toonzetting richting de inwoners. Hiervoor wordt in 2022 eenmalig € 20.000 beschikbaar gesteld, dit te bekostigen door een onttrekking uit de algemene reserve en het na 2022 te borgen in de bestaande budgetten. Als het uit werk van het "Versimpelteam" blijkt dat er meer structele inzet nodig is om dit doel te bereiken, wordt hiervoor een verzoek ingediend.

Inzichtelijk maken van resultaten en effecten (M-3-9-19 - Motie D66)
Om uitvoering te kunnen geven aan de motie waarbij:

- in toekomstige beleid, en aanpassingen op bestaand beleid de consequenties voor onze gemeente duidelijk te vermelden in zowel omvang (aantal burgers/ organisaties/partijen) als intensiteit/impact van het besluit.
- bij het inzetten van interventies/middelen de doelen zoveel als mogelijk (en nuttig) SMART te maken en dus evalueerbaar
- bij de (extra) inzet van middelen tevens de 'extra' te realiseren opbrengsten te vermelden (indien van toepassing)
- onze processen voor burgers en bedrijven zo in te richten dat we de kwaliteit van onze dienstverlening kunnen meten en rapporteren

is het expliciet opnemen van bovenstaande punten in het format van zowel de college adviezen als de raadsvoorstellen een mogelijkheid om hier invulling aan te geven.
Deze uitwerking moet nog plaatsvinden.

Herrubricering onder andere als gevolg van actualisatie tractie, gebouwenbeheer en gebouwen buitendienst
Als gevolg van de conversie van het financieel systeem waren de kosten van tractie, gebouwenbeheer en gebouwen buitendienst verantwoord op taakveld 0.4 Overhead. In de begrotingswijziging van juli 2021 is dit voor 2021 overgeheveld naar taakveld 2.1 Verkeer en Vervoer en taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie. Hiernaast heeft een

herrubricering plaatsgevonden tussen taakveld 0.4 Overhead en overige taken binnen programma 0.
Vanaf de begroting 2022 is deze aanpassing structureel doorgevoerd waardoor de afwijking ten opzichte van de primaire begroting 2021 ontstaat. Het gevolg hiervan is dat de kosten op taakveld 0.4 Overhead zijn afgenomen, maar de kosten bij overige taken binnen programma 0; op taakveld 2.1 Verkeer en Vervoer en taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie zijn gestegen. Het -op totaalniveau budgetneutraal- effect bedraagt voor taakveld 0.4 Overhead € 149.000 positief.

Financieel

	rekening	begroting			meerjarenperspectief		
(x € 1.000)	2020	2021	2022	verschil	2023	2024	2025
Lasten	9.815	9.538	9.379	- 159	8.926	8.825	8.815
Baten	132	225	48	- 177	48	48	48
Saldo	- 9.683	- 9.313	- 9.331	- 18	- 8.878	- 8.777	- 8.767
per inw.	*-305*	*-291*	*-291*	*-1*	*-277*	*-274*	*-273*

Verklaring verschillen

De belangrijkste verschillen tussen 2021 en 2022 betreffen:

	(x € 1.000)
Beleidsrelevante ontwikkelingen	
Kadernota 2022-2025	
00.12 KN: Coördinatie Energiebeheertaken	-35 N
00.04.01 KN: ICT Informatieveiligheid	-25 N
00.04.05 KN: ICT Ontwikkelingen BAG WOZ Koppeling berichtenverkeer en licenties	-7 N
00.04.07 KN: ICT Spraakverkeer i.c.m. KCC functionaliteit voor telefonie	-20 N
21.11KN: ICT Meerkosten Microsoft licentiekosten	-15 N
08.09c KN: Participatiewebsite	-13 N
00.02 KN: Tijdelijke inzet uitbreiding personeel communicatie	-57 N
00.04 KN: Continuering HRM	-45 N
00.09 KN: Formatie-uitbreiding subsidie i.r.t. staatssteun	-20 N
00.11 KN: P&C Coördinator / gemeenteadviseur	-47 N
06.11 KN: Uitbreiding formatie communicatie Sociaal Domein	-35 N
Overige beleidsrelevante ontwikkelingen	
Motie 3-9-13 Versimpelteam	-20 N
Overige ontwikkelingen	
Actualisatie kapitaallasten	212 V
Indexatie incl. prijsaanpassing verzekeringen	-10 N
Herrubricering met overige programma's	149 V
Actualisatie bijdrage aan de WM (excl. KN onderdelen via bijdrage WM)	23 V
Actualisatie overige personeelskosten overhead	-57 N
Overige verschillen per saldo	4 V
Totaal	**-18 N**

Indicatoren

Met de beleidsindicatoren wordt een inkijkje gegeven in de (beoogde) effecten van het gemeentelijk beleid. Indicatoren zijn geen doel op zichzelf. Veel belangrijker dan de waarde van de indicator is het verhaal achter het cijfer. Dat kan gebruikt worden om te sturen op maatschappelijke effecten.

Legenda

- ongunstig
- neutraal
- gunstig
- (nog) geen nieuwe gegevens

Indicator		Meting	Eenheid	Refertejaar
Overhead		10,1	euro	(2022)
Ontwikkeling t.o.v. de vorige meting	▬			
Prognose o.b.v. de historie	▬			

3.2 Paragrafen

3.2.1 Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft een overzicht van de diverse lokale heffingen en belastingen op hoofdlijnen. Hiermee ontstaat inzicht in de lokale lastendruk. Dit is van belang voor de integrale afweging tussen aan de ene kant beleid en aan de andere kant de inkomsten. Ook laten we zien welk beleid de gemeente in het begrotingsjaar zal voeren ten aanzien van de lokale heffingen en de kwijtschelding hiervan.

De lokale heffingen vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. De heffingen worden voor het grootste deel opgebracht door burgers.

Algemeen

De uitgangspunten van ons legesbeleid worden expliciet opgenomen in deze paragraaf. Door het eenduidig opnemen van informatie over tarieven en heffingen in de verschillende jaarstukken en het daarbij verstrekken van inzicht in de mate van kostendekkendheid op hoofdlijnen krijgt de raad sturingsmogelijkheden aangereikt. Zo kan de raad op een verantwoorde wijze keuzes maken ten aanzien van de gewenste en benodigde hoogte van tarieven c.a.

Basis van het beleid

Per 1 januari 1994 zijn de (huidige) Gemeentewet en de wet Materiële belastingbepalingen van kracht geworden. De huidige legesverordening kent nog steeds zijn basis vanuit deze wetswijziging. Bij de jaarlijkse vaststelling van deze verordening is telkens vanuit deze kaders verder gewerkt.

Uitgangspunten van beleid voor deze begroting

Bij het samenstellen van de begroting 2022 en de meerjarenraming is op grond van de kaderbrief van december 2020, de Kadernota 2022 – 2025 (voorjaar 2021) en de nadere kaderstelling voor de begroting 2022 en verder rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- Verhoging van de totale OZB opbrengst met 1,4% voor 2022 ten opzichte van 2021 (betreft indexatie 1,4%; voorstel om de extra verhoging van 2,5% van ombuigingslijn 4.1 voor 2022 te laten vervallen
- Daling van de afvalstoffenheffing voor één en meerpersoonshuidshoudens met respectievelijk 0,58% en 0,41%
- Daling van de rioolheffing met (ongeveer) 1% conform de uitgangspunten van het onlangs vastgestelde vGRP
- Verhoging overige tarieven daar waar mogelijk met een inflatiecorrectie van 1,4% en partiële aanpassingen tarieven op basis van de ombuigingslijnen

Belasting, heffingen en leges

In het hiernavolgende overzicht worden de opbrengsten van de gemeentelijke belasting, heffingen en leges voor 2022 weergegeven. Ook is er een vergelijking met de begroting van 2021 gemaakt.

(x € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2021	Verschil
Afvalstoffenheffing			
7.3 Afval	3.556	3.892	- 336
Burgerzaken			
0.2 Burgerzaken	317	377	- 60
Omgevingsvergunningen			
1.2 Openbare orde en veiligheid	27	27	-
2.1 Verkeer en vervoer	12	7	5
8.1 Ruimtelijke ordening	117	8	108
8.3 Wonen en bouwen	344	344	-
Overige			
1.2 Openbare orde en veiligheid	4	4	-
2.3 Recreatieve havens	85	83	1
2.4 Economische havens en waterwegen	2	2	-
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	10	10	-
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	18	18	-
7.4 Milieubeheer	2	2	-
8.3 Wonen en bouwen	13	13	-
OZB			
0.61 OZB woningen	5.920	5.823	97
0.62 OZB niet-woningen	2.452	2.417	35
Precario			
0.64 Belastingen overig	-	2.026	- 2.026
5.2 Sportaccommodaties	8	8	-
Reclamebelasting			
0.64 Belastingen overig	46	46	-
Rioolheffing			
7.2 Riolering	2.208	2.231	- 23
Toeristenbelasting			
3.4 Economische promotie	432	432	-
TOTAAL	**15.572**	**17.771**	**- 2.199**

Toelichtingen

Onroerendezaakbelasting

De onroerendezaakbelastingen zijn belastingen die worden geheven over binnen de gemeentegrenzen gelegen onroerende zaken. De WOZ-waarde vormt de heffingsmaatstaf voor de OZB. De tarieven worden jaarlijks gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling van de onroerende zaken.

- Het OZB tarief wordt in 2022 verhoogd met een inflatiecorrectie van 1,4% voor de totale omzet ten opzichte van 2021 op basis van de vastgestelde kaderbrief. Het college stelt in deze begroting voor om de 2,5% verhoging, als onderdeel van ombuigingslijn 4.1 en overeengekomen bij de kadernota 2021-2024, voor 2022 niet door te voeren als gevolg van de financieel positieve ontwikkeling. Dit ter lastenverlichting voor de inwoners. Voor een gemiddelde situatie betekent dit een verhoging van de OZB van 1,4% van de aanslag ten opzichte van 2021.

Overige belastingen

Toeristenbelasting

De toeristenbelasting blijft in 2022 €1,50 per persoon per overnachting.

Reclamebelasting

De raad heeft in zijn vergadering van 19 december 2013 besloten tot het invoeren van een reclamebelasting waarbij de opbrengsten gebruikt zullen worden om een ondernemersfonds te voeden. Het doel van dit fonds is om het de ondernemers mogelijk te maken in het centrum promotionele activiteiten te organiseren en in te spelen op de ontwikkelingen van het Nieuwe Winkelen en de leegstandsproblematiek.

De heffing geschiedt op de volgende grondslagen:

- een vast bedrag van € 75
- een tarief van € 1,90 per € 1.000 WOZ-waarde (niet-woning) met een maximum van € 725.

Kostendekkende tarieven

Onder de kostendekkende tarieven vallen de Afvalstoffenheffing, Rioolheffing en leges Burgerzaken. De kostenopbouw heeft te maken met directe- en indirecte kosten. Onder de directe kosten vallen de kosten op de taakvelden welke betrekking hebben op de heffing. Onder indirecte kosten vallen overhead, minimabeleid en btw.

De overhead moet extra comptabel worden toegerekend en wordt berekend aan de hand van een methode waarbij een opslagpercentage over de directe lasten wordt gehanteerd voor de dekking van de overheadkosten. Dit percentage is berekend door de omvang van alle lasten van alle taakvelden (gecorrigeerd met de overheadkosten en het saldo) te delen door de omvang van de overheadkosten.

Afvalstoffenheffing (ASH)

Het tarief van de afvalstoffenheffing bestaat voornamelijk uit de kosten van het taakveld afval. Echter niet alle kosten van dit taakveld worden doorberekend in de heffing, omdat de kosten niet allemaal betrekking hebben op het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval. Het composteerterrein wordt voor 67,5% in de heffing meegenomen, omdat naast tuinafval ook het groen afkomstig uit gemeente plantsoenen en bermen en sloten er wordt verwerkt.
Voorts worden kosten van andere taakvelden in de heffing meegenomen: taakveld wegen, taakveld groen en taakveld riolering met name tractie middelen en een deel van de kosten van de gebouwen buitendienst. Bovendien wordt een deel van de kosten van taakveld inkomensregelingen meegenomen, in het bijzonder de kwijtschelding afvalstoffenheffing. Vervolgens worden overheadkosten toegerekend.

De ASH daalt beperkt. De belangrijkste oorzaak is een daling in volume van grijs huisvuil door de nieuwe ophaalfrequentie als onderdeel van het grondstoffenbeleidsplan (GBP). Tegelijkertijd zien we een toename van volume in GFT afval. De kosten voor verwerking van de afvalstromen milieustraat namen toe. De oud papierprijs herstelde fors en ook het volume van de ingezamelde kunststoffen en de daarbij horende vergoedingen. Per saldo leiden al deze ontwikkelingen tot een beperkte daling van de afvalstoffenheffing.

Tarieven afvalstoffenheffing	Begroting 2021	Begroting 2022	Verschil	Verschil %
Meerpersoonshuishouden	292,80	291,60	-1,20	-0,41%
Eenpersoonshuishouden	205,20	204,00	-1,20	-0,58%

In onderstaande tabel is de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing weergegeven, zoals deze meerjarig is verwerkt in de begroting. De baten bestaan uit: afvalstoffenheffing, reinigingsrechten, inkomsten oud papier, metaal, textiel en glas.

(x € 1.000)	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	4.036	4.059	3.961	3.926	3.931
waarvan directe kosten	3.468	3.639	3.556	3.518	3.513
waarvan indirecte (perceptie)kosten	*568*	*420*	*405*	*408*	*418*
Baten	3.937	4.022	3.961	3.926	3.931
Saldo	**-99**	**-37**			
- kosten per inwoner in hele euro's	*125*	*126*	*124*	*123*	*123*
Kostendekkendheid	*98%*	*99%*	*100%*	*100%*	*100%*

Rioolheffingen (RH)

De gemeente heeft zelf een grote mate van beleidsvrijheid om de heffingsmaatstaf en belastingplichtige voor de rioolheffing te bepalen. Bij de invoering van het voorlaatste VGRP (2012-2019) is ingaand het jaar 2013 een herziening heffingsgrondslag rioolheffing doorgevoerd. Deze ziet er nu als volgt uit:

- een basisheffing voor gemeenschappelijk taakinvulling. Deze basisheffing wordt opgelegd aan alle bebouwde objecten in de gemeente. Deze basisheffing is vastgesteld op 33% van de totale rioolheffing.
- Een heffing voor aansluiting en gebruik van de gemeentelijke voorziening. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen eigenaren en gebruikers.
    - De heffing voor eigenaren is vastgesteld op eveneens 33% van de totale rioolheffing. De heffing is gelijk voor alle objecten.
    - Bij de heffing voor gebruikers kennen we de volgende categorieën:
        - eenpersoonshuishouden
        - meerpersoonshuishouden
        - bedrijven
            - De verhouding tussen eenpersoons- en meerpersoons-huishoudens is 70:100 (conform de verhouding afvalstoffenheffing).
            - De verhouding tussen meerpersoonshuishoudens en bedrijven is 100:150
            - De totale heffing voor gebruikers over alle 3 categorieën is ook 33% van de totale opbrengst rioolheffing.

Voor de bepaling van het tarief worden naast nagenoeg alle kosten van het taakveld riolering, ook kosten van taakveld wegen, zoals een deel van de kosten van de gebouwen buitendienst, taakveld inkomensregeling, de kwijtschelding rioolheffing en een omslag voor overhead als kosten meegenomen. Voor de bepaling van de kosten is het recent vastgestelde vGRP als uitgangspunt genomen en er is sprake van nagenoeg 100% kostendekking.

Die uitgangspunten hebben geleid tot onderstaande tarieven. De hierboven vermelde tariefdifferentiatie voor eenpersoons-, meerpersoonshuishoudens en bedrijven is niet eenduidig uit de tarieven te halen omdat voor een deel van het tarief: het basistarief en het eigenaarsdeel, die differentiatie niet geldt.

Tarieven rioolheffing	Begroting 2021	Begroting 2022	Verschil	Verschil %
Niet aangesloten percelen	49,80	49,20	-0,60	-1,20%
Eigenaar/bewoner				
Eenpersoonshuishouden	144,00	141,60	-2,40	-1,67%
Meerpersoonshuishouden	160,80	157,80	-3,00	-1,87%
Huurder				
Eenpersoonshuishouden	90,60	89,40	-1,20	-1,32%
Meerpersoonshuishouden	107,40	105,60	-1,80	-1,68%
Bedrijven	189,00	186,00	-3,00	-1,59%

In onderstaande tabel wordt de kostendekkendheid van riolering weergegeven, zoals deze meerjarig is verwerkt in de begroting.

(x € 1.000)	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	2.231	2.217	2.350	2.444	2.505
waarvan directe kosten	*1.919*	*1.993*	*2.112*	*2.196*	*2.251*
waarvan indirece (perceptie)kosten	*312*	*224*	*238*	*248*	*254*
Baten	2.242	2.219	2.350	2.444	2.505
Saldo	**11**	**2**			
- kosten per inwoner in hele euro's	*70*	*69*	*73*	*76*	*78*
Kostendekkendheid	*100%*	*100%*	*100%*	*100%*	*100%*

Leges Burgerzaken

Wij gaan in de begroting voor de leges Burgerzaken uit van de veelal wettelijk vastgestelde tarieven. De kostendekkendheid voor 2022 wordt weergegeven in onderstaande tabel.

De directe kosten bestaan voor het merendeel uit loonkosten van het team Publieksdiensten die direct werkzaam zijn aan de verschillende producten (bv reisdocumenten, rijbewijzen etc.). Daarnaast worden de overige directe kosten van het taakveld Burgerzaken toegerekend. De indirecte kosten bestaan uit een opslag voor overheadkosten. Deze kosten worden op basis van het omslagstelsel naar rato van het totaal van de lasten op alle taakvelden toegerekend aan de directe kosten van dit product.

(x € 1.000)	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	397	401	401	401	401
waarvan directe kosten	*357*	*383*	*383*	*383*	*383*
waarvan indirecte (perceptie)kosten	*40*	*18*	*18*	*18*	*18*
Baten	377	317	317	317	317
Saldo	**-20**	**-84**	**-84**	**-84**	**-84**
- kosten per inwoner in hele euro's	*12*	*13*	*13*	*13*	*13*
Kostendekkendheid	*95,06%*	*79,12%*	*79,12%*	*79,12%*	*79,12%*

Leges Omgevingsvergunningen

De kostendekkendheid van de omgevingsvergunningen voor 2022 wordt weergegeven in onderstaande tabel.

De directe kosten bestaan voor het merendeel uit loonkosten van het team Vergunningen die direct werkzaam zijn aan het product Omgevingsvergunning. Daarnaast worden de overige directe kosten van het team Vergunningen toegerekend (bv specifieke zaaksystemen en uitbestede werkzaamheden en advieskosten). De indirecte kosten bestaan uit een opslag voor overheadkosten. Deze kosten worden op basis van het omslagstelsel naar rato van het totaal van de lasten op alle taakvelden toegerekend aan de directe kosten van dit product.

(x € 1.000)	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten	440	388	388	388	388
waarvan directe kosten	*398*	*339*	*339*	*339*	*339*
waarvan indirecte (perceptie)kosten	*42*	*49*	*49*	*49*	*49*
Baten	357	344	344	344	344
Saldo	**-83**	**-44**	**-44**	**-44**	**-44**
- kosten per inwoner in hele euro's	*14*	*12*	*12*	*12*	*12*
Kostendekkendheid	*81,14%*	*88,62%*	*88,62%*	*88,62%*	*88,62%*

Effecten voor de huishoudens

Wij hebben de veranderingen in de tarieven voor OZB, Afvalstoffenheffing en Rioolheffing voor onze burgers in de onderstaande tabel in beeld gebracht.

Tarieven gemeentelijke belastingen *(x € 1.000)*	2021	2022	Verschil €	Verschil %
OZB eigenaren woningen (= kengetal)	110,31	111,85		1,40%
Rioolheffing gebruikers EPH*	90,60	89,40	-1,20	-1,32%
Rioolheffing gebruikers MPH**	107,40	105,60	-1,80	-1,68%
Rioolheffing eigenaren/bewoners	160,80	157,80	-3,00	-1,87%
Afvalstoffenheffing EPH	205,20	204,00	-1,20	-0,58%
Afvalstoffenheffing MPH	292,80	291,60	-1,20	-0,41%
Rijtjeshuis - Huurder - EPH	2021	2022	Verschil €	Verschil %
OZB eigenaren woningen	0,00	0,00	0,00	0,00%
Rioolheffing gebruikers	90,60	89,40	-1,20	-1,32%
Afvalstoffenheffing	205,20	204,00	-1,20	-0,58%
Rijtjeshuis - Huurder - MPH	2021	2022	Verschil €	Verschil %
OZB eigenaren woningen	0,00	0,00	0,00	0,00%
Rioolheffing gebruikers	107,40	105,60	-1,80	-1,68%
Afvalstoffenheffing	292,80	291,60	-1,20	-0,41%
Twee onder één kap - eigenaar /bewoner MPH	2021	2022	Verschil €	Verschil %
OZB eigenaren woningen	373,00	378,23	5,23	1,40%
Rioolheffing gebruikers	160,80	157,80	-3,00	-1,87%
Afvalstoffenheffing	292,80	291,60	-1,20	-0,41%
Vrijstaand - eigenaar/bewoner - MPH	2021	2022	Verschil €	Verschil %
OZB eigenaren woningen	699,38	709,20	9,82	1,40%
Rioolheffing gebruikers	160,80	157,80	-3,00	-1,87%
Afvalstoffenheffing	292,80	291,60	-1,20	-0,41%

* EPH = eenpersoonshuishouden

** MPH = meerpersoonshuishouden

Kwijtschelding

Voor mensen met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van belasting. Dit is het geval als aan de voorwaarden voor kwijtschelding van de Invorderingswet is voldaan. Tot nu toe is in onze gemeente maximaal gebruik gemaakt van de mogelijkheden voor kwijtschelding. Zo is bij ons ook kwijtschelding voor het eigenarendeel van de OZB mogelijk als regulier onderdeel van ons minimabeleid. In een deel van de gevallen (langdurige bijstandscliënten, ouderen met een laag inkomen) wordt automatische kwijtschelding verleend.

Kwijtschelding	2020	Voorlopig 2021	2022
Automatische kwijtschelding	348	319	363
Toekenning op aanvraag (volledig)	133	92	105
Toekenning op aanvraag (gedeeltelijk)	17	16	18
Totaal aantal kwijtscheldingen	498	427	486
Aantal afgewezen aanvragen	134	134	148
Kwijtschelding in bedrag	158.412	147.391	157.000

De cijfers 2021 betreffen de aantallen zoals die tot en moment medio september 2021 zijn behandeld.

3.2.2 Weerstandsvermogen c.a.

Inleiding

Het weerstandsvermogen maakt duidelijk in hoeverre de gemeente financieel in staat is om onvoorziene gebeurtenissen op te vangen. Weerstandsvermogen onderscheiden we in twee delen

- weerstandscapaciteit
- risicobeheersing

Met weerstandscapaciteit bedoelen we alle middelen en mogelijkheden waarmee de gemeente onvoorziene kosten op kan vangen. Dat geldt bijvoorbeeld voor alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en maar die gevolgen kunnen hebben op de financiële positie van de gemeente.

Deze paragraaf geeft een beeld van de weerstandscapaciteit en de risico's en het beleid dat daarbij hoort. Ook presenteren we een aantal verplichte kengetallen. Deze vertellen iets over de financiële positie van onze gemeente.

Structureel

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Bij ons gaat het om de optelsom van het begrotingsoverschot en de onbenutte belastingcapaciteit.
De onbenutte belastingcapaciteit is bijvoorbeeld de mogelijkheid om de OZB-tarieven te verhogen. Wij hebben geen mogelijkheid om de Afvalstoffenheffing en de Rioolheffing te verhogen. Het kostendekkingspercentage is hier al (ongeveer) 100%.

bedragen x € 1.000	2022	2023	2024	2025
Begrotingsoverschot / tekort	1.357	1.803	2.799	3.036
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	-	-	-	-
Onbenutte belastingcapaciteit ASH	-	-	-	-
Onbenutte belastingcapaciteit Rioolrecht	-	-	-	-
TOTAAL	**1.357**	**1.803**	**2.799**	**3.036**

Incidenteel

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen. In beginsel betreft dit de optelsom van het vrij aanwendbare deel van de reserves en de stille reserves.

- Het vrij aanwendbare deel van de reserves is dat deel van de reserves waarvoor nog geen bestemming is vastgelegd. Bij ons is dit de Algemene Reserve.

- De stille reserves hebben betrekking op activa die op de balans lager zijn gewaardeerd dan de marktwaarde en die op korte termijn verkoopbaar zijn. Voor zover op dit moment bekend, hebben wij geen stille reserves.

Daarnaast is in de exploitatie een aantal stelposten opgenomen voor onvoorziene eenmalige uitgaven. Het betreft de volgende posten:

bedragen x € 1.000	2022	2023	2024	2025
Onvoorziene eenmalige middelen	- 68	- 68	- 68	- 68
- Mutaties voorzieningen	*- 18*	*- 18*	*- 18*	*- 18*
- Overige uitbestede werkzaamheden	*- 50*	*- 50*	*- 50*	*- 50*
Totaal	**- 68**	**- 68**	**- 68**	**- 68**

Reserves

Inleiding

We schatten risico's zo goed mogelijk in. Maar we moeten ook nagaan wat er werkelijk aan weerstandsvermogen beschikbaar is. Bij weerstandsvermogen gaan we uit van *incidentele dekking*. Als een risico optreedt en een *structureel karakter* hebben dan vangen we de gevolgen eerst eenmalig op via het incidentele weerstandsvermogen. Vervolgens zoeken via de eerstvolgende Kadernota een structurele oplossing.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de **Algemene Reserve**. De raad beslist over de inzet van de Algemene Reserve. **Bestemmingsreserves** zijn nadrukkelijk voor specifieke doelen bestemd.

Huidige stand

De stand van de algemene reserve bedraagt einde 2020 € 18.771.000.
De verwachte stand van de algemene reserve bedraagt einde 2021 € 17.274.000.
De verwachting voor de jaren 2022-2026 is in onderstaande tabel weergegeven.
Op de volgende pagina wordt het verloop getoond.

Verwachte ontwikkeling algemene reserve (bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Stand begin van het jaar	**18.771**	**17.274**	**12.800**	**13.205**	**14.353**	**17.152**
Mutaties n.a.v. rekening en begrotingen						
Onttrekking rekeningresultaat 2020	-883	-	-	-	-	-
Onttrekking begrotingsresultaat 2021 (Begr. 2021)		-2.634				
Storting begrotingsresultaat 2022-2025			1.357	1.803	2.799	3.036
Mutaties o.b.v. reeds vastgesteld beleid						
Storting precariobelasting	2.016	-	-	-	-	-
Landinrichting Bûtenfjild (PPN 2008/rek 2010) besl. 2017 tgv gebiedsontw. ZenM	-31	-	-	-	-	-
Herinr. Alde Feanen 2e uitv.module (raad 27-11-2008/rek 2010)	-2	-	-	-	-	-
Gebiedsontwikkeling Zuid en Midden CA (PPN 2009/2e berap 2012)	-1.188	-	-	-	-	-
Regiodeal (raad 25-4-2019)	-263	-263	-263	-263	-	-
Alde Feanen herinrichting 3e uitvoeringsfase (KN 2018 5.7a)	-100	-70	-70	-	-	-
Implementatie van waarderen op gebruikersoppervlakte (KN 2020-2023 0.02)	-3	-	-	-	-	-
Actualisatie en koppeling BGT en GBI-beheersysteem (KN 2020-2023 2.05)	-45	-45	-40	-	-	-
Digitalisering administratieve processen Buitendienst (KN 2020-2023 2.03)	-50	-	-	-	-	-
Digitalisering en optimalisering data areaal openbare ruimte (KN 2020-2023 2.06)	-50	-50	-50	-	-	-
Actualisering locatiedossiers op het onderdeel bodem (KN 2020-2023 7.02)	-7	-	-	-	-	-
Vastgoed registratiesysteem (KN 2020-2023 8.01)	-25	-	-	-	-	-
Bijdrage aan omgevingswet (KN)	-184	-88	-23	-	-	-
Bijdrage aan Millenium (KN)	-3	-	-	-	-	-
Bijdrage aan Karakteristieke panden (KN)	-45	-	-	-	-	-
Kwantitatieve en kwalitatieve impuls financiën en control	-45	-	-	-	-	-
Bijdrage ontmoetingscentrum Gytsjerk	-43	-	-	-57	-	-
Beurtschip; lasopleiding en spitkeet (eenmalig 2021); begroting 2021-2024	-121	-	-	-	-	-
Bijdrage formatie stikstofproblematiek; begroting 2021-2024	-91	-	-	-	-	-
Investeringen vooraf (ombuigingen begroting 2021-2024)						
Kosten harmoniseren beleid en uitvoering en optimaliseren van processen (Omb. 5.1)	-161	-235	-4	-	-	-
Frictiekosten (Omb. 5.4)	-123	-	-	-	-	-
Onderzoek kostendekkendheid leges en tarieven (Omb. 4.9)	-	-	-	-	-	-
Digitaal adm. Toezicht naleven van regels en vergunningen (Omb. 2.23)	-50	-	-	-	-	-
Kadernota 2022-2025						
Herindeling team Communicatie / tijd. Uitbreiding (KN 2022-2025; 00.02)	-	-57	-	-	-	-
Continuering FTE HRM (KN 2022-2025; 00.04)	-	-45	-	-	-	-
P&C-coördinator/gemeenteadviseur (KN 2022-2025; 00.11)	-	-47	-47	-	-	-
Aanpassing bediening brug Aldtsjerk (KN 2022-2025; 02.02)	-	-25	-	-	-	-
Aanpassing brug Eastermar (KN 2022-2025; 02.04)	-	-	-	-215	-	-
Aanjagen toerisme (KN 2022-2025; 03.05)	-	-45	-45	-45	-	-
Facilitering ambities biodiversiteit (KN 2022-2025; 05.04)	-	-75	-75	-75	-	-
Uitbreiding formatie zorgadministratie (KN 2022-2025; 06.10)	-	-20	-20	-	-	-
Uitbreiding formatie Communicatie SD (KN 2022-2025; 06.11)	-	-35	-	-	-	-
Uitbreiding formatie Gebiedsteams (KN 2022-2025; 06.12)	-	-250	-	-	-	-
Project Beurtschip (KN 2022-2025; 06.13)	-	-144	-144	-	-	-
Uitbreiding ondersteuning gaswinningsdossier (KN 2022-2025; 07.08)	-	-33	-33	-	-	-
Formatie stikstof (KN 2022-2025; 07.09)	-	-40	-40	-	-	-
Formatie gemeentelijk beleid Milieu (KN 2022-2025; 07.10)	-	-18	-18	-	-	-
Uitvoering woningbouwprogrammering (KN 2022-2025; 08.05)	-	-200	-	-	-	-
Omgevingswet (KN 2022-2025; 08.09b)	-	-15	-80	-	-	-
Versimpelteam (M-3-9-13-Motie CU)	-	-20	-	-	-	-
Overig						
Verkiezingskosten 2022 Griffie	-	-20	-	-	-	-
Stand algemene reserve (exclusief begrotingsresultaat 2022-2026)	**17.274**	**12.800**	**13.205**	**14.353**	**17.152**	**20.188**

Afspraken

We kunnen niet eindeloos uit de reserves putten. Bij een structurele daling is het ook van belang om de benedengrens voor de reserves en de afgesproken streefwaarden te bewaken.

De omvang van de reserves houdt direct verband met het weerstandsvermogen van de gemeente. We vergelijken de financiële risico's die de gemeente loopt met de weerstandscapaciteit. Daaraan kunnen we toetsen in hoeverre de risico's opgevangen kunnen worden. De risico's worden beschreven en we vertellen hoe we het risico denken te beheersen. Hiervoor gebruiken we een (risico)matrix. Daarbij wordt op basis van een aantal factoren voor elk risico een inschatting gemaakt van omvang en kans van optreden.

Voor de stand van de Algemene Reserve werken we nu met een **signaalniveau** en met een **minimumniveau** om eventuele slechte scenario's vroegtijdig te onderkennen en te voorkomen.

Signaalniveau

Het binnen een nieuwe Kaderperiode optreden van een daling van de Algemene Reserve tot onder het signaalniveau betekent dat maatregelen nodig zijn voor het op termijn op peil houden van de algemene reserve en dat hiervoor tijdig actie wordt opgestart (raad en college).

Minimumniveau

Het binnen een nieuwe Kaderperiode optreden van een daling van de algemene reserve tot onder het minimumniveau geldt als niet aanvaardbaar. Dit betekent dat maatregelen om het minimumniveau te kunnen blijven garanderen vroegtijdig ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

Voor de meerjarenbegroting 2022 - 2025 is het signaalniveau van de Algemene Reserve gesteld op € 15 miljoen en het minimumniveau op € 10 miljoen.

Risico's

Inleiding

Niet ieder risico is relevant en hoeft ten laste van de weerstandscapaciteit te worden gebracht. Wij beschouwen een risico als volgt:

'Risico's zijn relatief grote bestaande of toekomstige verplichtingen met een buitengewoon karakter, waarbij de omvang en de kans niet is in te schatten (ook niet bij benadering) en die niet worden afgedekt door een voorziening, verzekering of andere beheersmaatregel.'

Risico's < € 100.000

Risico's, waarvan de financiële tegenvaller lager dan € 100.000 wordt geschat, vallen binnen de reguliere bedrijfsvoering. Dat geldt ook voor risico's waarschijnlijk periodiek terugkeren. Wij kiezen ervoor waar mogelijk deze risico's te verzekeren of via een voorziening af te dekken.

Begrotingstechnische risico's mogen ook niet leiden tot een beroep op de weerstandscapaciteit omdat ze beheersbaar zijn door een goede planning & control. Dan gaat om bijvoorbeeld aan open-einde regelingen, aantallen bijstandsgerechtigden en bijstelling van rijksbudgetten. Als in het begrotingsjaar materiële afwijkingen van de begroting voorkomen dan melden we dit in de bestuursrapportages. Dat geldt ook voor de niet in geld uit te drukken risico's van bijvoorbeeld vertragingen in processen, het niet realiseren van beleidsdoelstellingen, risico's met betrekking tot arbo en veiligheid, faillissement van aannemers en het aantreffen van bodemvervuiling bij aankoop van grond.

Risico's > € 100.000

Financiële risico's groter dan € 100.000 worden opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen.

Verzekering van risico's

Een deel van de operationele risico's kan worden afgedekt door het afsluiten van verzekeringen. We maken daarbij een afweging tussen de kans op schade en de kosten daarvan enerzijds en de verzekeringspremie anderzijds. Het bestaande beleid wordt periodiek beoordeeld en indien nodig bijgesteld. Wat betreft het eigen risico is gekozen voor het standaard eigen risico per gebeurtenis.

Specificatie van risico's

Onderwerp	Borgstelling geldleningen aan woningcorporaties
Risico	Onze gemeente staat per 1-1-2021 borg voor een bedrag van 93,5 miljoen waarvan 82,1 miljoen betrekking heeft op woningcorporatie WoonFriesland. Het totale bedrag aan borgstellingen is overgedragen aan het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) waarbij de gemeente samen met het rijk als tertiaire achtervanger optreedt. Dit betekent in de praktijk , dat de corporatie in eerste wordt aangesproken (primair), daarna het WSW (secundair) en dan pas de gemeente en het rijk (tertiair, elk voor 50%).
Strategie	WSW is onze waarborg voor het goed volgen van mogelijke risico's. Het WSW stelt eisen aan de kredietwaardigheid van de woningbouwcorporaties.
Financieel gevolg	Verstrekken van een renteloze lening aan het WSW samen met het Rijk als tertiaire achtervang. Lening wordt t.z.t. weer door het WSW afgelost. Relatief gering rentenadeel voor gemeente en rijk.
Kans van optreden	Heel Klein
Benodigd weerstandsvermogen	Niet van toepassing
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd t.o.v. vorig jaar

Onderwerp	Covid-19
Risico	Op dit moment is nog onduidelijk wat het effect van Covid-19 voor het jaar 2022 met zich mee zal brengen. Er kan sprake zijn van onvoorziene kosten en daling van inkomsten door Covid-19. Compensatie-uitkeringen vanuit het rijk zijn hopelijk voldoende om de extra kosten te kunnen dekken. Ook een extra beroep op de gemeentelijke BUIG-middelen en de maatschappelijke opvang is mogelijk. Bij continuering van het thuiswerken zullen extra kwalitatieve investeringen nodig zijn in ICT, thuiswerkplekken en andere facilitaire voorzieningen.
Strategie	Monitoren en (waar mogelijk) anticiperen op relevante ontwikkelingen. De gevolgen en de financiële impact hebben vooral een indirect effect en zijn nog moeilijk in geld uit te drukken. Op grond van onderzoeken (CPB en AEF) kan een voorzichtige inschatting worden gemaakt van de impact op de financiële begroting.
Financieel gevolg	€ 500.000 - € 1.000.000
Kans van optreden	25%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 125.000 - € 250.000
Incidenteel/Structureel	Incidenteel
Status	Gewijzigd t.o.v. van vorig jaar

Onderwerp	Bouwgrondexploitatie
Risico	Het hebben van een bouwgrondexploitatie brengt financiële risico's met zich mee. In de paragraaf Grondbeleid worden de financiële risico's van de bouwgrondexploitatie toegelicht.
Strategie	Door het jaarlijks opstellen van geactualiseerde berekeningen op basis van de meest recente ontwikkelingen kunnen wij de raad tijdig informeren via de reguliere P&C-cyclus.
Financieel gevolg	Mede afhankelijk van economische ontwikkelingen
Kans van optreden	30%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 300.000 - € 600.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd t.o.v. vorig jaar

Onderwerp	Sociaal Domein - Jeugdzorg en Wmo
Risico	De maatwerkvoorzieningen binnen de Jeugdzorg de Wmo (inclusief Beschermd Wonen)zijn open-einde regelingen. In de afgelopen jaren hebben we steeds meer data en kennis verkregen om de kosten in de Jeugdzorg en de Wmo te voorspellen en te volgen. Deze prognose is ook opgenomen in de meerjarige begroting. Ondanks dat blijft het risico bestaan dat de groei van het aantal cliënten hoger is dan verwacht. Zeker voor de cliënten die hoog-specialistische zorg ontvangen kan een stijging (of een daling) leiden tot een forse financiële bijstelling. In de begroting houden we namelijk rekening met een gemiddeld aantal cliënten die hoog-specialistische zorg ontvangen. Binnen de Jeugdzorg hebben we daarnaast in 2022 te maken met de invoering van de Woonplaatsbeginsel. De verantwoordelijk van zorg veranderd landelijk gezien voor 20.000 kinderen naar andere gemeenten. Voor onze gemeente betekent dit dat, als gevolg van de verschuiving van de verantwoordelijkheid van de zorg, wij op met ingang van 2022 worden gekort met een bedrag van € 609.000 op onze rijksbijdrage voor de Jeugd in het gemeentefonds. We gaan ervan

	uit dat we aan de lasten kant op basis van dit principe ook navenant minder zorgkosten zullen krijgen. Hoewel de eerste uitwerkingen van de effecten van het woonplaatsbeginsel voor onze gemeente per saldo positief lijken uit te pakken, gaan we op dit moment nog uit van een budgettair neutraal effect, aangezien de exacte cijfers en de uitwerking daarvan nog niet bekend zijn.
Strategie	Maandelijks worden er prognoses gemaakt van de Jeugd en Wmo maatwerkvoorzieningen. Hierbij wordt de ontwikkeling van het aantal cliënten en de kosten daarvan gemonitord. Indien noodzakelijk zal de raad via de planning- en controlcyclus documenten worden geïnformeerd over de afwijkingen ten opzichte van de begroting.
Financieel gevolg	€ 800.000
Kans van optreden	50%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 400.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Gewijzigd t.o.v. vorig jaar

Onderwerp	Algemene uitkering en herijking gemeentefonds
Risico	Voor het meerjarenperspectief wordt in de circulaires van het Rijk onvoldoende aangegeven waar de gemeenten rekening mee kunnen houden. In die zin blijft de algemene uitkering als belangrijkste inkomstenbron voor de gemeente een risico. Berichtgeving betreffende ontwikkelingen algemene uitkering uit het gemeentefonds nauwlettend volgen. Zodra meer zekerheid wordt geboden zullen wij een nieuwe berekening confronteren met de berekende algemene uitkering in de begroting. Eventuele verschillen inbrengen via reguliere planning- en controlcyclus en daar waar nodig de raad vooraf informeren. Daarnaast is nog steeds onduidelijk hoe de herijking van het gemeentefonds voor onze gemeente uitpakt.
Strategie	Berichtgeving betreffende ontwikkelingen algemene uitkering uit het gemeentefonds nauwlettend volgen. Zodra meer zekerheid wordt geboden zullen wij een nieuwe berekening confronteren met de berekende algemene uitkering in de begroting. Eventuele verschillen inbrengen via reguliere planning- en controlcyclus en daar waar nodig de raad vooraf informeren.
Financieel gevolg	€ 400.000 - € 800.000
Kans van optreden	50%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 200.000 - € 400.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd t.o.v. vorig jaar

Onderwerp	Ombuigingen (begroting 2021) en maatregelenpakket (begroting 2020)
Risico	Ombuigingen In de Kadernota 2021 en begroting 2021 zijn vijf ombuigingslijnen beschreven. Deze ombuigingslijnen schetsen te realiseren bezuinigingen en benodigde incidentele investeringen om structurele bezuinigingen mogelijk te maken. Het risico is aanwezig dat de begrote bezuinigingsbedragen niet of niet geheel worden gerealiseerd in het betreffende jaar waarin deze bedragen zijn begroot. Maatregelenpakket In de begroting 2020 is een maatregelpakket opgenomen. Ook hiervoor is het risico aanwezig dat de begrote bedragen niet of niet

	geheel worden gerealiseerd in het betreffende jaar waarin deze bedragen zijn begroot.
Strategie	Continue monitoring via de P&C cyclus zodat eventueel tijdig kan worden ingespeeld op het niet of niet geheel realiseren van de ombuigingen en/of taakstellingen.
Financieel gevolg	-
Kans van optreden	10%
Benodigd weerstandsvermogen	€ 400.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd t.o.v. vorig jaar

Onderwerp	Stikstofdossier en PFAS
Risico	**Stikstofdossier** De depositie van stikstof (ammoniak en stikstofoxiden) is schadelijk voor de natuur. In Tytsjerksteradiel speelt dat vooral rond de Natura-2000 gebieden De Alde Feanen en De Groote Wielen. Het Rijk en de Provincie hebben de taak er voor te zorgen dat de stikstofdepositie wordt teruggedrongen en de natuur herstelt. De beperkingen van de stikstofdepositie werkt belemmerend voor nieuwe activiteiten in de bouw en bestaande en nieuwe activiteiten in het verkeer, de agrarische sector en andere ontwikkelingen. Vanaf 1 juli 2021 is de nieuwe Stikstofwet en het bijbehorend Besluit stikstofreductie en natuurbescherming van kracht. Hiermee zijn de reductiedoelstellingen voor stikstofreductie geformuleerd, is geld vrijgespeeld voor maatregelen en heeft het kabinet met de bouwvrijstelling (voor tijdelijke bouw-, aanleg en sloopactiviteiten) ook ruimte gecreëerd om ontwikkelingen weer mogelijk te maken. Stikstof in de gebruiksfase blijft een issue en kan belemmerend blijven voor nieuwe activiteiten van derden en van de gemeente zelf. Het is verder onzeker in hoeverre de huidige stikstofregels in nieuwe rechtszaken stand houden. **PFAS** In januari 2020 is de Bodemkwaliteitskaart PFAS voor Fryslân opgesteld. In de maanden daarna is deze BKK-PFAS door de Friese gemeenten, en ook in Tytsjerksteradiel (en Achtkarspelen) vastgesteld. Hierbij is aangesloten bij het generieke beleid zoals opgenomen in het Tijdelijk Handelingskader (THK) van 28 november 2019. In het geactualiseerde THK van 2 juli jl. zijn de landelijke achtergrondwaarden voor PFAS opnieuw verhoogd. Op basis van het nieuwe beleid (geactualiseerde bodemkwaliteitskaart) en verruimde normen voor PFAS zijn er geen (grote) belemmeringen voor de afvoer of toepassing van grond. Voor het toepassen van baggerspecie afkomstig uit baggerwerken zijn echter nog wel belemmeringen. In de toepassingslocaties van het Wetterskip Fryslân, voormalige zandwinputten zoals De Wiide Ee, zijn de normen nog niet versoepeld. Voor toepassen grond en baggerspecie binnen een grondwaterbeschermingsgebied geldt de toepassingsnorm van 0,1 µg/kg. Wanneer de bodemkwaliteitskaart niet geldig is als erkend bewijsmiddel moet men in de huidige situatie wel structureel extra kosten maken voor het analyseren van PFAS binnen een partijkeuring of waterbodemonderzoek. Hierover is het college en raad eind 2019, begin 2020 over geïnformeerd.
Strategie	-
Financieel gevolg	-

Kans van optreden	-
Benodigd weerstandsvermogen	€ 400.000
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd t.o.v. vorig jaar

Onderwerp	Omgevingswet
Risico	De Omgevingswet bundelt en moderniseert de wetten voor de leefomgeving. Hierbij gaat het onder meer om wet- en regelgeving over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. De Omgevingswet staat voor een goed evenwicht tussen het benutten en beschermen van de leefomgeving. Invoering van de Omgevingswet is voorzien per 1 juli 2022 en hier wordt dan ook hard aan gewerkt. Het vraagt van de organisatie aanpassingen in o.a. werkprocessen, ICT en dienstverlening. Landelijk zijn hier minimale eisen aan gesteld. De invoering van de Omgevingswet is de grootste stelselwijziging binnen het fysieke domein, waardoor nog niet alle effecten en benodigdheden voor de implementatie zijn te overzien. Zo is de datum van invoering al een paar keer uitgesteld en is het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) nog in ontwikkeling.
Strategie	-
Financieel gevolg	Niet bekend
Kans van optreden	-
Benodigd weerstandsvermogen	Niet bekend
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd t.o.v. van vorig jaar

Onderwerp	Duurzaamheid
Risico	In de gemeentelijke Duurzaamheidsagenda is een aantal keuzes opgenomen die in meer of mindere mate van invloed kunnen zijn op het weerstandsvermogen. Met name de energietransitie op basis van het klimaatakkoord zal veel extra inzet, en dus kosten, met zich meebrengen. Uit een eerste ruwe uitkomst van het onderzoek van de Raad voor het openbaar bestuur blijkt dat aangaande de benodigde inzet om invulling te kunnen geven aan het klimaatakkoord in de periode 2022-2030 fors is. Het is nog niet duidelijk of hier ook structureel Rijksmiddelen tegenover staan.
Strategie	-
Financieel gevolg	Niet bekend
Kans van optreden	-
Benodigd weerstandsvermogen	Niet bekend
Incidenteel/Structureel	Structureel
Status	Ongewijzigd

Voor de risico's in deze begroting is op basis van bovenstaande classificatie een te verwachten beslag op de weerstandscapaciteit berekend. De conclusie is, dat de financiële impact van de risico's kan worden opgevangen binnen de weerstandscapaciteit van onze begroting.

Benodigd weerstandsvermogen *bedragen in €*	Financieel risico		Kans van	Benodigd	
	minimaal	maximaal	optreden	minimaal	maximaal
Borgstelling geldleningen aan woningcorporaties	-	-	-	-	-
Covid-19	500.000	1.000.000	25 %	125.000	250.000
Bouwgrondexploitatie	1.000.000	2.000.000	30 %	300.000	600.000
Sociaal Domein - Jeugdzorg en Wmo	400.000	800.000	50 %	200.000	400.000
Algemene uitkering en herijking gemeentefonds	400.000	800.000	50 %	200.000	400.000
Ombuigingen (begroting 2021) en maatregelenpakket (begroting 2020)	4.000.000	4.000.000	10 %	400.000	400.000
PAS en PFAS	2.000.000	4.000.000	10 %	200.000	400.000
Omgevingswet	-	-	-	-	-
Duurzaamheid	-	-	-	-	-
TOTAAL	**8.300.000**	**12.600.000**		**1.425.000**	**2.450.000**

Kengetallen

Inleiding

Kengetallen zijn verplicht, ze vertellen iets over de financiële gezondheid van de gemeente. Hieronder worden ze weergeven vanaf 2018.

Kengetal	rekening			begroting				
(weergave in %)	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Belastingcapaciteit	100,4	101,4	108,3	105,5	113,1	115,4	117,8	120,2
– t.o.v. vorige meting		[ongunstig]						
– prognose o.b.v. historie		[neutraal]						
Grondexploitatie	3,5	1,8	0,7	2,0	0,7	0,7	0,7	0,7
– t.o.v. vorige meting		[gunstig]						
– prognose o.b.v. historie		[gunstig]						
Netto schuldquote	37,6	28,9	24,8	42,1	52,8	60,1	58,7	55,8
– t.o.v. vorige meting		[ongunstig]						
– prognose o.b.v. historie		[neutraal]						
Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	33,7	25,2	22,1	41,7	52,4	59,8	58,4	55,4
– t.o.v. vorige meting		[ongunstig]						
– prognose o.b.v. historie		[neutraal]						
Solvabiliteitsrisico	19,7	34,6	35,0	35,0	28,1	21,3	21,0	21,7
– t.o.v. vorige meting		[ongunstig]						
– prognose o.b.v. historie		[neutraal]						
Structurele exploitatieruimte	-4,4	-0,8	3,6	1,4	1,7	2,3	3,4	3,7
– t.o.v. vorige meting		[gunstig]						
– prognose o.b.v. historie		[gunstig]						

3.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Tytsjerksteradiel heeft een flink aantal vierkante kilometers aan openbare ruimte in beheer. Er wordt gewoond, gewerkt en gerecreëerd. Daarvoor zijn kapitaalgoederen in de vorm van wegen, riolering, water, groen, verlichting, gebouwen enzovoort nodig. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard voor de (jaarlijkse) lasten. In deze paragraaf gaan wij hier verder op in.

'Kapitaalgoederen' zijn goederen waarvoor investeringen nodig zijn. De benodigde investeringen en de daaruit voortvloeiende kapitaallasten zijn voor deze begroting geactualiseerd. Deze investeringen vergen daarna regelmatig onderhoud. Deze paragraaf is belangrijk, omdat de blik vaak op de nieuwe investeringen is gericht en minder op de jaarlijks terugkerende onderhoudskosten. Onderhoud van de bestaande kapitaalgoederen is wenselijk, voor de huidige gebruikers en om de voorziening in stand te houden voor toekomstige generaties. Het financieel belang van onderhoud is groot, het betreft een substantieel deel van de begroting.

Beleidskader

Voor onze planning- en controlcyclus gelden voor de kapitaalgoederen twee belangrijke aandachtspunten:

- zijn van alle kapitaalgoederen goede en actuele beheerplannen aanwezig;
- zijn plannen en beschikbare gelden met elkaar in evenwicht.

De beheerplannen geven inzicht in de werkzaamheden en kosten die nodig zijn om de goederen in goede staat te houden. Soms geven ze ook inzicht in de diverse kwaliteitsniveaus die mogelijk zijn.

Daarnaast moet er in de begroting ruimte zijn voor uitvoering van de plannen. De raad heeft voor de verschillende kapitaalgoederen kaderstellende uitspraken gedaan, die gelden als kader voor de verschillende beheerplannen. Om de kapitaalgoederen op langere termijn in stand te houden, zijn er voldoende (structurele) middelen in de begroting opgenomen.

De provincie Fryslân ziet hier als financieel toezichthouder op toe en vanuit de BBV zijn er richtlijnen opgesteld. Met deze paragraaf geven wij op hoofdlijnen inzicht in de omvang en de staat van het onderhoud van de kapitaalgoederen in Tytsjerksteradiel.

De actualiteit van de onderhoudsplannen en de daarbij behorende voorzieningen is van belang. Zo moet er voor de onderbouwing van elke voorziening een onderhoudsplan zijn dat is vastgesteld door de raad en niet ouder is dan vijf jaar.

Nadere toelichting

In de beheerplannen staat wat er moet gebeuren en ook wat het kost om de goederen in goede staat te houden. Hierna volgt een toelichting op de verschillende kapitaalgoederen.

Wegen, fiets- en voetpaden

We beheren en onderhouden alle gemeentelijke verhardingen (wegen/straten, fietspaden en voetpaden). Dat doen we aan de hand van een (onderzoeks)rapport dat de raad heeft vastgesteld. Elk jaar wordt er een onderhoudsprogramma opgesteld. Voor de gewenste kwaliteit van de verhardingen zijn op basis van de zogenaamde CROW-systematiek de volgende afspraken gemaakt.

Kengetal	Streefwaarde 2022	Gemeten waarde voorjaar 2021
Staat van onderhoud wegennet conform CROW-systematiek (objectieve veiligheid)	Voldoende: 70 - 80% Matig: 15 - 20% Onvoldoende: 5 - 7%	Voldoende 84,5 % Matig 9,9 % Onvoldoende 5,5 %

Bruggen en kades (kunstwerken)

We maken gebruik van een meerjarig onderhouds- en investeringsprogramma waarin onder andere alle bruggen zijn opgenomen.

Baggeren

Elk jaar maken we gebruik van een baggeruitvoeringsprogramma. Dat is gebaseerd op het baggerbeleidsplan dat de raad heeft vastgesteld.

Wateren

In 2019 is door de raad het beleid en beheerplan Wateren vastgesteld. Dit omvat onder meer een actualisering van het oude baggerbeleidsplan. Op basis hiervan wordt jaarlijks een uitvoeringsprogramma opgesteld.

Riolering

De gemeente is verantwoordelijk voor overtollig grond- en hemelwater. Dit is uitgewerkt in het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2020-2025 (vGRP).

Uitgangspunt van het rioleringsbeleid is het zo efficiënt mogelijk beheren en laten functioneren van het gemeentelijke rioolstelsel. Als er werkzaamheden nodig zijn dan proberen we dat te combineren met andere gemeentelijke projecten. We proberen zo goed mogelijk beheer en onderhoud te doen tegen de laagst mogelijke kosten. Elk jaar maken we daarvoor een plan.

Openbare verlichting

De gemeente moet zorgen voor openbare verlichting. Dit is uitgewerkt in een beleidsplan en uitvoeringsprogramma, met daarin onder meer vervangingsbeleid en eisen op het gebied van veiligheid, energieverbruik, duurzaamheid en de kosten.

Groen

Onze gemeente is een groene gemeente, hierbij is onderhoud noodzakelijk. Daarom maken we gebruik van een Groenbeheerplan. Met groen bedoelen we bomen, bos(plantsoen), (sier)heesters, hagen, gras en vijvers met bijbehorende banken en een hertenkamp. Voor het beheren van de wegbermen gebruiken we een bermbeheerplan. Dit plan gaat over het maaien van bermen, hekkelen van bermsloten en het onderhouden van bomen en singels langs de wegen. Verder beheren wij het Roodbaardpark 'De Klinze', het bosgedeelte van Heemstra State en het geboortebos. Met de raad is een afspraak gemaakt over het minimale niveau van onderhoud.

Kengetal	Streefwaarde	Gemeten waarde jaarrekening *)
Waarderingscijfer burger m.b.t. staat van onderhoud groen (subjectieve veiligheid)	Minimaal 6,0	6,7

*) Bron: inwonersonderzoek 2017

Woningen en gebouwen

Wij hechten eraan dat al onze woningen en gebouwen in een goede staat van onderhoud zijn. Het noodzakelijke gebruik van het object bepaalt daarbij het minimale niveau van het onderhoud. Voor het onderhoud maken we gebruik van een onderhoudssysteem. Daarin staat, op basis van de verwachte levensduur of gebruiksduur, een meerjarenplanning.

Wij kennen een aantal groepen van gemeentelijke woningen en gebouwen

- woningen en garageboxen
- sport- en welzijnsgebouwen en brandweerkazernes
- gemeentehuis

Voor specifieke zaken zoals bijvoorbeeld de liftinstallatie zijn onderhoudsovereenkomsten gesloten. Die zorgt ervoor dat de installaties aan alle veiligheidseisen voldoen.

Integraal HuisvestingsPlan Onderwijs

Op dit moment zijn gemeenten verantwoordelijk voor de nieuwbouw en uitbreiding van schoolgebouwen. Ook constructiefouten blijven voor rekening van de gemeenten. Bij renovatie overleggen gemeente en schoolbestuur en maken ze afspraken maken over de bekostiging daarvan. In de begroting en de meerjarenramingen is daarmee rekening gehouden.
De verantwoordelijkheid en het budget voor buitenonderhoud en aanpassing ligt bij de schoolbesturen.

Inmiddels werken we wel weer vanuit een Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP). Dit mede vanwege de toenemende vraag uit onderwijsveld naar nieuw en verbouw van scholen en de behoefte aan multifunctionaliteit van deze gebouwen.

Gemeentelijke monumenten

Alle gemeentelijke monumenten zijn in beheer bij de Stichting Behoud Monumenten. Het gaat om acht torens en de molen in Sumar. We hebben de verplichting om een bijdrage te verlenen in de (onderhouds-) exploitatie van de monumenten.

Onderhoud kapitaalgoederen

De beheerplannen geven inzicht in de werkzaamheden en kosten die nodig zijn om de goederen in goede staat te houden. De actualiteit van de onderhoudsplannen en de daarbij behorende voorzieningen is van belang. Zo moet er voor de onderbouwing van elke voorziening een onderhoudsplan zijn dat is vastgesteld door de raad en niet ouder is dan vijf jaar. Onderstaand geven we een overzicht van de bestaande beheerplannen met looptijd en de hiervoor in de begroting voor het jaar 2022 opgenomen bedragen.

Beheerplan	Vast-gesteld in de raad	Looptijd		Lasten verwerkt in de begroting? (J/N)	Bedrag (x €1.000)	Achter-stallig onder-houd? (J/N)	Zo ja, hoeveel? (x € 1.000)
		van	t/m				
bedragen x € 1.000							
Wegen c.a	23-1-2020	2019	2023	J	1.527	N	
Bruggen en kades	23-1-2020	2019	2023	J	73	N	
Openbare verlichting	17-12-2015	2016	2020	J	149	N	
Groen	nee			J	804	N	
Baggeren	16-5-2019	2019	2034	J	107	N	
Riolering	28-5-2020	2020	2025	J	317	N	
Woningen en gebouwen	23-1-2020	2020	2024	J	24	N	
Gebouwen buitendienst	23-1-2020	2020	2024	J	46	N	
Havengebouw Aldtsjerk	23-1-2020	2020	2024	J	11	N	
Sportgebouwen	23-1-2020	2020	2024		299	N	
Sportvelden	in voorbereiding				215	N	
Welzijnsgebouwen	23-1-2020	2020	2024	J	90	N	
Gemeentehuis	23-1-2020	2022	2026	J	246	N	
Totaal					**3.908**		

3.2.4 Financiering

Inleiding

Financiering, ook wel treasury genoemd, betekent het beheren van het geld binnen de gemeente. Zo moeten er steeds tijdig financiële middelen aanwezig zijn om de rekeningen te kunnen betalen. Bij tekorten moet de gemeente bijlenen, overschotten moeten we tijdelijk bij de staat beleggen.

Het Rijk heeft regels opgesteld over hoe gemeenten hun geld moeten beheren. Deze regels staan in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). Deze wet bepaalt ook, dat gemeenten een treasurystatuut moeten hebben. Daarin staat hoe wij geld mogen lenen of uitlenen.

Treasurybeleid

De wet stelt verplichtingen op het gebied van treasury. We hebben daarnaast ook zelf verplichtingen vastgelegd in het Treasurystatuut. De wet Fido stelt dit verplicht. Er staat in waarvoor we verantwoordelijk zijn:

- de treasuryfunctie
- de uitvoering van de treasury
- het risicobeheer

Het Treasurystatuut is vastgesteld in 2020 (raad 23 april 2020).

Schatkistbankieren

Vanaf december 2013 zijn gemeenten verplicht hun eventuele overtollige tegoeden aan te houden in de Nederlandse schatkist. Dit zogenaamde “schatkistbankieren” heeft een verlagend effect op de Nederlandse EMU-schuld. Om efficiencyredenen is het daarbij toegestaan een relatief gering bedrag aan overtollige middelen buiten de schatkist te houden. Dit bedrag, het zogenaamde drempelbedrag, bedraagt voor onze gemeente in 2022 € 1.703.000. Het gemiddelde tegoed van de gemeente over een kwartaal mag niet hoger zijn dan deze drempel.

Renterisico

Kasgeldlimiet

Om tijdelijke tekorten op de lopende rekening aan te vullen trekt de gemeente kortlopende geldleningen aan. Het voordeel van dit type leningen is dat het rentepercentage zeer laag is. Dit mag tot aan een bepaald maximum, de kasgeldlimiet. Deze limiet beperkt dus het renterisico op financieringen voor de korte termijn. De hoogte van de kasgeldlimiet bedraagt een vastgelegd percentage in de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden. De wettelijke voorschriften bieden overigens de mogelijkheid om de kasgeldlimiet drie achtereenvolgende kwartalen te overschrijden.

Voor 2022 bedraagt de kasgeldlimiet:

(x € 1.000)	
Begrotingstotaal per 1 januari	89.035
Het door de minister vastgestelde percentage	8,5%
Kasgeldlimiet	**7.568**

Renterisiconorm

De renterisiconorm beperkt het renterisico op financieringen voor de lange termijn. Het totaal van de aflossingen en het bedrag waarop een renteherziening van toepassing mag in elk jaar niet meer dan 20% van het begrotingstotaal. Hieronder staat de norm voor 2022.

In de onderstaande tabel is voor 2022 en de jaren daarna het renterisico op de vaste schuld getoetst aan de renterisiconorm.

	Renterisiconorm (x € 1.000)	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1	begrotingstotaal per 1 januari	89.805	89.035	86.821	85.435	84.417
2	vastgesteld percentage (wet FIDO)	20%	20%	20%	20%	20%
3	**renterisiconorm (1 / 2 x 100)**	**17.961**	**17.807**	**17.364**	**17.087**	**16.883**
4	aflossingen	1.720	1.720	1.720	1.720	1.720
5	**ruimte onder renterisiconorm (3 – 4)**	**16.241**	**16.087**	**15.644**	**15.367**	**15.163**

Renteschema

We zijn verplicht om een renteschema op te nemen. Dit schema biedt een cijfermatig inzicht in de rentelasten en hoe we dat toerekenen.

Het omslagrentepercentage voor begrotingsjaar 2022 bedraagt 1,25%.

Renteschema begrotingsjaar 2022 (bedragen x € 1.000)	**Bedrag**
Externe rentelasten lange financiering	817
Externe rentelasten korte financiering	0
Externe rentebaten (WoonFriesland)	0
Externe rentebaten hypotheken	
Externe rentebaten korte financiering	
Saldo externe rentelasten	**797**
Rente toe te rekenen aan de bouwgrondexploitatie	
Rente toe te rekenen wegens projectfinanciering	0
Rentebaten van doorverstrekte leningen projectfinanciering	0
Saldo door te berekenen externe rente	**754**
Rente eigen vermogen	0
Rente over voorzieningen (gewaardeerd tegen contante waarde)	0
Aan taakvelden (incl. taakveld overhead) toe te rekenen rente	**754**
Boekwaarde vaste activa per 01-01-2022 (excl. bouwgrond)	64.937
Boekwaarde leningen woningbouw per 01-01-2022	0
Boekwaarde voor berekening omslagpercentage per 01-01-2022	**64.937**
Omslagpercentage	1,161%
Omslagpercentage afgerond	1,250%
Werkelijk aan taakvelden (incl. taakveld overhead) toegerekende rente	**775**
Renteresultaat op taakveld treasury	**21**

(alle bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling rente en financieringsbehoefte

De tarieven voor kortlopende geldleningen bevinden zich nog steeds op een zeer laag niveau. De daling is gestart in 2011 en momenteel kennen we voor korte financieringen zelfs een negatieve rente. Als er liquiditeitstekorten zijn dan zullen deze ook aangevuld worden met kortlopende geldleningen.

Ook de tarieven voor vaste geldleningen liggen al lange tijd op een laag niveau. Vaste geldleningen met een looptijd van 25 jaar en lineaire aflossing kunnen al worden aangetrokken tegen een tarief beneden de 0,50%.

De European Central Bank (ECB) heeft de belangrijkste rentestanden niet gewijzigd en kiest ervoor het huidige beleid van lage rentetarieven voort te zetten.
Een voorspelling voor de rentetarieven is moeilijk. Elk jaar is de inschatting dat gezien de lage standen de tarieven naar verwachting op zullen lopen. En elk jaar blijven de tarieven laag.
Nieuw is de Corona crisis; waardoor de ECB nog meer gericht is op het laag houden van de inflatie en rente.

Voor zover er financieringstekorten ontstaan door investeringen, aflossingen of de exploitatie zullen deze tekorten zoveel mogelijk met kortlopende leningen worden aangezuiverd vanwege de al genoemde lage tarieven voor deze financieringsvormen.
Indien dit ertoe leidt dat de kasgeldlimiet langer dan twee kwartalen achtereen wordt overschreden of in geval van ontwikkelingen op het gebied van de tarieven voor langlopende geldleningen zullen we deze kortlopende schulden omzetten naar een vaste schuld.

3.2.5 Bedrijfsvoering

Inleiding

Onze bedrijfsvoering is gericht op de interne dienstverlening, die nodig is voor de uitvoering van de programma's. Voor het nieuwe begrotingsjaar spelen onderstaande zaken een nadrukkelijke rol in de bedrijfsvoering.

Voortgang ombuigingen
In de begroting 2021-2024 zijn financiële taakstellingen opgenomen. Dit was nodig om op termijn een gezond financieel perspectief te bereiken. Deze taakstellingen maken uiteraard deel uit van de begroting 2022-2025. Periodiek beoordelen we in hoeverre de begrote taakstelling tijdig en volledig gerealiseerd wordt. In het publieksdeel is aandacht besteed aan de voortgang.

Kwaliteit van de (risico)beheersing
Rechtmatigheidsverantwoording college met ingang van verantwoordingsjaar 2022
In tegenstelling tot de verwachting dat het college vanaf 2021 een rechtmatigheidsverantwoording moet gaan afgeven, is dit -als gevolg van landelijke politieke keuzes- doorgeschoven naar 2022. Dit betekent dat onze accountant voor verantwoordingsjaar 2021 haar oordeel over de rechtmatigheid nog mee zal nemen in haar controleverklaring. Haar oordeel zal de accountant grotendeels baseren op de Verbijzonderde Interne Controles die door onze organisatie(s) zelf worden uitgevoerd.

Op 18-02-2021 heeft de gemeenteraad en op 19-01-2021 het Bestuur van de Werkmaatschappij het normenkader 2021 en het Controleprotocol 2021-2024 vastgesteld. Deze documenten vormen de eerste stap naar het kunnen afgeven van een rechtmatigheidsverantwoording door het College.

In 2021 lag de focus op fase 1 volwassenheidsmodel' van Rechtmatigheid: 'Verantwoording gericht op Financiële Rechtmatigheid en hantering wettelijke normen'. Onze ambitie is via fase 2 'wettelijk norm plus aantal relevante thema's en processen' door te groeien naar fase 3 'Een In Control Statement' gericht op verantwoording gericht op de bredere bedrijfsvoering.

Hiertoe hebben we vanaf 2021 het zogenaamde 'Three Lines of Defence' model ingevoerd waarbij de lijnafdelingen verantwoordelijk zijn voor de beheersing in processen, toetsing en vastlegging hiervan. De clustercontrollers voeren reviews uit en concerncontrol bewaakt als 3e lijn het geheel. In 2022 willen we de AO/IC verder in kaart brengen en ontwikkelen. Met het verder uitrollen van risicomanagement worden de belangrijkste risico's en bijbehorende beheersmaatregelen steeds beter in inzichtelijk gemaakt. Tegen deze achtergrond kunnen de controles dan ook steeds vaker primair procesgericht in plaats van gegevensgericht worden uitgevoerd. Controles worden op kwartaalbasis uitgevoerd, gerapporteerd en besproken met leidinggevenden en MT.

Aandacht voor frauderisicofactoren en cybersecurity

De accountantscontrole gaat van passief naar actief controleren c.q. onderzoeken op frauderisicofactoren. Dit is vanaf 2022 verplicht voorgeschreven door de beroepsgroep van accountants. Dit betekent dat er meer aandacht in de (accountants)controle zal worden (moeten) besteed aan beleidsdocumenten inzake fraude & integriteit: het M&O-beleid, integriteitsrichtlijnen, beleid t.a.v. screening van personeel en leveranciers en meer aandacht voor het trainen en coachen van de organisatie ten aanzien van het onderkennen en voorkomen van fraude en integriteitsissues. Ook Cybersecurity zal steeds meer aandacht en prioriteit krijgen. Bewustwording van risico's vraagt continu aandacht en we moeten voorbereid zijn op cyberaanvallen en adequaat kunnen handelen.

Procesoptimalisatie

Naast de reguliere bedrijfsvoeringstaken, ligt de nadruk het komende jaar op het realiseren van de ombuigingen. Een belangrijk onderdeel hiervan is het project Procesoptimalisatie dat medio 2021 is gestart. Het verbeteren van onze werkprocessen moet leiden tot kortere doorlooptijden, lagere kosten, hogere kwaliteit en tevreden klanten en medewerkers.

In control blijven

Het verder verbeteren van onze bedrijfsvoering en de beheersing van onze processen en risico’s is een continu proces. De door de accountant geconstateerde opgaande lijn willen we vasthouden en verder uitbouwen. Onderdeel hiervan is het zelf uitvoeren van de (verbijzonderde) interne controle binnen de organisatie om de colleges over het boekjaar 2022 in staat te stellen een rechtmatigheidsverklaring te kunnen afgeven. Daarnaast zal onze aandacht gericht zijn op frauderisicofactoren en cybersecurity.

Het Nieuwe Werken

De Coronapandemie heeft een grote impact op de samenleving. Ook op onze organisatie en medewerkers. Lange tijd gold het dringende advies om thuis te werken, tenzij het niet anders kon. Medewerkers zijn hierin zoveel mogelijk gefaciliteerd, waarbij vooralsnog gekozen is voor (deels) tijdelijke oplossingen. Nu we geleidelijk terug gaan naar een situatie waarin we meer op kantoor samenkomen, rijst de vraag hoe onze toekomstige manier van werken er uit zou moeten komen te zien. Willen en moeten we wel weer volledig naar kantoor of werklocatie? Hoe gaat de 'Werkplek van de Toekomst' er uit zien? En wat hebben we daar dan voor nodig? In 2021 zijn hier onderzoeken naar uitgevoerd en is gewerkt aan een plan voor het werken op de middellange termijn (post-corona). Uit de onderzoeken blijkt dat bij het vervallen van de beperkende maatregelen, de meeste medewerkers een combinatie van thuiswerken en op kantoor/locatie werken als toekomstbeeld zien, waarbij de ontmoeting een steeds belangrijker karakter krijgt. Bij de toekomstige manier van werken (‘je werkt waar dat nodig is’) zal de focus daarom komen te liggen op een 'hybride' vorm van werken: deels thuis en deels op kantoor of locatie. Hierbij lenen concentratiewerkzaamheden, telefoneren, lezen en administratieve taken zich bij uitstek om thuis uit te voeren. Veel overleggen kunnen plaatsvinden via de inmiddels beschikbare hybride-vergadersystemen en het kantoor wordt gezien als de ideale plek voor ontmoeting en samenwerking. De verdere uitwerking en implementatie hiervan is voorzien in 2022.

3.2.6 Verbonden partijen

Inleiding

De gemeente Tytsjerksteradiel heeft er voor gekozen om bepaalde processen onder te brengen bij organisaties die in deze processen zijn gespecialiseerd. De gemeente blijft verantwoordelijk voor deze processen. De beleidsvoornemens per verbonden partij zijn opgenomen in het betreffende programma. Hieronder zijn de kerngegevens per verbonden partij weergegeven.

De verbonden partijen zijn onderverdeeld in:

- Gemeenschappelijke regelingen
- Vennootschappen en coöperaties
- Stichtingen en verenigingen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld door de gemeente en dat niet verhaalbaar is, of waarvoor aansprakelijkheid bestaat. Dit laatste is van toepassing als de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Met betrekking tot de verbonden partijen hanteert het college de volgende uitgangspunten:

- De gemeente Tytsjerksteradiel neemt alleen deel in verbonden partijen als daarmee een publieke taak wordt gediend.
- De gemeente Tytsjerksteradiel neemt in principe alleen deel in privaatrechtelijke rechtsvormen als de betreffende taak niet vanuit een publiekrechtelijke rechtsvorm kan worden uitgevoerd.
- Over de doelmatigheid en doeltreffendheid van de activiteiten van de verbonden partijen is het de bedoeling te komen tot een vorm van analyse en rapportage ten behoeve van de raad.
- Jaarlijks rapporteert het college aan de raad over de financiële resultaten van de verbonden partijen en de risico's van de gemeente.
- Frequent wordt in de raadsvergadering de gelegenheid geboden aan gemeentelijke vertegenwoordigers in verbonden partijen om informatie te verstrekken aan college en/of raad over ontwikkelingen in verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling

Naam	Veiligheidsregio Fryslân		
alle bedragen x € 1.000	*(zie ook programma Veiligheid)*		
vestigingsplaats	Leeuwarden		
openbaar belang	• Behartigen preventieve taken op het gebied van de volksgezondheid en infectieziektenbestrijding; • Zo doelmatig mogelijk georganiseerde en gecoördineerde brandbestrijding, alsmede hulpverlening bij ongevallen en rampen bewerkstelligen.		
visie op de verbonden partij	Het betreft de wettelijke taken op gebied van gezondheid en brandweer die zijn ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling.Met ingang van 1 januari 2007 zijn de gemeenschappelijke regelingen GGD Fryslân en Brandweer Fryslân opgeheven en zijn beide organisaties ondergebracht in de nieuwe gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân.		
beleidsvoornemens	Gezondheid • Gezondheid krijgt een prominente plek. • De kinderopvang in Friesland voldoet aan de gestelde normen voor kwaliteit en veiligheid. • De huidige vaccinatiegraad blijft op peil. • Bijdragen aan de vermindering van de druk op de specialistische hulp en zorg. • Voorkomen antibioticaresistentie en bestrijden het als het zich aandient. • Er valt niemand tussen wal en schip. Brandweer • Samen aantoonbaar paraat. • Samen aantoonbaar vakbekwaam. • Risicobewust en risicogericht samenwerken. • Nieuwbouw kazernes waar vervanging noodzakelijk is. • Vervanging brandweerauto's verspreid over de regio.		
actuele ontwikkelingen	In verband met de inzet van de Veiligheidsregio Fryslân bij de corona werkzaamheden zijn een groot aantal werkzaamheden blijven liggen. Deze werkzaamheden zijn doorgeschoven naar volgende jaren.		
financieel belang gemeente	**2020**	**2021**	**2022**
	€ 2.952	€ 3.210	€ 3.283
deelneming in %	4,7	4,7	4,7
bestuurlijk belang	1 lid in het Algemeen Bestuur		
risicoprofiel	[Hoog]		
Kerncijfers	**2020**	**2021**	**2022**
Eigen vermogen			

begin	€ 3.615	€ 6.076	€ 6.076
einde	€ 6.076	€ 6.076	€ 6.076
Vreemd vermogen			
begin	€ 69.718	€ 72.001	€ 72.001
einde	€ 72.001	€ 72.001	€ 72.001
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ 3.791		
Bron	*Begroting 2020 en 2021 Veiligheidsregio*		
Toelichting 2022	Wegens corona zijn er werkzaamheden uit voorgaande dienstjaren doorgeschoven.		

Naam	FUMO (Fryske Utfieringsorganisaasje Miljeu en Omjouwing)		
alle bedragen x € 1.000	*(zie ook programma Volksgezondheid en milieu)*		
vestigingsplaats	Grou		
openbaar belang	Toezicht houden en vergunningverlening.		
visie op de verbonden partij	De Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) is een gemeenschappelijke regeling van provincie, gemeenten en waterschap in Friesland. De gemeente heeft een deel van haar milieutaken op het gebied van vergunningverlening en toezichthouden verplicht aan deze organisatie uitbesteed. Het betreft de uitvoering van wettelijke taken.		
beleidsvoornemens	De FUMO heeft de financieringssystematiek vanaf 2022 gewijzigd. De bijdrage is nu bepaald op daadwerkelijke afname van de afgenomen diensten van de deelnemer op het gebied van vergunningverlening en toezicht houden. Daarvoor was er een vaste bijdrage die bepaald werd obv het aantal inrichtingen (bedrijven) in het gebied.		
actuele ontwikkelingen	N.v.t.		
financieel belang gemeente	**2020**	**2021**	**2022**
	€ 385	€ 390	€ 378
deelneming in %	2,3	2,3	2,2
bestuurlijk belang	1 lid in Algemeen Bestuur		
risicoprofiel	[Middel]		
Kerncijfers	**2020**	**2021**	**2022**
Eigen vermogen			
begin	€ 1.365	€ 1.626	€ 1.300
einde	€ 1.626	€ 1.300	€ 1.300
Vreemd vermogen			
begin	€ 4.792	€ 5.572	€ 3.850
einde	€ 5.572	€ 3.850	€ 3.850
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ 325	€ 0	€ 0
Bron	*voorlopige jaarcijfers FUMO 2020*		
Toelichting 2022	Het financieel belang is bepaald op basis van de begrote deelnemersbijdrage van de gemeente te delen op de totale deelnemersbijdragen. NB. de prognose balans in de begroting 2022 is globaal en sluit niet aan bij de jaarrekening 2020.		

Naam	Recreatieschap Marrekrite		
alle bedragen x € 1.000	*(zie ook programma Sport, cultuur en recreatie)*		
vestigingsplaats	Grou		
openbaar belang	Beheer van de toeristische voorzieningen op water en land in de provincie.		
visie op de verbonden partij	Recreatieschap Marrekrite is er om de toeristische basisinfrastructuur op water en land in Fryslân in stand te houden en verder te ontwikkelen. De ontsluiting van toeristische routes is van cruciaal belang voor het faciliteren van recreanten en gasten.		
beleidsvoornemens	Recreatieschap Marrekrite onderhoudt en beheert ongeveer 35 kilometer aan vrije ligplaatsen in de Friese natuur, zorgt voor afvoer van recreatieafval en onderhoudt boeien en bakens in recreatievaarten. Tevens beheert en onderhoudt Marrekrite het fietsknooppuntnetwerk en het wandelknooppuntnetwerk. Het in kaart brengen en actueel houden van alle routes in Fryslân behoort ook tot het werk van Marrekrite.		
actuele ontwikkelingen	Marrekrite zal in overleg met de provincie voor de komende jaren een baggerplan opstellen. Het is moeilijk om de waterdiepte op alle aanlegplaatsen in beeld te brengen in verband met de grote hoeveelheid slibverplaatsing. In eerste instantie zijn de drukbezochte vaarroutes eerst in kaart worden gebracht.		
financieel belang gemeente	**2020**	**2021**	**2022**
	€ 38	€ 41	€ 53
deelneming in %	3,3	3,2	3,6
bestuurlijk belang	1 lid in het algemeen bestuur		
risicoprofiel	[Middel]		
Kerncijfers	**2020**	**2021**	**2022**
Eigen vermogen			
begin	€ 4.740	€ 5.162	€ 5.162
einde	€ 5.162	€ 5.162	€ 5.162
Vreemd vermogen			
begin	€ 490	€ 886	€ 886
einde	€ 886	€ 886	€ 886
Verwacht resultaat			
begroot	€ 306	€ 188	€ 72
werkelijk	€ 423		
Bron	*Rekening 2020 Begroting 2021 en 2022 Marrekrite*		
Toelichting 2022	Marrekrite zal de komende 4 jaar een deel van het eigen vermogen teruggeven aan de deelnemers.		

Naam	Werkmaatschappij Achtkarspelen-Tytsjerksteradiel		
alle bedragen x € 1.000	*(zie ook programma Bestuur en ondersteuning)*		
vestigingsplaats	Buitenpost / Burgum		
openbaar belang	De Werkmaatschappij 8KTD is een samenwerkingsverband op basis van een gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel, waarbij gezamenlijk taken op het terrein van dienstverlening en bedrijfsvoering worden uitgevoerd, die leiden tot een behoud van de kwaliteit van de dienstverlening aan onze inwoners.		
visie op de verbonden partij	N.v.t.		
beleidsvoornemens	Hiervoor wordt verwezen naar de begroting 2022 van Werkmaatschappij 8KTD.		
actuele ontwikkelingen	-		
financieel belang gemeente	**2020**	**2021**	**2022**
	€ 17.390	€ 18.381	€ 18.774
deelneming in %	51,0	50,9	50,9
bestuurlijk belang	Het Dagelijks Bestuur bestaat uit de voorzitters van beide colleges en één wethouder per gemeente. Het Algemeen Bestuur bestaat uit de leden van de twee colleges van burgemeester en wethouders van beide gemeenten.		
risicoprofiel	[Laag]		
Kerncijfers	**2020**	**2021**	**2022**
Eigen vermogen			
begin	€ 0	€ 0	€ 0
einde	€ 0	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen			
begin	€ 4.019	€ 3.980	€ 7.103
einde	€ 3.980	€ 7.103	€ 3.950
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ 0	€ 0	€ 0
Bron	*Begroting 2022 Werkmaatschappij 8KTD*		

Toelichting 2022	De begroting van 2022 sluit uiteindelijk met een saldo van € 0, doordat de gemeente Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel volledig bijdragen in de gemaakte kosten in de WM8KTD. Het gerealiseerd totaal van bijdragen van beide gemeenten bedroeg € 36.854. De verdeling in bijdrage voor beide gemeenten is als volgt: ● Achtkarspelen 18.082 ● Tytsjerksteradiel 18.774

Gemeenschappelijke regeling (licht)

Naam	Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân		
alle bedragen x € 1.000	*(zie ook programma Sociaal domein)*		
vestigingsplaats	Dokkum		
openbaar belang	Via het mobiliteitsbureau wordt uitvoering gegeven aan gemeentelijke vervoerstaken ; WMO-vervoer, leerlingen-, gym-vervoer (via "JoBinder").		
visie op de verbonden partij	Achterliggende visie voor oprichting van deze lichte GR is het door samenwerking efficiënt en kostenbesparend regionaal organiseren van vervoerstromen uit WM, leerlingen- en gymvervoer.		
beleidsvoornemens	In 2022 zal de focus blijven liggen op het doorontwikkelen van een efficiënt en effectief regiemodel zodat de deelnemende partners beleidskeuzes kunnen maken en begrotingen van het Mobiliteitsbureau nog beter kunnen worden onderbouwd.		
actuele ontwikkelingen	De Coronapandemie heeft het nodige effect gehad op het regionale vervoer. Door de verstrekte continuïteitsbijdragen aan de vervoersbedrijven is gezorgd voor instandhouding van voldoende vervoerscapaciteit. De verwachting voor 2022 is, dat daardoor aan de verwachte vervoersvraag kan worden voldaan.		
financieel belang gemeente	**2020**	**2021**	**2022**
	€ 1.098	€ 1.149	€ 1.195
deelneming in %	22,0	20,0	18,0
bestuurlijk belang	Het bestuur van de GR wordt gevormd door een vertegenwoordiger uit de deelnemende partijen.		
risicoprofiel	[Middel]		
Kerncijfers	**2020**	**2021**	**2022**
Eigen vermogen			
begin	€ 0	€ 0	
einde	€ 0	€ 0	
Vreemd vermogen			
begin	€ 0	€ 0	
einde	€ 0	€ 0	
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	
werkelijk	€ 0	€ 0	
Bron	*Begrotingen en jaarrekeningen GR Jobinder*		

Toelichting 2022	Het mobiliteitsbureau kent geen eigen vermogen. De mee- en tegenvallers worden direct verrekend met de deelnemende partijen.

Vennootschap / Coöperatie

Naam	Afvalsturing Friesland N.V. (handelsnaam Omrin)		
alle bedragen x € 1.000	*(zie ook programma Volksgezondheid en milieu)*		
vestigingsplaats	Leeuwarden		
openbaar belang	Verwerking van afval.		
visie op de verbonden partij	OMRIN is een toonaangevende publieke partij actief in de gehele afvalketen van inzameling tot en met verwerking, inclusief advisering en afzet van deelstromen en het beheer van de openbare ruimte. Hierbij zijn duurzaamheid en zo laag mogelijke maatschappelijke kosten leidende principes. OMRIN is van en voor de overheid; commerciële activiteiten dienen ter ondersteuning van publieke taken.		
beleidsvoornemens	nvt		
actuele ontwikkelingen	nvt		
financieel belang gemeente	2020	2021	2022
	€ 54	€ 54	€ 54
deelneming in %	3,1	3,1	3,1
bestuurlijk belang	geen		
risicoprofiel	[Laag]		
Kerncijfers	2020	2021	2022
Eigen vermogen			
begin	€ 57.000	€ 61.055	€ 61.055
einde	€ 61.055	€ 61.055	€ 61.055
Vreemd vermogen			
begin	€ 88.817	€ 80.331	€ 80.331
einde	€ 80.331	€ 80.331	€ 80.331
Verwacht resultaat			
begroot	€ 3.344	€ 1.574	€ 4.194
werkelijk	€ 5.176	€ 0	€ 0
Bron	*Jaarverslagen cq begrotingen van Afvalsturing Friesland NV van de betreffende jaren.*		
Toelichting 2022	Exploitatie is gebaseerd op begroting 2022. De begroting kent geen meerjarenbalans.		

Naam	Vitens		
alle bedragen x € 1.000	*(zie ook programma Bestuur en ondersteuning)*		
vestigingsplaats	Zwolle		
openbaar belang	Zakelijke en particuliere klanten voorzien van schoon en veilig drinkwater.		
visie op de verbonden partij	Gezien de bijzondere positie van drinkwater via een beperkt aantal aandelen toegang tot de algemene vergadering van aandeelhouders te verwerven (Raadsbesluit 22-2-2007).		
beleidsvoornemens	Continueren aandeelhouderschap.		
actuele ontwikkelingen	Jaarverslag 2020: rekening houdende met de toekomst investeren in infrastructuur.		
financieel belang gemeente	**2020**	**2021**	**2022**
	€ 200	€ 200	€ 200
deelneming in %	0,0	0,0	0,0
bestuurlijk belang	De gemeente is aandeelhouder.		
risicoprofiel	[Laag]		
Kerncijfers	**2020**	**2021**	**2022**
Eigen vermogen			
begin	€ 533.300	€ 557.100	€ 557.100
einde	€ 557.100	€ 557.100	€ 557.100
Vreemd vermogen			
begin	€ 1.293.000	€ 1.340.100	€ 1.340.100
einde	€ 1.340.100	€ 1.340.100	€ 1.340.100
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ 23.900	€ 0	€ 0
Bron	*Kerncijfers jaarrekening 2019*		
Toelichting 2022	1. Financieel belang = aantal aandelen in bezit. 2. Deelneming in % = 0,003%. 3. VV = totaal vermogen minus EV. 4. Resultaat begroot = er is geen begroting 2022 beschikbaar. Resultaat begroot daarom op 0 gesteld 5. Resultaat werkelijk = resultaat toe te rekenen aan aandeelhouders Vitens NV. Cijfers 2022 niet bekend. 6. Financiële informatie gebaseerd op kerncijfers jaarverslag 2020. Nog niet bekend EV en VV 2022 gebaseerd op standen begin 2021.		

Naam	BNG Bank NV		
alle bedragen x € 1.000	*(zie ook programma Bestuur en ondersteuning)*		
vestigingsplaats	Den Haag		
openbaar belang	De BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.		
visie op de verbonden partij	Zakenpartner voor bancaire dienstverlening.		
beleidsvoornemens	De BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.		
actuele ontwikkelingen	VOORUITZICHTEN gemeld door BNG op 9/9/20: BNG Bank verwacht mede naar aanleiding van de lage rentetarieven de jaardoelstelling voor nieuwe verstrekte langlopende leningen van EUR 10 miljard te overtreffen. Door de ingrijpende maatschappelijke en financiële gevolgen van de COVID-19-pandemie blijven klanten onzeker. BNG Bank zal blijven doen wat mogelijk is om haar klanten te ondersteunen. De volatiliteit op de financiële markten zal dit jaar als gevolg van de pandemie naar verwachting groot blijven en dat maakt het doen van voorspellingen over het verwachte nettoresultaat 2020 niet verantwoord.		
financieel belang gemeente	**2020**	**2021**	**2022**
	€ 122.000	€ 122.000	€ 122.000
deelneming in %	0,1	0,1	0,1
bestuurlijk belang	De gemeente is aandeelhouder.		
risicoprofiel	[Laag]		
Kerncijfers	**2020**	**2021**	**2022**
Eigen vermogen			
begin	€ 4.887.000	€ 4.887.000	
einde	€ 4.887.000	€ 4.887.000	
Vreemd vermogen			
begin	€ 144.802.000	€ 144.802.000	
einde	€ 144.802.000	€ 144.802.000	
Verwacht resultaat			
begroot	€ 100.000	€ 0	
werkelijk	€ 0	€ 0	
Bron	*Jaarstukken 2019 en halfjaarbericht 2020 BNG*		
Toelichting 2022	Geen informatie bekend over 2022.		

Overige samenwerkingsvormen

Daarnaast kennen we nog overige samenwerkingsvormen, zoals de centrumregeling. Deze vorm kent geen eigen rechtspersoonlijkheid en is formeel gezien geen gemeenschappelijke regeling. En dus feitelijk geen verbonden partij in de zin van de BBV. Maar gelet op het belang van samenwerkingsverbanden kiezen we ervoor om deze, voor zover van toepassing, wel te presenteren.

Centrumregeling

Naam	Sociaal Domein Fryslân		
alle bedragen x € 1.000	*(zie ook programma Sociaal domein)*		
vestigingsplaats	Leeuwarden		
openbaar belang	In het samenwerkingsverband gaat het om de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, Jeugdwet en Participatiewet. Door voor samenwerking te kiezen wordt getracht om de (zorgvragende) inwoners van de provincie op de meest klantvriendelijke en efficiënte wijze te helpen.		
visie op de verbonden partij	Friese gemeenten werken binnen het platform dat SDF biedt, samen aan provinciaal beleid voor een krachtig sociaal domein Fryslân. Door de samenwerking is het mogelijk om één uniforme beleidslijn, werkwijze en centrale inkoop te organiseren in het Sociaal Domein.		
beleidsvoornemens	In de begroting zijn geen beleidsvoornemens geformuleerd, omdat gemeenten afgesproken hebben om de scope en de governance te herijken.		
actuele ontwikkelingen	In 2021 wordt gewerkt aan het herijken van de governance en de scope. Een extern bureau heeft in een onderzoeksrapport de taken en activiteiten vastgelegd waarin de Friese gemeenten willen samenwerken.		
financieel belang gemeente	**2020**	**2021**	**2022**
	€ 137	€ 139	€ 132
deelneming in %	5,0	5,0	5,0
bestuurlijk belang	N.v.t.		
risicoprofiel	[Hoog]		
Kerncijfers	**2020**	**2021**	**2022**
Eigen vermogen			
begin	€ 0	€ 0	€ 0
einde	€ 0	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen			
begin	€ 0	€ 0	€ 0

einde	€ 0	€ 0	€ 0
Verwacht resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ 0	€ 0	€ 0
Bron	*Begrotingen en jaarrekeningen van Sociaal Domein Fryslân.*		
Toelichting 2022	In de regeling is opgenomen dat voor- of nadelige resultaten worden verrekend met de deelnemers.		

3.2.7 Grondbeleid

Inleiding

Grond is schaars, ruimte is een breed goed. Het aanwenden van ruimte voor de één heeft direct consequenties voor het ruimtegebrek van de ander. Omdat grond en ruimte schaars zijn, heeft de overheid een taak met betrekking tot het inzetten en aanwenden van deze ruimte.

Visie op grondbeleid

Het grondbeleid is een middel om maatschappelijke doelen te bereiken, zoals wonen, werken, natuur, sport, cultuur, recreatie, zorg en onderwijs. De gemeenteraad heeft deze beleidsuitgangspunten op 10 december 2021 vastgesteld met de nota "Grondbeleid 2020 – 2024".

In het verleden (nota Grondbeleid 2015) was een actief grondbeleid vastgesteld, er werd echter ook wel facilitair grondbeleid toegepast. De gemeente kiest de komende jaren voor een situationeel grondbeleid. Per ontwikkellocatie of project wordt gezocht naar de gewenste vorm van grondbeleid: actief, facilitair of een van de vele tussenvormen (samenwerking).

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Het BBV bevat kaders en regels, waaraan de inrichting en verantwoording van onder meer begroting en rekening moeten voldoen. Het grondbeleid moet volgens het BBV meer inzichtelijk worden gemaakt. Dit is om twee redenen van belang. Op de eerste plaats gezien het grote financiële belang en de risico's, die hieraan verbonden zijn en op de tweede plaats vanwege de relatie met de doelstellingen, zoals aangegeven in de programma's. Het grondbeleid kan tot extra baten, of extra lasten leiden en het grondbeleid moet het uitvoeren van programma's ondersteunen.

Woonvisie

Tytsjerksteradiel staat bekend om het prettige woonklimaat. Juist de woonomgeving speelt daarin een belangrijke rol. Onze gemeente is een ideale plek voor mensen die een woning zoeken in een groene omgeving. Daar zijn we trots op. In het coalitieakkoord "Duorsum Oparbeidzje" benoemen we de ambities voor onze prachtige gemeente. Ambities die aansluiten bij een gemeente waar het goed werken, wonen en recreëren is. Het coalitieprogramma stelt toekomstbestendig wonen centraal. Deze ambities zijn verder uitgewerkt in de " Woonvisie 2019 – 2024" welke op 4 juli 2019 door de Raad is vastgesteld.

Onze gemeente biedt een grote verscheidenheid in woonvormen en woonmilieus. Er zijn grote kernen en kleinere kernen die ieder hun eigen kwaliteiten hebben. Burgum, Hurdegaryp en de Trynwâlden zijn belangrijke voorzieningenkernen. Eastermar en Earnewâld hebben door hun ligging in en rond omvangrijke natuurgebieden een grote toeristische aantrekkingskracht. Onze kleinere kernen kenmerken zich door een sterke sociale binding.

Vanuit de woonvisie gaat het om zaken als de vitaliteit van dorpen, zorg aan huis voor wie dat nodig heeft en de betaalbaarheid van het wonen. De woonvisie dient tevens basis voor het maken van prestatieafspraken tussen gemeente, corporatie en huurdersorganisatie.

De komende jaren willen we als gemeente invulling geven aan de woningbehoefte. In mei 2020 zijn de in regionaal verband opgestelde woningbouwafspraken door de provincie bekrachtigd. Daarbij is voor de gemeente Tytsjerksteradiel ook specifiek bepaald dat de Centrale As woningen kunnen worden gebouwd. De Woonvisie is een visiedocument dat naast de wettelijke basis voor prestatieafspraken ook als basis dient voor o.a. de duurzaamheidsagenda, de woningbouwprogrammering (die separaat wordt vastgesteld door het college) en de Omgevingsvisie. Daarnaast ligt de Woonvisie ten grondslag aan het afwegingskader waarmee ruimtelijke initiatieven getoetst worden op behoefte en kwaliteit. Onze visie hebben we daarom vertaald naar vijf speerpunten voor de komende jaren:

1. Investeren in onze bestaande voorraad
2. Zorgvuldige inzet op nieuwbouw
3. Voldoende betaalbare en beschikbare sociale huurwoningen
4. Wonen met zorg
5. Streven naar leefbare dorpen

Prognose

Elk jaar vindt een herberekening van de te verwachten jaarresultaten van de bouwgrondexploitatie plaats. Deze herberekening is van toepassing op zowel het lopende begrotingsjaar als op de komende meerjarenbegroting. De uitkomst van deze berekeningen heeft geen consequenties voor het meerjarenperspectief.

In het kader van de jaarrekening 2021 zijn de diverse complexen beoordeeld en is er op basis van een doorrekening voor de komende jaren een verwachting omtrent winst en verliesneming per complex opgesteld. Zie hiervoor onderstaande tabel.

Bouwgronden in exploitatie	Boekwaarden 31 december 2020	Nog te maken kosten	Verwachte opbrengst	Indicatie winst in €		Verwachting sc 1	sc 2	sc 3
nr.: Woningbouw								
22 Garyp Sanhichte	€ (230.946)	€ 188.517	€ -	€ (42.429)	winst	☺	☺	☺
32 Hurdegaryp It Súd II (fase 1&2)	€ (321.407)	€ 538.484	€ (281.700)	€ (64.623)	winst	☺	☺	☺
33 Ryptsjerk De Opslach-noord	€ (33.537)	€ 23.791	€ -	€ (9.746)	winst	☺	☺	☺
40 Suwâld (3e fase)	€ (44.099)	€ 122.935	€ (88.160)	€ (9.324)	winst	☺	☺	☺
43 Munein 3e fase	€ (21.924)	€ 77.305	€ (67.570)	€ (12.189)	winst	☺	☺	☺
44 Oentsjerk Kaetsjemuoiwei	€ (103.846)	€ 103.007	€ -	€ (838)	winst	☺	☺	☺
48 Tytsjerk	€ (45.221)	€ 139.047	€ (113.940)	€ (20.114)	winst	☺	☺	☺
50 Sumar 2e fase	€ 166.078	€ 308.390	€ (534.325)	€ (59.857)	winst	☺	☺	☺
51 Hurdegaryp Locatie Wynia	€ 557.396	€ 102.097	€ (620.638)	€ 38.855	verlies	☹	☹	☹
52 Garyp Sânhichte 2e fase	€ -	€ 120.000	€ (478.500)	€ (358.500)	winst	☺	☺	☺
	€ (77.505)	**€ 1.723.573**	**€ (2.184.833)**	**€ (538.766)**	**winst**			
nr.: Bedrijventerreinen								
63 Oentsjerk Sanjesfjild	€ 744.551	€ 982.513	€ (1.958.300)	€ (231.236)	winst	☺	☺	☺
75 Burgum West bedrijventerrein	€ 82.629	€ 107.515	€ (203.940)	€ (13.796)	winst	☺	☺	☺
80 Centrumplan Gytsjerk	€ (85.544)	€ 486.684	€ (566.600)	€ (165.461)	winst	☺	☺	☺
	€ 741.636	**€ 1.576.712**	**€ (2.728.840)**	**€ (410.492)**	**winst**			
	€ 664.131	**€ 3.300.285**	**€ (4.913.673)**	**€ (949.258)**	**winst**			
Verliesvoorziening	**€ (38.855)**							
Boekwaarde balans 31-12-2020	**€ 625.276**							

Legenda:

☺ = winstprognose — sc 1: scenario 1; huidige verwachting; sc 2: scenario 2, vertraging verkopen met drie jaar

☹ = verliesprognose — sc 3: scenario 3; vertraging verkopen met vijf jaar

😐 = kostendekkend

Bouwgronden in exploitatie	Nog te verkopen in m2		Kavels eind 2020	Verkoop 2021	Looptijd t/m jaar	Prognose uitgifte t/m 2025	2026 e.v.
nr.: **Woningbouw**							
22 Garyp Sanhichte	-	m2	-	-	2021	-	-
32 Hurdegaryp It Súd II (fase 1&2)	1.878	m2	4	4	2021	-	-
33 Ryptsjerk De Opslach-noord	-	m2	-	-	2021	-	-
40 Suwâld (3e fase)	608	m2	1	1	2021	-	-
43 Munein 3e fase	466	m2	1	1	2023	-	-
44 Oentsjerk Kaetsjemuoiwei	-	m2	-	-	2021	-	-
48 Tytsjerk	633	m2	1	1	2022	-	-
50 Sumar 2e fase	3.685	m2	8	-	2025	8	-
51 Hurdegaryp Locatie Wynia	4.081	m2	14	14	2023	-	-
52 Garyp Sânhichte 2e fase	3.305	m2	4	4	2021	-	-
	14.656	**m2**					
nr.: **Bedrijventerreinen**							
63 Oentsjerk Sanjesfjild	29.060	m2	14		2023	14	-
75 Burgum West bedrijventerrein	4.537	m2	2	2	2023	-	-
80 Centrumplan Gytsjerk	4.081	m2	16		2021	16	-
	37.678	**m2**					
	52.334	**m2**					

Grondprijzen

Op basis van Europese regelgeving moet de gemeente marktconforme grondprijzen hanteren, ter voorkoming van ongeoorloofde staatssteun. Deze marktconforme grondwaarde zal worden bepaald door taxaties door extern deskundigen.

Voor nieuw in exploitatie te nemen gronden zal vooral de marktconforme grondprijs, welke op basis van taxatie zal worden bepaald, worden gehanteerd. Als ondergrens (ingeval taxatie lager uitvalt) stellen wij voor om de grondprijs voor de begroting 2022 gelijk te houden aan 2021.

Voor de nieuwe complexen Garyp 2e fase en Sumar 2e fase is een taxatie uitgevoerd. Uitgifte van deze bouwkavels vindt plaats tegen taxatiewaarde.

In onderstaande tabel staan de huidige en voorgestelde (ongewijzigde) grondprijzen per m2.

woningbouw	2020	2021	2022
vrije sector	€ 145 - € 180	€ 145 - € 180	€ 145 - € 180
middeldure koop	€ 125 - € 135	€ 125 - € 135	€ 125 - € 135
goedkope koop	€ 85 - € 110	€ 85 - € 110	€ 85 - € 110
vrije sector huur	€ 85 - € 110	€ 85 - € 110	€ 85 - € 110
sociale huur	€55 - € 70	€55 - € 70	€55 - € 70
bedrijvenlocaties	2020	2021	2022
bedrijventerreinen	€ 45 - € 60	€ 45 - € 60	€ 45 - € 60
kantorenlocaties	€ 95	€ 95	€ 95

4 FINANCIËLE BEGROTING

4.1 Overzicht baten en lasten

4.1.1 Meerjarenbegroting

Meerjarenbegroting 2022 - 2025

Programma	2022			2023			2024			2025		
(x € 1.000)	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	5.545	67.310	**61.765**	4.492	66.264	**61.772**	3.889	66.053	**62.164**	3.777	66.062	**62.285**
1. Veiligheid	2.551	32	**- 2.519**	2.589	58	**- 2.531**	2.646	74	**- 2.572**	2.714	89	**- 2.625**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	4.317	507	**- 3.809**	4.413	507	**- 3.906**	4.669	507	**- 4.162**	4.430	507	**- 3.923**
3. Economie	778	445	**- 333**	778	445	**- 333**	778	445	**- 333**	471	445	**- 25**
4. Onderwijs	4.583	1.196	**- 3.387**	4.565	1.196	**- 3.370**	4.502	1.196	**- 3.307**	4.439	1.196	**- 3.244**
5. Sport, cultuur en recreatie	7.670	1.327	**- 6.343**	7.672	1.321	**- 6.351**	7.625	1.335	**- 6.291**	7.604	1.335	**- 6.269**
6. Sociaal domein	41.932	9.785	**- 32.148**	41.441	9.846	**- 31.595**	40.695	9.862	**- 30.833**	40.510	9.862	**- 30.648**
7. Volksgezondheid en milieu	9.217	6.271	**- 2.945**	9.278	6.341	**- 2.937**	9.255	6.400	**- 2.855**	9.107	6.467	**- 2.640**
8. Vrosh	3.063	474	**- 2.589**	2.667	487	**- 2.180**	2.549	500	**- 2.050**	2.549	510	**- 2.039**
Overhead	9.379	48	**- 9.331**	8.926	48	**- 8.878**	8.825	48	**- 8.777**	8.815	48	**- 8.767**
Mutaties reserves	-	2.997	**2.997**	-	2.110	**2.110**	-	1.814	**1.814**	-	932	**932**
BEGROTINGSRESULTAAT	89.035	90.392	**1.357**	86.821	88.625	**1.803**	85.435	88.234	**2.799**	84.417	87.453	**3.036**

4.1.2 Toelichting

Rekening 2020, begroting 2021 - 2022

Hieronder wordt de rekening 2020 en de begroting 2021 vergeleken met de begroting 2022. Om de ontwikkelingen duidelijk te maken presenteren we ook de wijzigingen in de begroting 2021 ten opzichte van de oorspronkelijke begroting.

Programma	2020 rekening		
(x € 1.000)	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	4.649	64.719	60.070
1. Veiligheid	2.163	18	- 2.145
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	5.690	1.480	- 4.210
3. Economie	1.031	801	- 230
4. Onderwijs	5.392	1.865	- 3.527
5. Sport, cultuur en recreatie	6.610	1.181	- 5.429
6. Sociaal domein	41.917	12.557	- 29.360
7. Volksgezondheid en milieu	8.371	6.913	- 1.458
8. Vrosh	3.773	921	- 2.853
Overhead	9.815	132	- 9.683
Mutaties reserves	4.049	1.990	- 2.058
TOTAAL	93.460	92.577	**- 883**

Programma	BEGROTING 2021						BEGROTING 2022		
	primitief			incl. wijzigingen			primitief		
(x € 1.000)	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	4.872	65.108	**60.236**	- 5.660	66.563	**60.904**	5.545	67.310	**61.765**
1. Veiligheid	2.368	32	**- 2.336**	- 2.462	21	**- 2.441**	2.551	32	**- 2.519**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	4.152	320	**- 3.831**	- 4.362	498	**- 3.865**	4.317	507	**- 3.809**
3. Economie	588	445	**- 142**	- 689	445	**- 243**	778	445	**- 333**
4. Onderwijs	4.572	1.130	**- 3.442**	- 5.144	1.493	**- 3.651**	4.583	1.196	**- 3.387**
5. Sport, cultuur en recreatie	7.399	1.251	**- 6.148**	- 8.022	1.241	**- 6.781**	7.670	1.327	**- 6.343**
6. Sociaal domein	41.017	9.225	**- 31.791**	- 43.856	10.969	**- 32.887**	41.932	9.785	**- 32.148**
7. Volksgezondheid en milieu	9.338	6.227	**- 3.111**	- 9.762	6.227	**- 3.534**	9.217	6.271	**- 2.945**
8. Vrosh	2.759	365	**- 2.394**	- 3.056	415	**- 2.640**	3.063	474	**- 2.589**
Overhead	9.538	225	**- 9.313**	- 9.673	48	**- 9.625**	9.379	48	**- 9.331**
Mutaties reserves	3.202	2.841	**- 361**	- 3.177	4.928	**1.751**	-	2.997	**2.997**
TOTAAL	89.805	92.849	**- 2.634**	- 95.862	92.849	**- 3.013**	89.035	90.392	**1.357**

Incidentele baten en lasten

In overeenstemming met Artikel 23.b. van de BBV lichten wij hieronder de incidentele baten en lasten per programma toe. Per programma worden ten minste de belangrijkste posten afzonderlijk toegelicht. De overige posten worden als een totaalbedrag opgenomen.

Als gemeente hebben wij de verantwoordelijkheid om een begroting vast te stellen die structureel en reëel in evenwicht is. Op basis van dit criterium wordt voor het komende begrotingsjaar door de Provincie besloten of wij onder repressief of preventief toezicht vallen.

Op basis van de begroting die nu voorligt kunnen we constateren dat het meerjarenperspectief structureel materieel in evenwicht is.

Bedragen x. 1000	2022	2023	2024	2025
Saldo Begroting 2022-2025 na Kadernota	**-1.057**	**-200**	**286**	**189**
Ontwikkelingen na vaststelling Kadernota	2.414	2.003	2.513	2.847
Stand Begroting 2022-2025	**1.357**	**1.803**	**2.799**	**3.036**

Specificatie van incidentele baten en lasten

Incidentele baten

Incidentele baten (x € 1.000)		Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Incidentele baten (overig)					
geen		-	-	-	-
Totaal incidentele baten		-	-	-	-
Incidentele baten (mutaties reserves)					
Eerdere besluitvorming					
Bijdr. AR Regiodeal	Pr. 0	263	263	263	-
Bijdr. AR Alde Feanen 3 uitvoeringsfase	Pr. 0	70	70	-	-
Bijdr. AR Actualisatie en koppeling BGT en GBI-beheersysteem	Pr. 2	45	40	-	-
Bijdr. AR Digitalisering en optimalisering data areaal openbare ruimte	Pr. 2	50	50		
Bijdr. AR implementatie omgevingswet	Pr. 0	88	23	-	-
Bijdr. AR Ontmoetingscentrum Gytsjerk	Pr. 0	-	-	57	-
Bijdr. AR Investeringen vooraf (Ombuigingen; begroting 2021)	Pr. 0	235	4	-	-
Bijdr Res. Aardgasvrij Garyp	Pr. 0	1.000	1.000	1.000	773
Begroting 2022-2025 (Kadernota 2022-2025)					
Bijdrage AR:					
Afwaardering bestaande brug Eastermar (KN 2022-2025; 02.04)	Pr. 0	-	-	215	-
Aanjagen toerisme (KN 2022-2025; 03.05)	Pr. 0	45	45	45	-
Uitvoering woningbouwprogrammering (KN 2022-2025; 08.05)	Pr. 0	200	-	-	-
Omgevingswet (KN 2022-2025; 08.09b)	Pr. 0	15	80	-	-
Uitbreiding formatie zorgadministratie (KN 2022-2025; 06.10)	Pr. 0	20	20	-	-
Uitbreiding formatie communicatie Sociaal domein (KN 2022-2025; 06.11)	Pr. 0	35	-	-	-
Uitbreiding formatie Gebiedsteams (KN 2022-2025; 06.12)	Pr. 0	250	-	-	-
Project Beurtschip (KN 2022-2025; 06.13)	Pr. 0	144	144	-	-
Facilitering ambities biodiversiteit (KN 2022-2025; 05.04)	Pr. 0	75	75	75	-
Uitbreiding ondersteuning gaswinning (KN 2022-2025; 07.08)	Pr. 0	33	33	-	-
Formatie stikstof (KN 2022-2025; 07.09)	Pr. 0	40	40	-	-
Formatie gemeentelijk beleid op het vlak van milieu (KN 2022-2025; 07.10)	Pr. 0	18	18	-	-
Herindeling Team Communicatie (KN 2022-2025; 00.02	Pr. 0	57	-	-	-
Continuering fte HRM voor 2022 (KN 2022-2025; 00.04)	Pr. 0	45	-	-	-
P&C-coördinator / gemeenteadviseur (KN 2022-2025; 00.11)	Pr. 0	47	47	-	-
Aanpassing bediening brug Aldtsjerk (KN 2022-2025; 02.02)	Pr. 2	25	-	-	-
Versimpelteam (M-3-9-13-Motie CU; KN 2022-2025)	Pr. 0	20	-	-	-
Verkiezingskosten 2022 Griffie	Pr. 0	20	-	-	-
Incidentele baten (onttrekkingen uit reserves)		**2.840**	**1.952**	**1.655**	**773**
Totaal incidentele baten		**2.840**	**1.952**	**1.655**	**773**

Toelichting:

De incidentele baten voor de begroting 2022-2025 bestaan volledig uit bijdragen uit de algemene reserve en de bestemmingsreserve Aardgasvrij Garyp ten behoeve van lasten in deze begroting met een incidenteel karakter.

Incidentele lasten

Incidentele lasten (x € 1.000)		Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Incidentele lasten					
Eerdere besluitvorming					
Regiodeal	Pr. 3	263	263	263	-
Alde Feanen 3 uitvoeringsfase	Pr. 8	70	70	-	-
Actualisatie en koppeling BGT en GBI-beheersysteem (KN 2020-2023 2.05)	Pr. 2	45	40	-	-
Digitalisering en optimalisering data areaal openbare ruimte (KN 2020-2023 2.06)	Pr. 2	50	50	-	-
Implementatie omgevingswet	Pr. 2	88	23	-	-
Ontmoetingscentrum Gytsjerk	Pr. 2	-	-	57	-
Kosten harmoniseren van beleid en optimaliseren van processen (5.1)	Pr. 0	235	4	-	-
Aardgasvrij Garyp	Pr. 7	1.000	1.000	1.000	773
Begroting 2022-2025 (Kadernota 2022-2025)					
Afwaardering bestaande brug Eastermar (KN 2022-2025; 02.04)	Pr. 2	-	-	215	-
Aanjagen toerisme (KN 2022-2025; 03.05)	Pr. 3	45	45	45	-
Uitvoering woningbouwprogrammering (KN 2022-2025; 08.05)	Pr. 8	200	-	-	-
Omgevingswet (KN 2022-2025; 08.09b)	Pr. 8	15	80	-	-
Uitbreiding formatie zorgadministratie (KN 2022-2025; 06.10)	Pr. 6	20	20	-	-
Uitbreiding formatie communicatie Sociaal domein (KN 2022-2025; 06.11)	Pr. 0	35	-	-	-
Uitbreiding formatie Gebiedsteams (KN 2022-2025; 06.12)	Pr. 6	250	-	-	-
Project Beurtschip (KN 2022-2025; 06.13)	Pr. 6	144	144	-	-
Facilitering ambities biodiversiteit (KN 2022-2025; 05.04)	Pr. 5	75	75	75	-
Uitbreiding ondersteuning gaswinning (KN 2022-2025; 07.08)	Pr. 7	33	33	-	-
Formatie stikstof (KN 2022-2025; 07.09)	Pr. 7	40	40	-	-
Formatie gemeentelijk beleid op het vlak van milieu (KN 2022-2025; 07.10)	Pr. 7	18	18	-	-
Herindeling Team Communicatie (KN 2022-2025; 00.02	Pr. 0	57	-	-	-
Continuering fte HRM voor 2022 (KN 2022-2025; 00.04)	Pr. 0	45	-	-	-
P&C-coördinator / gemeenteadviseur (KN 2022-2025; 00.11)	Pr. 0	47	47	-	-
Aanpassing bediening brug Aldtsjerk (KN 2022-2025; 02.02)	Pr. 2	25	-	-	-
Versimpelteam (M-3-9-13-Motie CU; KN 2022-2025)	Pr. 0	20	-	-	-
Verkiezingskosten 2022 Griffie	Pr. 0	20	-	-	-
Totaal Incidentele lasten		**2.840**	**1.952**	**1.655**	**773**
Incidentele lasten storting in reserves					
geen		-	-	-	-
Totaal mutaties reserves i.r.t incidentele baten		-	-	-	-
Totaal incidentele lasten		**2.840**	**1.952**	**1.655**	**773**

Toelichting:

De incidentele lasten voor de begroting 2022-2025 worden afgedekt door bijdragen uit de algemene reserve en de bestemmingsreserve Aardgasvrij Garyp. Voor een deel van deze incidentele lasten heeft bij eerdere begrotingen al besluitvorming plaatsgevonden. Daarnaast zijn via de Kadernota 2022-2025 in deze begroting nieuwe posten opgevoerd. Hieronder vindt u voor de verschillende posten een korte toelichting.

Eerdere besluitvorming

Regiodeal

Op 25 april 2019 heeft de raad besloten om kennis te nemen van de Versnellingsagenda "Noordoost Friese economie in de versnelling" als onderdeel van de Regiodeal Noordoost Fryslân en het college gemandateerd om deze te ondertekenen. De toegezegde bijdrage van € 1.542.000 is toen aangemerkt als incidentele last met als dekking de Algemene reserve.
De bijdrage loopt tot het jaar 2024.

Alde Feanen 3 uitvoeringsfase

In de begroting 2019-2022 is op basis van de Kadernota ten behoeve van Alde Feanen; herinrichting - afrondende (3e) uitvoeringsmodule voor drie jaar eenmalig een bedrag opgevoerd. Oorspronkelijk voor de jaren 2020 t/m 2022, maar door temporisering is dit nu op basis van dezelfde middelen doorgeschoven naar 2023. Het betreft een bijdrage aan de Provincie, die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de plannen.
De 3e uitvoeringsmodule van dit landinrichtingsproject omvat voor onze gemeente onder meer het afronden van de vaarroute uit de 2e uitvoeringsmodule, een eindinrichting van de Panhuyspoel, inrichten van enkele percelen als natuur en het aanleggen van recreatieve voorzieningen.

Actualisatie en koppeling BGT en GBI-beheersysteem

Digitalisering en optimalisering data areaal openbare ruimte (Data op orde)
Voor de actualisatie BGT-GBI en Data-op-orde zijn via de begroting incidentele middelen beschikbaar gesteld. Op basis van een actualisatie bij de 2e bestuursrapportage 2020 is een nieuwe fasering voor de jaren t/m 2023 opgesteld.
Doel van de inzet van deze incidentele middelen is om de BGT en het GBI-beheersysteem voor de openbare ruimte op elkaar te laten aansluiten.

Implementatie omgevingswet

In de raad van 28 februari 2020 zijn ten behoeve van de implementatie van de omgevingswet incidentele middelen beschikbaar gesteld met dekking via de algemene reserve.

Ontmoetingscentrum Gytsjerk

Sinds de sluiting van voormalig café De Viersprong in Gytsjerk is het dorpsbelang Gytsjerk al op zoek naar een alternatieve invulling voor een ontmoetingsruimte in Gytsjerk. Bij de vaststelling van de begroting 2016 door de gemeenteraad is destijds besloten om akkoord te gaan met een onttrekking uit de algemene reserve van €100.000 voor een bijdrage in de realisatie van een ontmoetingsruimte in Gytsjerk. Recent heeft dorpsbelang Gytsjerk de mogelijkheid onderzocht om zich voor de komende vier jaar het ontmoetingscentrum te huisvesten in de huidige bibliotheek in Gytsjerk. De kosten hiervoor kunnen worden gedekt uit de hiervoor gereserveerde middelen vanuit de begroting 2016. In 2021 wordt een bijdrage van € 43.000 voor de te maken kosten. Het resterende bedrag (€ 57.000) wordt tot en met 2024 beschikbaar gehouden. Dan vindt er een evaluatie van het ontmoetingscentrum plaats. Op basis van de uitkomsten van deze evaluatie kan het resterende bedrag dan worden besteed.

Kosten harmoniseren van beleid en optimaliseren van processen

In de begroting 2021-2024 zijn voor het harmoniseren van beleid en optimaliseren van processen in het kader van de ombuigingen incidentele middel beschikbaar gekomen om tijdig de beoogde doelstellingen (te bereiken effecten) te kunnen halen. Hiervoor is personele capaciteit en deskundigheid nodig.

De verwachte kosten die gemoeid zijn met procesoptimalisatie zijn in totaal € 400.000 (per gemeente). Deze middelen zijn verdeeld over de jaren.

Aardgasvrij Garyp

Garyp is binnen onze gemeente en onze provincie de proeftuin uit het rijksprogramma voor aardgasvrije bestaande wijken. We krijgen hiervoor een incidentele bijdrage van € 5,5 miljoen. De middelen hiervoor zijn geparkeerd in een bestemmingsreserve en gelden als dekking voor de incidentele lasten, die we gedurende een aantal jaren voor dit project vrijmaken. De gemeente Tytsjerksteradiel en de Enerzjykoöperaasje Garyp (EKG) zetten alle zeilen bij om binnen 5 jaar 80 tot 90 % van alle woningen in Garyp van het aardgas af te koppelen.

Begroting 2022-2025 (Kadernota 2022-2025)

Incidentele personeelslasten

In deze begroting hebben we heel bewust een aantal incidentele lasten voor personeelslasten meegenomen. De werkdruk in de organisatie is hoog en om een aantal ambities waar te kunnen maken hebben we tijdelijk extra mensen nodig om een omslag op het terrein van diverse zaken te maken. Op basis van onder meer de doorontwikkeling van de organisatie en de effecten van de procesoptimalisatie zijn deze uitzettingen incidenteel van aard.

Het betreft hier de volgende onderwerpen:

- Uitvoering woningbouwprogrammering
- Uitbreiding formatie zorgadministratie
- Uitbreiding formatie communicatie Sociaal domein
- Uitbreiding formatie Gebiedsteams
- Facilitering ambities biodiversiteit
- Uitbreiding ondersteuning gaswinning
- Formatie stikstof
- Formatie gemeentelijk beleid op het vlak van milieu
- Herindeling Team Communicatie
- Continuering fte HRM voor 2022
- P&C-coördinator / gemeenteadviseur

Afwaardering bestaande brug Eastermar (KN 2022-2025; 02.04)

De bediening van de brug Eastermar is na 1 januari 2023 niet meer geregeld. De raad heeft op 10 juni 2021 besloten om te kiezen voor variant 1 uit de variantenstudie brug Eastermar en de bijbehorende financiële effecten op te nemen in de kadernota 2022-2025.

De boekwaarde van de huidige brug wordt in 2024 als incidentele last meegenomen en gedekt vanuit de Algemene Reserve.

Aanjagen toerisme (KN 2022-2025; 03.05)

Met het Beleidsplan Recreatie en Toerisme is een kwalitatief sterk uitgangspunt gemaakt voor de periode tot 2030 dat past bij onze gemeente. Van belang is nu de uitvoering te implementeren in het werkveld.

Wij zoeken die ondernemers die in staat zijn tot nieuwe initiatieven om de parels in onze gemeente goed te benutten en andere ondernemers in producten en activiteiten betrekken.
Daarom is financiële ondersteuning vanuit de gemeente vooral in de beginfase van belang.

Hiervoor wordt gedurende drie jaren een incidenteel budget ter hoogte van jaarlijks € 45.000 beschikbaar gesteld en ten laste gebracht van de algemene reserve.

Omgevingswet (KN 2022-2025; 08.09b)
Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking. De regels voor de omgeving waar we wonen, werken en onze vrije tijd doorbrengen worden daarin samengevoegd en vereenvoudigd. Binnen de wet is meer ruimte voor maatwerk en ideeën uit de samenleving. Om de Omgevingswet in de praktijk uit te voeren zijn er nieuwe instrumenten die gemeenten kunnen gebruiken voor de inrichting van de leefomgeving, zoals een omgevingsvisie, programma's, omgevingsplan en omgevingsvergunning. De doorvertaling van de nieuwe wet vraagt daarom ook de komende jaren om extra (incidentele) middelen en inzet. Hiervoor wordt nu voorgesteld de eerdere voorgestelde middelen van € 15.000 in 2022 en ruim € 80.000 in 2023 beschikbaar te stellen.

Project Beurtschip (KN 2022-2025; 06.13)
De subsidieaanvragen in het kader van de Regiodeal zijn afgewezen voor de projecten Beurtschip en Spitkeet. Op basis van de resultaten van het project Beurtschip in de afgelopen jaren, kon de raad zich bij de behandeling van de Kadernota erin vinden om de financiering voor dit project voor 2022 en 2023 incidenteel op te nemen in de begroting. Daarnaast wordt in deze jaren onderzocht hoe we het project per 2024 op een andere en mogelijk goedkopere wijze kunnen financieren.

Aanpassing bediening brug Aldtsjerk (KN 2022-2025; 02.02)
We gaan de installatie van de zelfbedieningsbrug Aldtsjerk aanpassen om de bediening te vereenvoudigen en het aantal storingen te verminderen. De incidentele lasten van deze aanpassing worden meegenomen in de begroting en gedekt uit de Algemene Reserve.

Reserves

In overeenstemming met Artikel 23.c. van het BBV presenteren wij hieronder de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.
De stortingen en onttrekkingen uit de reserves staan per programma toegelicht in het overzicht 'Wat mag het kosten'.

Stortingen in of onttrekkingen aan de reserves (alle programma's)				
bedragen x € 1.000	2022	2023	2024	2025
Gestort in de reserve	-	-	-	-
Onttrokken aan de reserve	2.997	2.110	1.814	932
Per saldo	**2.997**	**2.110**	**1.814**	**932**

waarvan gebruikt voor dekking van

bedragen x €	2022	2023	2024	2025
incidentele lasten	2.840	1.952	1.655	773
structurele lasten	157	158	159	159

Toelichting

Voor de dekking van de incidentele lasten uit de reserves verwijzen we u naar de overzichten van de incidentele baten en lasten. De onttrekkingen ten behoeve van de diverse bestedingen zijn daar per post toegelicht.
De structurele onttrekking aan de reserves betreft een onttrekking uit de reserve pensioenen wethouders, die bedoeld is als (structurele) dekking voor de bijdrage aan de pensioenen van oud wethouders.

4.1.3 Baten en lasten per taakveld

Geraamde baten en lasten per taakveld

Geraamde baten en lasten per taakveld

Taakveld	Begroting 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
(bedragen x € 1.000)	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	14.924	70.355	**55.431**	13.418	68.423	**55.005**	12.714	67.915	**55.201**	12.592	67.042	**54.450**
AU en overige uitkeringen gemeentefonds	–	58.270	**58.270**	–	57.077	**57.077**	–	56.673	**56.673**	–	56.487	**56.487**
Beheer overige gebouwen en gronden	482	112	**– 370**	482	112	**– 369**	482	112	**– 369**	516	112	**– 404**
Belastingen overig	51	70	**19**	51	70	**19**	51	70	**19**	51	70	**19**
Bestuur	2.002	–	**– 2.002**	1.990	–	**– 1.990**	1.980	–	**– 1.980**	1.989	–	**– 1.989**
Burgerzaken	1.239	317	**– 921**	1.270	317	**– 953**	1.242	317	**– 925**	1.242	317	**– 925**
Mutaties reserves	–	2.997	**2.997**	–	2.110	**2.110**	–	1.814	**1.814**	–	932	**932**
Overhead	9.379	48	**– 9.331**	8.926	48	**– 8.878**	8.825	48	**– 8.777**	8.815	48	**– 8.767**
Overige baten en lasten	1.248	–	**– 1.248**	291	–	**– 291**	– 198	–	**198**	– 374	–	**374**
OZB niet-woningen	171	2.452	**2.281**	171	2.510	**2.339**	171	2.568	**2.398**	171	2.626	**2.455**
OZB woningen	218	5.920	**5.702**	218	6.059	**5.841**	218	6.199	**5.981**	218	6.336	**6.118**
Treasury	135	169	**33**	20	118	**98**	– 56	113	**169**	– 36	113	**149**
1. Veiligheid	2.551	32	**– 2.519**	2.589	58	**– 2.531**	2.646	74	**– 2.572**	2.714	89	**– 2.625**
Crisisbeheersing en brandweer	2.011	–	**– 2.011**	2.068	–	**– 2.068**	2.133	–	**– 2.133**	2.201	–	**– 2.201**
Openbare orde en veiligheid	540	32	**– 508**	520	58	**– 462**	513	74	**– 439**	513	89	**– 424**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	4.317	507	**– 3.809**	4.413	507	**– 3.906**	4.669	507	**– 4.162**	4.430	507	**– 3.923**
Economische havens en waterwegen	170	30	**– 141**	170	30	**– 141**	178	30	**– 148**	185	30	**– 156**
Recreatieve havens	143	104	**– 39**	142	104	**– 38**	141	104	**– 37**	140	104	**– 36**
Verkeer en vervoer	4.004	374	**– 3.630**	4.101	374	**– 3.727**	4.350	374	**– 3.976**	4.105	374	**– 3.731**
3. Economie	778	445	**– 333**	778	445	**– 333**	778	445	**– 333**	471	445	**– 25**

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	59	13	**- 45**	59	13	**- 45**	59	13	**- 45**	59	13	**- 45**
Economische ontwikkeling	583	-	**- 583**	583	-	**- 583**	583	-	**- 583**	320	-	**- 320**
Economische promotie	136	432	**296**	136	432	**296**	136	432	**296**	92	432	**340**
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1	-	**- 1**	1	-	**- 1**	1	-	**- 1**	1	-	**- 1**
4. Onderwijs	4.583	1.196	**- 3.387**	4.565	1.196	**- 3.370**	4.502	1.196	**- 3.307**	4.439	1.196	**- 3.244**
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.886	607	**- 1.278**	1.886	607	**- 1.278**	1.867	607	**- 1.260**	1.868	607	**- 1.260**
Onderwijshuisvesting	2.159	60	**- 2.099**	2.141	60	**- 2.082**	2.096	60	**- 2.037**	2.033	60	**- 1.974**
Openbaar onderwijs	538	529	**- 10**	538	529	**- 10**	538	529	**- 10**	538	529	**- 10**
5. Sport, cultuur en recreatie	7.670	1.327	**- 6.343**	7.672	1.321	**- 6.351**	7.625	1.335	**- 6.291**	7.604	1.335	**- 6.269**
Cultureel erfgoed	81	10	**- 71**	82	10	**- 72**	81	10	**- 71**	81	10	**- 71**
Cultuurpresent., -prod. en -participatie	492	59	**- 433**	492	59	**- 433**	492	59	**- 432**	496	59	**- 437**
Media	621	-	**- 621**	621	-	**- 621**	621	-	**- 621**	621	-	**- 621**
Musea	45	-	**- 45**	45	-	**- 45**	45	-	**- 45**	45	-	**- 45**
Openb. groen en (openlucht)recreatie	2.709	151	**- 2.558**	2.729	151	**- 2.578**	2.670	151	**- 2.519**	2.607	151	**- 2.456**
Sportaccommodaties	3.504	1.069	**- 2.435**	3.510	1.083	**- 2.427**	3.524	1.097	**- 2.427**	3.561	1.097	**- 2.464**
Sportbeleid en activering	218	37	**- 181**	193	17	**- 176**	193	17	**- 176**	193	17	**- 176**
6. Sociaal domein	41.932	9.785	**- 32.148**	41.441	9.846	**- 31.595**	40.695	9.862	**- 30.833**	40.510	9.862	**- 30.648**
Arbeidsparticipatie	795	122	**- 674**	847	183	**- 664**	707	199	**- 509**	702	199	**- 504**
Begeleide participatie	3.811	-	**- 3.811**	3.679	-	**- 3.679**	3.554	-	**- 3.554**	3.434	-	**- 3.434**
Geëscaleerde zorg 18-	1.336	-	**- 1.336**	1.336	-	**- 1.336**	1.336	-	**- 1.336**	1.336	-	**- 1.336**
Geëscaleerde zorg 18+	108	-	**- 108**	108	-	**- 108**	108	-	**- 108**	108	-	**- 108**
Inkomensregelingen	12.037	9.213	**- 2.824**	12.037	9.213	**- 2.824**	12.037	9.213	**- 2.824**	12.037	9.213	**- 2.824**
Maatwerkdienstverlening 18-	8.111	-	**- 8.111**	8.025	-	**- 8.025**	7.977	-	**- 7.977**	7.920	-	**- 7.920**
Maatwerkdienstverlening 18+	8.878	270	**- 8.608**	8.875	270	**- 8.605**	8.855	270	**- 8.585**	8.855	270	**- 8.585**
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	964	8	**- 957**	964	8	**- 957**	964	8	**- 957**	964	8	**- 957**

Samenkracht en burgerparticipatie	2.225	172	**- 2.053**	2.153	172	**- 1.980**	2.153	172	**- 1.981**	2.151	172	**- 1.979**
Wijkteams	3.667	-	**- 3.667**	3.417	-	**- 3.417**	3.003	-	**- 3.003**	3.003	-	**- 3.003**
7. Volksgezondheid en milieu	9.217	6.271	**- 2.945**	9.278	6.341	**- 2.937**	9.255	6.400	**- 2.855**	9.107	6.467	**- 2.640**
Afval	3.524	4.022	**498**	3.456	3.961	**505**	3.418	3.926	**508**	3.413	3.931	**518**
Begraafplaatsen en crematoria	10	17	**7**	10	17	**7**	10	17	**7**	10	17	**7**
Milieubeheer	2.300	13	**- 2.287**	2.297	13	**- 2.283**	2.189	13	**- 2.176**	1.962	13	**- 1.949**
Riolering	1.894	2.219	**324**	2.005	2.350	**344**	2.101	2.444	**343**	2.155	2.505	**350**
Volksgezondheid	1.488	-	**- 1.488**	1.510	-	**- 1.510**	1.537	-	**- 1.537**	1.566	-	**- 1.566**
8. Vrosh	3.063	474	**- 2.589**	2.667	487	**- 2.180**	2.549	500	**- 2.050**	2.549	510	**- 2.039**
Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	239	-	**- 239**	239	-	**- 239**	239	-	**- 239**	239	-	**- 239**
Ruimtelijke ordening	1.826	117	**- 1.710**	1.728	130	**- 1.599**	1.641	143	**- 1.498**	1.641	153	**- 1.488**
Wonen en bouwen	998	357	**- 641**	700	357	**- 343**	670	357	**- 312**	670	357	**- 312**
Begrotingsresultaat	89.035	90.392	**1.357**	86.821	88.625	**1.803**	85.435	88.234	**2.799**	84.417	87.453	**3.036**

4.2 Uiteenzetting financiële positie en toelichting

4.2.1 EMU-saldo

EMU-saldo

Volgens het Verdrag van Maastricht mogen lidstaten geen tekort hebben van meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product. Het tekort of overschot van de decentrale overheden, dus ook gemeenten, maakt daar onderdeel vanuit.

Het EMU-saldo wordt bepaald door twee factoren:

- Het overschot of het tekort op de gemeenterekening
- Het saldo van investeringen minus afschrijvingen

Het is dus mogelijk dat gemeenten een sluitende begroting hebben maar dat er in EMU-termen toch sprake is van een tekort. Dat kan als er relatief veel wordt geïnvesteerd (gemeenten sturen op de kapitaallasten en niet op het investeringsbedrag als zodanig) of als er veel bestedingen ten laste van de reserves zijn.

Maatregelen die een gemeente kan nemen om het EMU-tekort terug te brengen, zijn:

- Uitstel van EMU-relevante grondaankopen
- Temporiseren van investeringen
- Activiteiten grondbedrijf onderbrengen in private contracten
- Huren/leasen in plaats van kopen

In onderstaande tabel is het verwachte EMU-saldo over de jaren 2021 t/m 2023 van onze gemeente weergegeven.

	2021	2022	2023
Omschrijving	**x € 1.000**	**x € 1.000**	**x € 1.000**
	Volgens realisatie t/m sept. 2021, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2022	Volgens meerjarenraming in begroting 2022
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	2.344-	573	927
Mutatie (im)materiële vaste activa	586-	4.116	859-
Mutatie voorzieningen	1.229-	120	78
Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie	940	1.331-	403-
Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	-	-	-
Berekend EMU-saldo	**3.927-**	**2.092-**	**2.267**

4.2.2 Investeringen

Investeringen

Op grond van artikel 20.2 van het BBV presenteren wij de voorgenomen investeringen voor 2022. Deze worden gesplitst in investeringen met een *economisch nut* en investeringen in de openbare ruimte met een *maatschappelijk nut*.

Gepresenteerd worden de investeringen waarvan het investeringsbedrag hoger is dan € 50.000 of gelijksoortige kleinere investeringen bij elkaar opgeteld.
Het gaat hierbij om geplande vervangingsinvesteringen, waarvan de financiële afschrijving van de bestaande investering is afgerond. Jaarlijks vindt er een actualisatie plaats, waarbij tevens nut en noodzaak van de geplande investering wordt beoordeeld. Eventueel vindt doorschuiven in de tijd plaats. Vervangingen vinden niet eerder plaats dan noodzakelijk. De bedoeling van deze werkwijze ten aanzien van vervangingsinvesteringen is dat er financiële ruimte binnen de begroting aanwezig is om de vervangingsinvesteringen te kunnen doen als ze nodig zijn.
Via een stelpost in de begroting houden we er financieel al rekening mee dat niet alle geplande investeringen plaatsvinden.
De vervangingsinvesteringen van € 5,8 miljoen voor economisch nut en € 1,1 miljoen maatschappelijk nut bestaan uit ruim 60 posten. Dit betreft investeringen in onder andere het gemeentelijke rioleringsplan (GRP), diverse materieel, aanpassingen aan wegen en bruggen.

Economisch nut

Omschrijving	Bedrag
2022	
Investeringen gebouwenbeheersprogramma diverse gebouwen	928.000
Investeringen GRP jaarschijf 2022	2.957.000
Voertuigen, gereedschappen, etc	1.932.000
totaal	**5.817.000**
2023	
Investeringen gebouwenbeheersprogramma diverse gebouwen	604.000
Investeringen GRP jaarschijf 2023	1.430.000
Voertuigen, gereedschappen, etc	527.000
totaal	**2.561.000**
2024	
Investeringen gebouwenbeheersprogramma diverse gebouwen	890.000
Investeringen GRP jaarschijf 2024	790.000
Voertuigen, gereedschappen, etc	107.000
totaal	**1.787.000**
2025	
Investeringen gebouwenbeheersprogramma diverse gebouwen	926.000
Investeringen GRP jaarschijf 2025	754.000
voertuigen, gereedschappen, etc	0
totaal	**1.680.000**

Maatschappelijk nut

Omschrijving	Bedrag
2022	
Aanpassingen wegen	483.000
Bruggen/beschoeiingen	508.000
Speeltoestellen	130.000
totaal	**1.121.000**
2023	
Bruggen/beschoeiingen	1.284.000
Speeltoestellen	179.000
totaal	**1.463.000**
2024	
Bruggen/beschoeiingen	200.000
Speeltoestellen	83.000
totaal	**283.000**
2025	
Bruggen/beschoeiingen	200.000
totaal	**200.000**

4.2.3 Financiering

Financiering

Volgens Artikel 20.2.d van de BBV moeten wij in de toelichting op de financiële positie aandacht besteden aan de financiering. Wij verwijzen hiervoor naar de Paragrafen, onderdeel Financiering.

Overzicht leningen

De gemeente trekt langlopende leningen aan om haar activiteiten te kunnen financieren. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de schuld per 1 januari en 31 december. De looptijd van deze leningen is 25 jaar. Het betreft in het recente verleden aangegane overeenkomsten voor de toen geldende rentetarieven. De huidige tarieven zijn veel lager. Renteherziening binnen de bestaande contracten is alleen mogelijk als dit contractueel is vastgelegd. Alleen voor leningnummer 200901 was dit van toepassing en inmiddels geëffectueerd.

Overzicht langlopende leningen

Leningnr.	Kredietverstrekker	Schuld in € per		Rentepercentage
		1-1-2022	31-12-2022	
200001	Ver.Chr.Voortgez.Ond.	113.445	113.445	0,00%
200601	BNG	1.200.000	1.080.000	3,86%
200701	BNG	1.760.000	1.600.000	4,45%
200801	BNG	1.440.000	1.320.000	4,85%
200802	BNG	5.760.000	5.280.000	4,95%
200803	BNG	1.920.000	1.760.000	5,00%
200901	BNG	2.080.000	1.920.000	1,16%
201101	BNG	1.800.000	1.680.000	4,70%
201201	BNG	1.920.000	1.800.000	3,20%
201301	NWB	1.700.000	1.600.000	3,02%
201401	NWB	1.800.000	1.700.000	2,73%
Inschatting nieuwe lening na 1-1-2022		-	-	-
		21.493.445	**19.853.445**	**3,45%**

4.2.4 Reserves

Reservepositie

In overeenstemming met Artikel 20.2.c van de BBV besteden wij aandacht aan de stand en het gespecificeerde verloop van de reserves.

Dit saldo is exclusief het jaarlijks begrotingsresultaat. Voor het historisch verloop van de reserves en de ramingen in de meerjarenbegroting verwijzen wij naar het verdiepingsdeel.

Reserves *(x € 1.000)*	Werkelijk ultimo 2020	Verwacht ultimo 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Vrij besteedbare reserves						
• Algemene reserve	18.771	17.274	12.800	13.205	14.353	17.152
Bestemmingreserves						
• Reserve Aardgasvrij Garyp	4.990	3.773	2.773	1.773	733	-
• Reserve pensioenen wethouders	1.688	2.328	2.169	2.011	1.852	1.760
• Reserve overlopende posten	2.030	155	155	155	155	155
• Reserve Kansen in Kernen	1.220	-	-	-	-	-
• Res. Decentr. Uitkering ikv AU	747	274	-	-	-	-
Totaal reserves	**29.446**	**23.805**	**17.898**	**17.144**	**17.093**	**19.066**

4.2.5 Voorzieningen

Voorzieningen

In overeenstemming met Artikel 20.2.c van de BBV besteden wij aandacht aan de stand en het gespecificeerde verloop van de voorzieningen.

Voorzieningen *(x € 1.000)*	Werkelijk ultimo 2020	Verwacht ultimo 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
• Afwikkeling schades	11	11	11	11	11	11
• Onderhoud gemeentehuis	-	-	-	-	-	-
• Onderwijshuisvesting leerlingen AZC	1.590	-	-	-	-	-
• Sportvelden	81	91	76	116	156	161
• APPA	3.238	2.636	2.799	2.963	3.127	3.291
• Mr. Frankeskoalle	104	104	104	104	104	104
• Mr. Frankeskoalle (vermogen)	369	369	369	369	369	369
• Sportterreinen	27	37	47	57	67	77
• Onderhoud wegen	1.526	1.516	1.496	1.476	1.476	1.461
• Afgewikkelde complexen	249	249	249	249	249	249
• Lichtmasten	550	577	605	607	610	613
• Baggeren	222	134	120	106	117	129
• Onderhoud bruggen	19	23	27	15	19	3
• Onderhoud sportgebouwen	214	343	345	295	301	152
• Onderhoud welzijnsgebouwen	11	-	11	19	5	2
• Riolering	1.262	1.367	1.367	1.367	1.367	1.367
• Havens	14	20	16	18	26	19
• Woningen en garageboxen	27	28	13	10	12	1
• Gebouwen Buitendienst	4	8	8	8	8	8
• Ondernemersfonds (reclamebelasting)	51	51	51	51	51	51
• Reiniging	198	219	219	219	219	219
• Schadeloosstelling Gytsjerk	6	-	-	-	-	-
• Regenwatersysteem	1.369	1.369	684	342	-	-
Totaal voorzieningen	11.143	9.152	8.617	8.403	8.295	8.287

4.3 Meerjarenbalans

Geprognositiceerde meerjarenbalans per 1 januari (x € 1.000)

ACTIVA	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
(im) Materiële vaste activa	58.258	58.802	68.121	67.586	65.346	62.706	
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	331	331	331	331	331	331	
Financiële vaste activa: Leningen	2.637	2.415	2.041	1.854	1.667	1.480	
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	-	-	-	-	-	-	+
Totaal Vaste Activa	**61.226**	**61.548**	**70.493**	**69.771**	**67.344**	**64.517**	
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	1.677	625	625	625	625	625	
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	3	3	3	3	3	3	
Uitzettingen < 1 jaar	10.563	16.515	10.000	10.000	10.000	10.000	
Liquide middelen	882	1.105	500	500	500	500	
Overlopende activa	2.558	1.780	3.000	3.000	3.000	3.000	+
Totaal Vlottende Activa	**15.683**	**20.028**	**14.128**	**14.128**	**14.128**	**14.128**	
Totaal Activa	**76.909**	**81.576**	**84.621**	**83.899**	**81.472**	**78.645**	

Passiva	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
Eigen vermogen	27.388	28.563	23.805	17.898	17.144	17.093	
Voorzieningen	8.144	11.143	9.152	8.617	8.403	8.295	
Vaste schuld	24.822	23.147	21.472	19.797	18.122	16.447	+
Totaal Vaste Passiva	60.354	62.853	54.429	46.312	43.669	41.835	
Vlottende schuld	9.821	8.045	20.192	27.587	27.803	26.810	
Overlopende passiva	6.734	10.678	10.000	10.000	10.000	10.000	+
Totaal Vlottende Passiva	**16.555**	**18.723**	**30.192**	**37.587**	**37.803**	**36.810**	
Totaal Passiva	**76.909**	**81.576**	**84.621**	**83.899**	**81.472**	**78.645**	